

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Annamari Kuvaja

Sallitut keinot

Tutkimus Helsingin Sanomien uutissivujen visuaalisuudesta
tabloidiuudistuksen ensimmäisen kuukauden aikana

Journalistiikan pro gradu -tutkielma
Viestintätieteiden laitos
Kevät 2014

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO	
Tiedekunta – Faculty HUMANISTINEN	Laitos – Department Viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Annamari Kuvaja	
Työn nimi – Title Sallitut keinot. Tutkimus Helsingin Sanomien uutissivujen visuaalisuudesta tabloidiuudistuksen ensimmäisen kuukauden aikana.	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Huhtikuu 2014	Sivumäärä – Number of pages 78 + liitteet
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tässä tutkielmassa tarkastellaan, millaisia haasteita Helsingin Sanomien ulkoasun tekemisessä näkyi tabloidiuudistuksen jälkeen kuukauden aikana aikavälillä 8.1.2013–8.2.2013. Tutkielmassa kiinnitetään huomiota siihen, mitä moderneja kuva- ja taittoratkaisuja Helsingin Sanomat toteutti uutissivuillaan, mitkä teemat nousivat lehden visuaaliseksi haasteeksi ja mistä uudistuksen ohella tehdyistä lukkoon lyödyistä linjauksista Helsingin Sanomat jousti. Tutkimusajankohtana ilmestyneiden 32 numeron aineiston tarkastelu rajautuu Helsingin Sanomien uutissivuihin, eli A- ja B-niskoisiin. Analyysin ulkopuolelle jäivät tällöin C- ja D-niska. Analyysi keskittyy ennen kaikkea lehden taiton perusmalleista poikkeaviin visuaalisiin ratkaisuihin.</p> <p>Tutkielman pääasiallisena tutkimusmenetelmänä on käytetty sisällön erittelyä, jonka avulla arvioin lehden visuaalista ilmettä. Analyysin apuna toimii määrällinen taittoelementtien erittely, jonka perusteella tarkastelen kuvien määrän, juttuelementtien ja lisäelementtien määrän muutosta uudistuksen ensimmäisen kuukauden aikana. Analyysistani muodostuneiden teemojen avulla pystyin tutkimaan määrällisesti niitä visuaalisia tehokeinoja tai ongelmia, jotka toistuivat. Näitä teemoja muodostui muun muassa hierarkian, luovan taiton ja aukeamataiton suhteen. Lisäksi tutkin, millä visuaalisilla keinoilla iltapäivälehtimäistä ilmettä välttelevän lehden perustaittoon luotiin vaihtelevuutta.</p> <p>Tutkielma osoittaa, että Helsingin Sanomien näkyvimmat ongelmakohdat uudistuksen jälkeen olivat hierarkiaongelmat. Lehdessä esiintyi hierarkiaongelmia neljän eri virhekategorioiden suhteen, jotka osittain paranivat uudistuksen ensimmäisen kuukauden aikana. Tutkielmasta käy myös ilmi, että Helsingin Sanomat jousti linjauksissaan keskitaitteen ylittävän aukeamataiton suhteen. Lehden uusia visuaalisia tehokeinoja olivat muun muassa kuvan päälle taittaminen, infografiikan ja valokuvan yhdistäminen ja suurten kuvien luova käyttäminen.</p>	
Asiasanat – Keywords Tabloidi, lehti-uudistus, design, visuaalinen journalismi, sisällön erittely, määrällinen tutkimus, ulkoasu, broadsheet, kuvat, elementit, kainalot, hierarkia, rytmi	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, Viestintätieteiden laitos	
Muita tietoja – Additional information	

KUVIOT

Kuvio 1: Kuvatyyppien määrät toisiinsa nähden viikoittaisen keskiarvon mukaan Helsingin Sanomissa 8.1.–8.2.2013	Sivu 47
Kuvio 2: Aukeamataittojen määrä lehtikohtaisesti 8.1-8.2.2013	Sivu 48
Kuvio 3: Hierarkiavirheet Helsingin Sanomissa lehtikohtaisesti viikoittaisen keskiarvon mukaan 8.1-8.2.2013	Sivu 55
Kuvio 4: Pääjuttujen, keskikastin juttujen, lisäelementtien ja ykkösten määrät suhteessa toisiinsa aikavälillä 8.1-8.2.2013.	Sivu 56
Kuvio 5: Kuvatekstit kuvien päällä Helsingin Sanomissa lehtikohtaisesti 8.1-8.2.2013 viikoittaisen keskiarvon mukaan.	Sivu 64

TAULUKOT

Taulukko 1: Kuvatyyppien prosenttiosuudet viikoittaisen keskiarvon mukaan	Sivu 46
Taulukko 2: Ilta-Sanomien, HS-tabloidin ja HS-broadsheetin yhteisiä elementtejä	Sivu 60
Taulukko 3: Helsingin Sanomien kuvien, grafiikan, nostojen ja artikkelien määrällinen analyysi ajalta 8.1-8.2.2013	Liite 16
Taulukko 4: Helsingin Sanomien aukeamien, kuvatekstin luovan taiton, otsikon poikkeuksellisen taiton ja revinnäisten määrällinen analyysi ajalta 8.1-8.2.2013	Liitteet 17–18
Taulukko 5: Helsingin Sanomien hierarkiaongelmat aukeamakohtaisesti ajalla 8.1-8.2.2013	Liitteet 19–20

SISÄLLÖNERITTELYN LISTAUS

Erittely 1: Lehtikohtainen analyysi ja huomioiden teemoittelu	Liitteet 1–13
---	---------------

"Alkujaan tabloidi-termiä käytettiin 1800-luvun lopulta brittiläisen lääkefirman (Burroughs-Wellcome) kehittämistä tehokkaista lääkkeistä, tabletin ja alkaloidin yhdistelmästä. Tästä sana siirtyi kuvaamaan yleensä tiiviiksi pakkaamista, myös "tiivistettyä" journalismia. Tabloidilla voidaan tarkoittaa sekä lehden sivukokoa että tyylilajia." (Pulkkinen 2008, 71; Gustafsson 1996, 24.)

1. JOHDANTO.....	1
1.1 Miksi tutkia tabloidiuudistusta?.....	3
1.2 Lähtökohdat ja tutkimuskysymykset	5
1.3 Tutkielman rakenne	8
2. TABLOIDI SIVUKOKONA JA SISÄLTÖNÄ	10
2.1 Miksi uudistua tabloidiksi?	10
2.2 Tabloidisaatio ja tabloidisoituminen	12
2.3 Tabloidi sivukokona	15
2.4. Kokemuksia tabloidin tekemisestä suomalaislehdissä	18
3. LAATULEHTIEN TABLOIDISOITUMINEN	20
3.1 Muutosaalto Britanniasta.....	20
3.2 Standardikoko Ruotsissa.....	21
3.3 Suomalaiset lehdet pienenevät.....	23
3.4 Keskeisiä käsitteitä.....	26
4. HELSINGIN SANOMAT.....	29
4.1 Helsingin Sanomien tutkimusta tabloidista.....	29
4.2 Tabloidiuudistus lyödään lukkoon	29
4.3 Tabloidiuudistus oli osa suurempaa uudistusta	30
4.4 Onko tabloidi enää Hesari?	31
4.5 Tabloidin tavoitteet	33
5. TUTKIMUS	39
5.1 Tutkimuksen näkökulmat ja kysymykset	39
5.2 Määrällinen sisällönerittely ja sisällönanalyysi	39
5.3 Lehden rytmi ja yleisilme	40
5.3.1. Vaihteleva rytmi pitää yllä lukijan mielenkiintoa.....	40
5.3.2. Helsingin Sanomien rytmiä elävöittivät aukeamataitot ja suuret kuvat.....	42
5.3.3. Suuret kuvat ja aukeamataitto lisääntyivät ensimmäisen kuukauden aikana	46
5.4. Juttujen hierarkia auttaa lukijaa.....	49
5.4.1. Hierarkiaongelmia aiheuttivat otsikkokoko ja juttupinta-alat	51
5.4.2. Juttuhierarkia parani kuukauden aikana	54
5.5 Visuaalinen muotoilu	57
5.5.1. Millainen visuaalisuus on iltapäivälehtimäistä?	57
5.5.2. Muotoilu monipuolistui.....	58
5.5.3 Tekstin muotoilu	62
5.5.4 Kuvien muotoilu	65
5.4 Tabloidiin tehtyjä ensimmäisiä korjauksia.....	67
6. YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT.....	69
6.1 Tutkimusongelmia ja suuntauksia	71
6.2 Työn itsearviointi ja jatkotutkimuskohteita.....	73

6.3 Lopuksi	74
<i>Lähdeluettelo</i>	76

1. JOHDANTO

Töölön Jugend 31.07. 19:34

Mahtaakohan mahtua sittenkään postiluukusta sisään.

Ruisaurinko 31.07. 19:39

Tarkoittaako tämä sitä että paperiversio lopetetaan kokonaan?? Mitä ihmettä

hara 31.07. 21:13

Hyvästi siis Hesari, tämä kestotilaus loppuu tähän jaksoon.... 40 vuotta saa riittä

MIES 55V 31.07. 22:02

Vuosia sitten lopetin hesarin, nykyään läppäri on aamiaispöydällä. Sanomalehti on vanhanaikaista mediaa.

Tilaaaja vuodesta 1972 - entä jatkossa? 31.07. 22:29

Ei ole hyvä päätös, mutta eipä taidettu lukijoilta kysyä :-(Broadsheet sopi aamukahvin kanssa parhaiten!

Bussissalukija 31.07. 23:17

Hieno homma!! Odotan jo kovasti!! Kuljen pitkän matkan bussilla työmatkoja ja luen Hesarin aina aamuisin työmatkalla. Sivujen kääntely tulee olemaan huomattavasti mukavampaa kun lehden koko pienenee.

Rouva Lukutoukka 01.08. 11:13

Olen 46 vuotta säännöllisesti lukenut Hesaria ja itse ollut tilaajana 40 vuotta, mutta nyt loppuu minunkin tilaukseni. Tabloidina lehti ei ole enää Hesari.

Yllä olevat sitaatit kuvastavat lukijareaktioita Helsingin Sanomien tabloidiuudistusta kohtaan sen jälkeen, kun lehti ensimmäistä kertaa ilmoitti uudistuvansa. Kommentit ovat peräisin Ilta-Sanomien verkkosivujen kommenttikentästä uutisesta, jossa kerrottiin Helsingin Sanomien päätöksestä siirtyä tabloidikokoon tammikuussa 2013.

Useat sanomalehdet ovat siirtyneet kompaktiin tabloidikokoon 2000-luvulla. Tabloidimuutosten taustalla on ennen kaikkea lehdistön kamppailu laskevia levikkilukuja vastaan ja yritys sopeutua muuttuvaan mediayhteiskuntaan. Muutos on ollut merkittävä Euroopassa: alkujaan Britanniaasta lähtenyt muutosaalto rantautui aluksi Norjaan ja Ruotsiin, mutta toisaalta myös Itävallassa ja Espanjassa tabloideilla on pitkä historia (Pulkinen 2008, 69; Shumacher 2007).

Tabloidiaalto rantautui lopulta myös Suomeen kolmen vaiheen kautta: aluksi pienet puoluelehdet lanseerasivat tabloidiuudistuksia. Sitemmin tappiota tekevät alueiden kakkoslehdet omaksuivat tabloidin erottuakseen kilpailijoistaan ja taloudellisten säästöjen toivossa. Lopulta viimeinen vaihe alkoi, kun laatulehdet lanseerasivat tabloidiuudistuksia 2000-luvulla. (esim. Reunanen 2013, 6.)

Mielenkiintoista näissä vaiheissa on se, että alun perin tabloidiuudistukset tehtiin ensisijaisesti taloudellisista syistä, mutta kolmannessa vaiheessa uudistuksia on perusteltu ennen kaikkea lukijajäystävällisyydellä, vaikka lehdet kamppailevat edelleen laskevien levikkilukujen kanssa. (Kts. luku 3.)

Tabloidiin siirtymistä on jarruttanut sen historiallinen sävyvivahe. Perinteisesti juuri iltapäivälehdet ovat olleet tabloidikokoisia, ja englanniksi tabloid-sanalla onkin kaksoismerkitys: se voi tarkoittaa joko sivukokoa tai sensaatiohakuista journalismia. Historiallisesta näkökulmasta on ymmärrettävää, että lukijat usein pelkäävät tabloidiuudistusten yhteydessä, että laatulehtien sisältö viihteellistyy.

Tämän luvun alussa olevista kommenteista heijastuu olennaisia ongelmia, joita tabloidikokoon siirtyvien sanomalehtien tekijät kohtaavat myös Suomessa. Vanhat lukijat uhkaavat peruuttaa tilauksen, osalle tabloidikoko ei sano juuri mitään, ja osa pelkää journalismin laadun puolesta. Joillekin on aivan sama mitä tapahtuu, koska he ovat jo siirtyneet kokonaan digitaalisen median kuluttajiksi. Toisin sanoen lukijareaktiosta ilmenee erilaisia seurauksia, joita tabloidiuudistusten tekijät karsastavat: tilausten peruuntumista, tabloidisaation pelko ja käsitys lehden identiteetin muuttumisesta.

On luonnollista, että juuri negatiiviset reaktiot pääsevät eniten esille uudistusten yhteydessä, sillä järkyttyneet lukijat ovat usein myös aktiivisimpia keskustelijoita. Ulkoasututkija Hannu Pulkkinen (2008, 73) huomasi asian tutkiessaan ruotsalaisen päivälehdessä Svenska Dagbladetin tabloidiuudistusta vuonna 2000. Dagbladetissa havaittiin, että muutokseen totuttaessa pelot ja negatiiviset reaktiot uutta formaattia kohtaan katoavat lopulta kuitenkin melko nopeasti. Tämä piti paikkansa myös Helsingin Sanomien suhteen: Helsingin Sanomien tabloidiuudistuksen lukijapalautetta tutkinut Esa Reunanen (2013, 55) havaitsi, että kolmen kuukauden jälkeen lukijat olivat osittain tottuneet uuteen formaattiin, ja osalta lukijoista oli jo lähes kokonaan unohtunut vanha Helsingin Sanomat.

Kommentit ilmentävät monenlaisia ensiasenteita tabloidia kohtaan, mutta varsinkin Rouva Lukutoukan huoli siitä, että "tabloidina lehti enää ole Hesari", nousee kommenttien keskuudesta erityisesti esille visuaalisen journalistin näkökulmasta. Muuttaako tabloidikoko lehden identiteettiä,

on oma kysymyksensä, johon pro gradu -tutkielmassa on mahdotonta vastata, mutta kysymys on kiinnostava ulkoasusuunnittelun kannalta: onko lehden identiteetti sen ulkoasu, sisältö, ulkoasu ja sisältö yhdessä, entä muuttaako ulkoasu sisältöä ja toisinpäin? Lehden ”identiteettiä” ei voida kunnolla määritellä, sillä lehti voi olla lukijoiden ja tekijöiden mielestä erilainen. Lehden tekijöillä voi olla myös erilaisia pyrkimyksiä uudistuksen suhteen kuin mitä lukijoiden toivomukset ovat. Tabloidiuudistukset vaikuttavat yksilöllisesti jokaiseen lehteen juuri lehden sisäisten pyrkimysten takia. Niinpä tämän tutkimuksen pääasiallinen tarkoitus ei olekaan tutkia tabloidin ja broadsheetin muutosta, vaan tutkimuksen tarkoitus on havainnoida, miten lehden ulkoasu toteutui toimituksen määrittelemät pyrkimykset huomioiden.

Kun lehti kokee formaattimuutoksen, uusi sivukoko asettaa uudet raamit ja vaatimukset sille, miten juttujen elementit koostetaan ja saadaan mahtumaan sivulle. Tutkielmani yksi tarkoitus on pohtia näitä raameja lehden visuaalisuuden kautta. Kompakti sivukoko saattaa esimerkiksi suosia tietynlaisten visuaalisten tehokeinojen käyttämistä, vaikka lehden linja saattaisi kieltää nämä keinot.

1.1 Miksi tutkia tabloidiuudistusta?

Mikä tahansa formaattimuutosten trendi ei ole käynnissä, vaan useat sanomalehdet ovat siirtyneet nimenomaan tabloidikokoon vuosituhannen vaihteen jälkeen. Alkujaan Isosta-Britanniasta 1900-vuosisadan alussa alkanut tabloidi-muutosaalto kulkeutui Pohjoismaihin, kun 1990-luvun lopulta alkaen lehdet havahtuivat siihen, että niiden on pakko panostaa kehitystyöhön. Merkittävä piirre muutoksessa on se, että laatulehdet ovat siirtyneet iltapäivälehtien suosimaan tabloidikokoon. (Pulkkinen 2008, 49 ja 63.) Formaattimuutos onkin ollut useissa maissa reaktio lukijakunnan vähenemiseen, ja tabloidiin siirtyminen on nähty vastaukseksi lukijoiden toiveisiin ja tarpeisiin liikkuvammaksi muuttuneessa mediayhteiskunnassa (Reunanen 2013, 6).

Muuttuneessa mediayhteiskunnassa mediatilat kamppailevatkin niin tiedonvälityksen kaikkinaisen sähköistymisen, kaupallistumisen ja viihteellistymisen kuin yleisökadon ja ansaintalogiikan kanssa. Digitaalinen media on syrjäyttänyt ilmaisella ja nopeatempoisella sisällöllään maksullisen printtimedian, mikä on näkynyt jo pitkään lehtien levikkilukujen laskuna. Lukijasukupolvien vähitellen vaihtuessa sanomalehden rooli tiedotusvälineenä väistämättä muuttuu. (Pulkkinen 2008, 49.) Tabloidikoolla sanomalehdelle haetaan uudelleen paikkaa lukijoiden arjessa, kun pienikokoisen

lehden toivotaan olevan helpommin käsiteltävä niin aamiaispöydässä kuin työmatkoilla. Samalla tabloidin ajatellaan tuovan säästöjä, kun mediatalot suorittavat uudistuksen ohella suuria rakenteellisia muutoksia, joissa muun muassa printtimedian ja sähköisen tuotannon sisältöä yhtenäistetään.

Tabloidiuudistus on ollut lehtitalojen tapa vastata digitaalisen mediamurroksen haasteisiin. Helsingin Sanomien uudistus on kiinnostanut minua siitä lähtien, kun uudistuksesta on puhuttu vakavamielisesti, ja näin ensimmäiset vedokset Helsingin Sanomien tabloidiversiosta toimituspäällikön työpöydällä.

Tabloidiuudistus sisältää usein pelkoja siitä, että laatulehti muuttuu iltapäivälehtimäiseksi. Esa Reunanen (2013) toteaa tutkimuksessaan, että Helsingin Sanomat pyrki välttämään ulkoasullista yhteneväisyyttä varsinkin konserniinsa (Sanoma News) kuuluvaan Ilta-Sanomiin. Vaikka Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat ovat luonteeltaan täysin erilaisia, tabloidikoot saattavat hyödyntää samanlaisia tehokeinoja asioiden esittämisessä. Alan tutkimus osoittaa, että myyntiluvuista kilpailtaessa broadsheet-kokoisiin sanomalehtiin on otettu mallia iltapäivälehtimäisestä tavasta esittää asiat huolimatta siitä, että tabloidikokoiset iltapäivälehdet eivät sellaisenaan käy malliksi päivälehdille (Pulkinen 2005, 70). Iltapäivälehtien uutisotetta ja esitystapoja näytetään kuitenkin arvostettavan ja niistä on otettu mallia muun muassa maakuntalehtiin. Esimerkiksi Savon Sanomat ja Keski-suomalainen kehittivät otsikoitaan ja aiheitaan vuoden 2003 jälkeen iltapäivälehtimäisempään suuntaan (Alho 2005,5).

Helsingin Sanomat on Suomen suurin sanomalehti, joka kantaa mainetta muiden sanomalehtien suunnannäyttäjänä. Suuren sanomalehden tabloidiuudistus eroaa maakuntalehtien ja pienten paikallislehtien uudistuksista paljon, sillä uudistus vaatii laajoja rakenteellisia, toimituksellisia, hierarkkisia, taloudellisia ja asenteellisia muutoksia. Tämä kaikki täytyy sulauttaa suurten lehtien toimitusten valtavaan henkilömäärään, johon kuuluvat uutispäälliköt, kirjoittajat, toimittajat, käsittelijät, valokuvaajat, taittajat, graafikot, kuvatoimittajat ja reprograafit.

Helsingin Sanomien ulkoasua on muokattu vuoden 2014 kevääseen mennessä useaan otteeseen, mutta ensimmäisen kuukauden korjailuista tulen toivon mukaan näkemään lehdelle tehtävät pakolliset ensiapukeinot ja ensimmäiset ongelmat. Näiden tulosten tarkastelu parhaassa tapauksessa antaa tuleville tabloidiuudistuksen tekijöille osviittaa siitä, millaisia ongelmia ulkoasun tekijät kohtaavat taittaessaan tabloidikokoista lehteä ensimmäisiä kertoja, varsinkin jos toimituksissa

tehdään samanlaisia linjauksia.

Graduni julkaisu osuu ajankohtaan, jolloin Sanoma News on jo saanut käyntiin suuret muutokset niin paperilehdessä kuin sähköisessä mediassa. Tehtyjä muutoksia ja niiden on käsitelty runsaasti niin talon sisällä kuin julkisissa tiedonannoissa. Uudistuksia on tärkeää pohtia kuitenkin myös akateemisessa ympäristössä, jotta ilmiöiden tuloksia voidaan mitata ja keskustelua sanomalehtien tulevaisuudesta voidaan käydä tutkimustulosten saattelemana.

Varsinkin ulkoasun merkitystä journalismiin ja lehden selviytymiseen olisi syytä tutkia lisää. Visuaaliset viestit taistelevat kiivaasti niin ruudussa kuin lehtien myyntihyllyillä lukijoiden huomiosta. Ulkoasun merkitys on korostunut kiireisessä kulutuskulttuurissa, kun lukijat valikoivat informaation massasta heitä kiinnostavat aiheet. Vastaanotamme päivittäisistä viesteistä jopa 75% silmän kautta, ja samalla tavalla lehdessä visuaalisuus iskee lukijalle silmää ennen lehden sisältöä (Rantanen 2007, 20).

Tämän tutkimuksen tarkoitus on auttaa tulevien tabloidiuudistusten tekijöitä, ennen kaikkea visuaalisia journalisteja, ymmärtämään tabloidin haasteita ja sen asettamia raameja tekemiselle. On tärkeää ymmärtää, että tabloidi ei ole vain kutistettu broadsheet, vaan se on myös oma tyyllilajinsa (Reunanen 2013, 10).

1.2 Lähtökohdat ja tutkimuskysymykset

Mediatutkimuksen sisällönanalyysi alkoi kehittyä vasta 1950-luvulla, joten visuaalinen tutkimus on vielä lapsenkengissään, vailla tarkkoja menettelytapoja. Sisällönanalyysi onkin humanistisista lähtökohdista enemmän arvioivaa kuin tarkkaa tiedettä, ja muun muassa Pietilä (1973) määrittelee sisällönanalyysin ”joukoksi menettelytapoja, joita käyttäen dokumenttien sisällöstä voidaan tehdä havaintoja ja kerätä tietoja tieteellisiä pelisääntöjä noudattaen.” Tämä tutkimus nitoo yhteen kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmiä, ja muun muassa Tuomen ja Sarajärven (2002) mukaan sama tutkimus voikin olla yhtä aikaa sisällön erittelyä ja sisällönanalyysia. (Seppänen 2005, 144–145.)

Visuaalinen tulkinta, kuten kaikki muukin tulkinta, on aina subjektiivista. Kuvanlukutaidon yksi peruskysymys kuuluu Seppäsen (2006) mukaan: sovellammeko kuvaan samoja visuaalisen

havaitsemisen koodeja tai säännönmukaisuuksia kuin ei-kuvalliseen todellisuuteen? Paul Messauris (1994) pitää visuaalista lukutaitoa ongelmallisena, sillä hänen mielestään esimerkiksi kuvien kohteiden tunnistaminen, niiden tilallisten suhteiden hahmottaminen ja kuvien rinnastamisen luomat kerronnalliset siirtymät nojautuvat arkiseen kokemukseen todellisten esineiden ja tapahtumien havaitsemisesta. (Seppänen 2006, 168.)

Messaurisin näkemys vastaa hyvin omaani. Vaikka tietynlaisia visuaalisia kerrontatapoja voidaan pitää hyvänä, olen työssäni huomannut, että esimerkiksi taittajien kesken saattaa tulla esiin erimielisyyksiä elementtien sijoittelusta. Tutkimuksen kannalta tämä näkemys tarkoittaa sitä, että uskon jokaisen visuaalisen journalistin tekevän erilaiset havainnot lehden ulkoasua analysoidessaan. Tämä vaikuttaa myös tehtyihin taittoratkaisuihin: tietynlaisiin taittoihin tai kuvaratkaisuihin vaikuttavat taittajan, suunnittelijan tai kuvatoimittajan henkilökohtainen tausta, jutun taittamiseen käytettävissä oleva aika, tekniset mahdollisuudet, taittohetkellä vallitseva visuaalinen trendi, ja niin edelleen.

Tässä kohdin lieneekin syytä valottaa omaa taustaani jotta opinnäytetyöni olisi mahdollisimman avoin ulkopuolisen arvioinnin kannalta. Olen tutkimuksen tekohetkellä 28-vuotias taittava toimittaja Sanoma Newsissä, jossa aloitin työskentelyn Ilta-Sanomissa toukokuussa 2010. Työni on saanut tunnustusta muun muassa Society for news design -yhdistykseltä: vuonna 2013 SND myönsi taittamastani artikkelista Award of excellence -kunniamaininnan maailmanlaajuisessa ulkoasukilpailussa. SNDS myönsi myös vuonna 2011 Skandinaavian laajuisessa kilpailussa pronssia Ilta-Sanomien Chilen ihme -liitteelle, jota olin mukana tekemässä. Helmikuussa 2011 sain sopimukseeni laajennuksen Helsingin Sanomiin, jolloin pääsin tutustumaan broadsheetin tekemiseen tabloidin taittamisen lisäksi. Koen, että näiden sanomalehtien välillä vuorottelu on antanut minulle valmiudet analysoida sitä, mitä lehdissä pidetään visuaalisesti hyvänä. Ilta-Sanomien, Helsingin Sanomien broadsheet-version ja Helsingin Sanomien tabloidiversion taittotavat, -kulttuurit ja työprosessit ovat minulle tuttuja, mikä auttaa ymmärtämään ulkoasun tulkinnassa esimerkiksi sitä, miksi jonkin aiheen visualisointi voi olla vaikeampaa kuin jonkin toisen.

Sen lisäksi, että tabloidiuudistus koskettaa minua visuaalisena journalistina, uudistuksen toteutus kiinnostaa minua myös suunnittelijana. Ennen uraani Sanoma Newsissä olin kesätoimittajana Kiuruvesi-lehdessä vuonna 2009. Kesätoimittajuuteni päätteeksi uudistin lehden koko ulkoasun. Vuonna 2010 uudistin lehden ilmettä uudestaan, jonka jälkeen Kiuruvesi-lehti sai tunnustusta

ulkoasustaan, kun Suomen paikallislehtikilpailu myönsi lehdelle kunniamaininnan vuonna 2011. Hyvän ulkoasun saavuttaminen ei käynyt välittömästi eikä helposti, vaan lehti hioutui paremmaksi vasta uusien ajattelu- ja toimintamallien kautta, toimittajien opetteluun kautta ja toisen uudistuksen myötä. Uudistuksen kiireisen aikataulun takia vuonna 2009 kohtasin tyypillisen ongelman: toimituksen koulutusvaihe jäi lyhyeksi ja perehdyttämistä tarvittiin myös uudistuksen jälkeen. Varsinkin ensimmäiset kuukaudet olivat Kiuruvesi-lehdessä vaikeita, ja käytännön ongelmat näkyivät lehtien sivuilla uudistuksen jälkeen. Tämän takia myös tutkimukseni sijoittuu Helsingin Sanomien uudistuksen ensimmäiseen kuukauteen.

Vuonna 2009 olin myös Suomen paikallislehtikilpailun tuomaristossa analysoimassa suomalaisia paikallislehtiä, joten minulla on kokemusta myös lehtianalyysin tekemisestä.

Paikallislehtituomaristossa lehtiä arvioitiin monipuolisesti niin sisällöllisesti kuin ulkoasullisesti.

Tässä tutkimuksessa pyrin kuvaamaan visuaalisen lukutaidon avulla taittavan toimittajan näkökulmasta sitä, mitä tehokeinoja ja ongelmia Helsingin Sanomien ulkoasussa oli mahdollista havaita uudistuksen jälkeen. Tarkastelen Helsingin Sanomien uutissivuja kuukauden ajan uudistuksen lanseerauksen jälkeen ajalla 8.1.2013– 8.2.2013.

Tutkimusongelman rajaamisessa olen käyttänyt seuraavia tutkimuskysymyksiä:

- 1. Miten lehtiuudistuksen mahdolliset ongelmat näkyvät Helsingin Sanomien uutisten visuaalisuudessa?*
- 2. Millä tehokeinoilla uutissivujen rytmiin tuodaan vaihtelua?*
- 3. Mistä alkuperäisistä ulkoasun linjauksista joustettiin?*

Tutkimuksen perimmäinen tavoite on selvittää, mitä haasteita tabloidikokoisen lehden tekeminen tuo entiselle broadsheet-lehdelle lehden tavoitteet huomioiden. Uudistusta tutkimalla on mahdollista saada viitteitä siitä, vaatiiko pienempi sivukoko tiettyjen ulkoasullisten tehokeinojen käyttöä, jos lehden ulkoasu halutaan säilyttää raikkaana ja rytmiä vaihdella. Ilman rytmin vaihtelua: tuoreita visualisointeja ja yllättäviä taittoratkaisuja lehti kuihtuu nopeasti innottomaksi (Rantanen 2005, 11). Tabloidikokoisessa lehdessä samankaltaisten taittoratkaisujen toistaminen aiheuttaa myös helposti esimerkiksi sen, että lehden lukeminen menee selailuksi (Mukka, 2013). On myös mielenkiintoista arvioida, mitkä seikat mahdollisesti vaikuttavat tiettyjen ulkoasullisten ratkaisujen tekemiseen ja mistä annetuista linjauksista joustetaan näiden tavoitteiden saavuttamiseksi ja paremman lehden aikaansaamiseksi.

Lukijoiden tavat kuluttaa mediaa ovat muuttuneet radikaalisti tällä vuosituohannella. Julkisessa keskustelussa on alati läsnä metafora sanomalehtien kuolemasta: muun muassa vuoden 2012 paikallislehtipäivillä arvuuteltiin printtilehden häviävän kokonaan lähivuosina. Helsingin Sanomien 3. lokakuuta 2012 pidetyssä tabloidkoulutuksessa toimituspäällikkö Reetta Rätty (2012) totesikin, että tabloiduudistus ja organisaatiouudistus ovat ainut mahdollisuus laskevien levikkilukujen kääntämiseksi. ”Jos kaadumme, kaadumme ainakin saappaat jalassa”, Rätty muotoili.

Tapa, jolla asiat esitetään sanomalehdessä, on aina eronnut muusta mediasta. Nyt tuota esitystapaa pyritään muuttamaan olematta varmoja siitä, onko sanomalehdillä ylipäättänsä paikkaa lukijoiden arjessa. Sen lisäksi, että lehtiuudistuksia lanserataan toistensa perään, monet mediatalot pyrkivät myös lisäämään yhteistyötä digitaalisen median ja printtimedian välillä. Lehdet hyödyntävät muun muassa verkkokeskusteluita, verkon mediamateriaalia ja verkkokyselyjä paperilehdessä. Lisäksi monet aiemmin puhtaasti printtituotetta julkaisseet mediayritykset ovat ryhtyneet tuottamaan videomateriaalia. Myös Helsingin Sanomat toteutti tabloiduudistuksen ohella suuren media - ja rakenneuudistuksen, jossa Nelonen ja Helsingin Sanomat tuottivat yhteistyössä uutismateriaalia televisioon.

Mediatalot ovat tietoisia sähköisen median aseman vahvistumisesta, mutta ovat silti pitäneet kiinni sanomalehdistään. Jos Helsingin Sanomat onnistuu tavoitteessaan luoda suomalaisen kiireisen digitaalisen median kuluttajan käyttöön sopiva tuote, ja se onnistuu silti säilyttämään vanhat lukijansa, on oletettavaa, että monet lehtitalot seuraavat perässä ja lanseeraavat tabloiduudistuksia yhä enemmän. Tämän takia on tärkeää tutkia mahdollisia ongelmakohtia, joita tekijät kohtaavat.

1.3 Tutkielman rakenne

Pro gradu -tutkielmani etenee siten, että teoriaosuuden ensimmäinen luku esittelee tabloidin käsitettä sivukokona ja sisältönä. Se avaa tabloidisoitumista käsitteenä, ilmiönä ja taloudellisena pakkokeinona, johon myös Suomessa tapahtuvat uudistukset mahdollisesti kytkeytyvät. Luvussa kerron myös, mitä sivukoon muuttuminen merkitsee toimituksen käytännön tekemiselle uusimpien tutkimusten valossa.

Seuraava teorialuku käy läpi laatulehtien tabloidisoitumisen historiaa. Aikaisemmat

tabloidiuudistuksia koskevat lopputyöt ovat käyneet perusteellisemmin läpi tabloidiuudistusten historiaa ja taiton taivalta kirjoista lohkotaitoksi, minkä takia en koe tarpeelliseksi käsitellä niitä perusteellisesti tässä tutkielmassa. Kuitenkin esitelläkseni tabloidi-ilmiön nopean ja laajan leviämisen, käyn myös tässä työssä historian tiiviisti läpi. Taittotyöliien historiaan en näe tarvetta paneutua, sillä siirryttäessä broadsheet-taitosta tabloiditaittoon, tämän päivän suosituin taittotapa eli lohkotaitto säilyy myös pienemmässä formaatissa. Laatulehtien tabloidisoitumisen jälkeen kerron seuraavassa luvussa, miten tabloidisoituminen eteni Suomessa.

Viides luku keskittyy Helsingin Sanomissa toteutettavaa uudistukseen ja sen tavoitteisiin. Luvussa kerrotaan, miten tabloidiuudistukseen päädyttiin ja millaisia tuloksia Helsingin Sanomat on saanut tabloidista tekemistään tutkimuksista. Luvussa avataan myös sitä, millaisia eri näkökulmia lehden identiteetin muuttumiseen voidaan nähdä. Esittelen myös Helsingin Sanomien tabloidiuudistuksen visuaalisuudelle asetettuja tavoitteita, joita käytän myöhemmin tutkimuksessani sisällönanalyysin apuna. Kuudes luku on tutkimusosio, joka etenee rinnakkain sisällön erittelyn ja määrällisen analyysin kanssa. Määrälliseen tutkimukseen kerään aluksi tietoa tutkimusajankohdan lehtien uutissektioiden taittoelementtien määrästä. Määrällisen analyysin avulla saan tukea ulkoasuanalyysiin, jossa erittelen lehden ulkoasua erilaisten tutkimuskysymysten avulla. Analyysin pohjalta teemoittelen lehdestä nousevia ominaisuuksia ja muodostan niistä merkkejä ja arvoja, joilla voin täydentää määrällistä tutkimusta.

2. TABLOIDI SIVUKOKONA JA SISÄLTÖNÄ

2.1 Miksi uudistua tabloidiksi?

Formaattimuutos on ollut kautta maan ensisijainen reaktio lukijakatoon (Reunanen 2013). Katsaus tabloidien historiaan paljastaa ennen kaikkea taloudelliset syyt tabloidiksi siirtymisen takana. Pekka Mervolan (1995) mukaan resurssien vähentyessä sivukokoa pienentämällä saadaan lehti tuntumaan paksummalta ja runsaammalta, vaikka materiaalin määrä olisi pysynyt samana. Pienempi sivukoko myös mahdollistaa tarkemman osastojen suunnittelun, kun tietyille aihepiirille voidaan pyhittää oma sivunsa. Lehti on tuolloin helpompi rytmittää, artikkelit voidaan sulavammin priorisoida ja juttupituuksia voidaan karsia ilman, että se tuottaa vakavia ongelmia ulkoasun suhteen. (Mervola 1995, 328.)

Tabloidissa vaikuttaisi tutkimusten mukaan olevan monia positiivisia puolia toimituksen ja lukijoiden kannalta. Daryl Moen (1990) listasi tabloidikokoisen lehden vahvuuksiksi seuraavat asiat:

- ♣ Koko on lukijalle kätevämpi
- ♣ Sisältö on helpompi ryhmitellä
- ♣ Lehti tuntuu paksummalta
- ♣ Sivujen lisääminen ja vähentäminen sujuu joustavammin
- ♣ Ilmoitukset saavat pienemmässä sivukoossa suuremman huomion. (Pulkinen 2008, 69; Moen 1990, 103.)

Moenin listaamat vahvuudet ovat samoja, joilla lehdet usein selittävät muutokset lukijoille ja toimituksille. Taloudellisia syitä muutoksen takana ei kuitenkaan voida jättää huomiotta. Taloudellisiin syihin voidaan resurssien jäsentämisen ohella sisällyttää halu erottua alueen kilpailevista lehdistä. Tästä seuraa usein laajempi heijastusvaikutus: kun alueen useimmat kilpailevat lehdet uudistuvat, on todennäköistä ja ymmärrettävää, että uudistuksen trendi leviää myös muihin lehtiin. (Pulkinen 2008, 52.)

Lukijoiden suhtautumista sivukoon muutokseen on myös tutkittu laajasti. Muun muassa ruotsalaisen mediatutkijan Josefine Sternvikin (2007) lukijatutkimus osoitti lukijoiden suhtautuvan ruotsissa tabloidiin yleensä positiivisesti. Sternvikin tutkimuksen mukaan varsinkin nuoret suhtautuivat tabloidiin myönteisesti ja uteliaasti, kun taas iäkkäämmät lukijat omaksuivat nuoria

useammin kriittisen asenteen. Iäkkäillä lukijoilla on vakiintuneet lukurutiinit, ja lehti uudistuksen myötä sivujen sisältö täytyy opetella hahmottamaan uudestaan. Toisin sanoen lukijatutkimuksen mukaan tabloidiformaatilla voidaan houkutella erityisesti uusia nuoria lukijoita sanomalehden ääreen. Lehtien selvitykset ovat melko yhtäpitävästi osoittaneet, että pienempi formaatti miellyttää lukijoita, erityisesti nuoria naisia, jotka ovat tärkeä ilmoittajien kohderyhmä. (Pulkinen 2008, 69.) Mediakonsultti ja suunnittelija Mario Garcian (2005) mukaan nuoret suosivat aikakauslehtimäisiä A4-formaattia lähestyviä kokoja. Nuorten lukijoiden saavuttaminen onkin yksi sanomalehtiteollisuuden suurimmista haasteista: on havaittu, että nuoret eivät aikuistessaan ja perhettä perustettaessa välttämättä siirry tilattavien lehtien lukijoiksi. Monet lukijat, erityisesti suurkaupungeissa, ovat vaihtaneet tilattavan lehden ilmaislehteen ja näin pysyneet päivittäisten uutislehtien lukijoina (mm. Wadbring 2006, 4). The Independentin ja The Timesin formaattimuutosta tutkinut Garcia (2005) puoltaa tabloidiuudistusta ja pitää sitä jopa välttämättömänä, jos lehdet haluavat säilyttää asemansa markkinakilpailussa. Garcia onkin ennustanut, ettei lehtien pieneneminen tule pysähtymään tabloidiin.

Myös ympäristön muutokset voivat käynnistää uudistusaallon. Lukijoiden elämäntapojen muutos, kuten lehtien lukeminen kulkuvälineissä ja digitaalisten julkaisualustojen käyttäminen, asettavat uudenlaisia vaatimuksia uutisten muotoilulle. Kiireinen elämänrytmi ja muuttuneet kulutustavat ovatkin asettaneet tiettyjä raameja kerronnalle: uutiset halutaan lukea tiiviimmin ja kiinnostavammin. (Pulkinen 2008, 56–57 ja 74).

Tabloidiuudistusten on myös ajateltu tuovan säästöjä kustannuksissa. Kuitenkin kansainvälisistä selvityksistä käy ilmi, että paino- ja paperikustannuksista ei useinkaan saada säästöjä. Tämä johtuu siitä, että kustantajilla on tapana luvata toimituksille, lukijoille ja ilmoittajille, ettei lehden kokonaiskoko pienene. (Khattak 2005, 5.)

Parhaimmillaan tabloidiuudistus ei muuta lehden sisältöä, mutta uudistaa materiaalin käsittelytapaa ja esitystapaa. Uudistus ikään kuin lisää olemassa olevaan tuotteeseen uusia ominaisuuksia (formaatti, taitto, ulkoasu) sekä nostaa levikkiä ja laatua muuttamatta sisältöä merkittävästi. Samalla uusi formaatti pakottaa toimittajat irrottautumaan rutiineistaan, kun uudistus vaatii uusia ideoita ja työskentelytapoja. (Sternvik 2007, 76.)

2.2 Tabloidisaatio ja tabloidisoituminen

Historiallisista syistä tabloidiformaatti liitetään varsinkin USA:ssa ja Britanniassa tabloidjournalismiin eli tabloidisaatioon. Tabloidin mielletään edustavan sensaatiojournalismia ja journalismin eettisyyden vähenemistä. Koska broadsheet on ollut aiemmin laatulehdistön suosima sivukoko, sen ajatellaan edustavan vakavaa journalismia. Koon ja journalismin välinen yhteys on elänyt vahvana lukijoiden ajatusmaailmassa. (Sternvik 2007, 20.) Laatulehtien siirtyminen tabloidikokoon on herättänyt paitsi kiinnostusta myös huolta siitä, että näiden lehtien sisältö muuttuu pinnallisemmaksi. Huoli liittyy jo pitkään jatkuneeseen keskusteluun median tabloidisaatiosta. Tabloidin ulkonäön ja sivukoon kannalta ongelmallista on, että esitystapojen muutokset, visualisoinnin korostuminen ja varsinkin formaatin muutos saatetaan liittää lehdistön viihteellistymiseen, vaikka sisältö pysyisi samana. (Pulkinen 2008, 37 ja 72.)

Tabloidista puhuttaessa on syytä tietää myös vähän tabloidijournalismista, jotta tabloidin ideologisia ongelmia voidaan ymmärtää. Sanomalehden sivukoko ja sisältö ovat eri asioita, mutta historiallisista syistä niiden usein katsotaan olevan jollain tapaa sidoksissa toisiinsa.

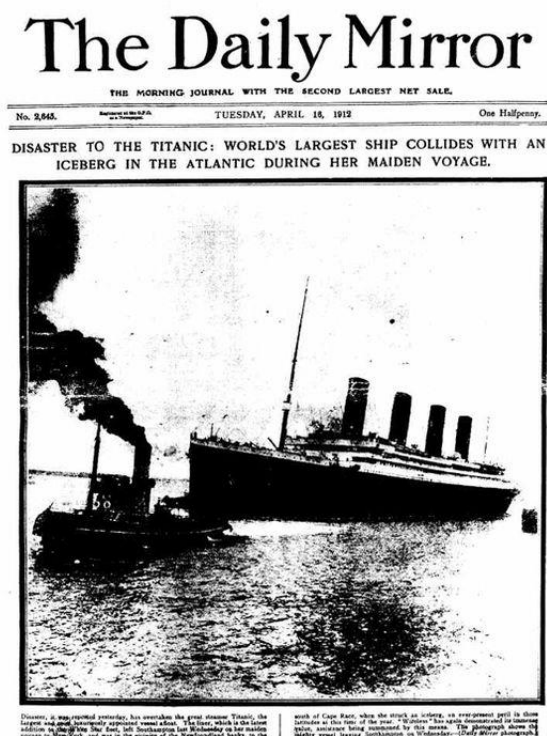
Sensaatiojournalismin perinne ulottuu 1800-luvun pennilehdistön kaudelle, jolloin lukijoita houkuteltiin lehden pariin suurilla sensaatiomaisilla otsikoilla. Jutut olivat helposti luettavia, kevyesti kirjoitettuja ja lyhyitä. Kuvat lyötiin sivuille suurina ja yleinen tyyli pidettiin mahdollisimman yksinkertaisena ja värikkäänä. Ei ollut epätavanomaista, että uutisia myös keksittiin. (Pribranic–Smith 2002, 268–269.) Lehdet eivät tuolloin olleet vielä tabloidikokoisia, mutta sensaatiolehdet olivat ensimmäisiä, jotka siirtyivät tabloidiformaattiin.

Mediamoguli Mario Garcian mukaan on epäselvää, mitä lehteä voidaan virallisesti pitää ensimmäisenä tabloidina. Tänä päivänä tiedetään, että tabloidi syntyi joko Lontoossa tai New Yorkissa. Ensimmäinen Yhdysvaltalainen tabloidi oli The Daily Graphic (1873–1889), jonka jälkeen ilmestyi hetken aikaa The Daily Continent (1891). Lehdet eivät olleet kuitenkaan menestyksekkäitä ja ne lopetettiin pian uudistuksen jälkeen, minkä takia niitä voidaan pitää varsinaisina tabloiditrendin aloittajina. (Garcia 2005.)

Vuonna 1901 Lordi Northcliffe (Alfred C. Harmsworth) lanseerasi Amerikassa tabloidin nimeltä New York Daily News. Northcliffe korosti julkaisussa ennen kaikkea uutisten tiiviyyttä ja piti lehteä eräänlaisena suunnannäyttäjänä. Lehden tarkoitus olikin ennen kaikkea esittää asiat lyhyesti, eikä

sensaatiomaisuus ollut lanseerauksen ydin. Northcliffe määritteli ensimmäisenä lehden jutuille maksimipituuden: juttu sai olla korkeintaan 250 sanaa pitkä. (Ukkola 2009, 21–22.) Kuitenkin tabloidilehdistön varsinaisena pioneerina voidaan pitää Northcliffen lanseeraamaa laajalevikkistä London's Daily Mirror -lehteä. Daily Mirror sisälsi sensaatioutuisia, jotka korostivat rikoksia, seksiä ja viihdettä. Lehden konsepti vetosi yleisöön, sillä Daily Mirroria ostettiin jopa miljoona lehteä päivässä. (Garcia 2005.)

Britanniassa tabloidi liitettiin vahvasti sensaatiolehdistöön, kun Daily Mirrorista levinnyt trendi lisäsi kilpailua aluksi keltaisen lehdistön keskuudessa. Myöhemmin kilpailu kiristyi ja ajoi myös yleislehdet kilpailemaan ostajista uudistuksilla. Tabloidin kytkös sensaatiolehdistöön oli laatulehdille ongelma, joten laatulehdet kutsuivat mieluummin tabloidi-kokoa ”kompaktiksi”. (Reunanen 2013, 6.)

Daily Mirror, 1903 (kuva vuodelta 1912)

Lordi Northcliffe lanseerasi lehtikonseptin, joka oli pienikokoinen ja sisälsi uudenlaisia, viihteellisempiä elementtejä. Otsikkokoot olivat lehdessä suurempia, kuvia käytettiin paljon ja jutut olivat sensaatiomaisia, suurelle yleisölle suunnattuja (Gustafsson 1996, 26). Samalla Northcliffe varasti lääketehalta tabloidi-termin, joka oli tarkoitettu alun perin kompaktin lääkkeen nimeksi (Kuutti 2006). Varsinaisen tabloidiuudistuksen lehdelle lanseerasi kuitenkin vasta 1930-luvulla johtoon astunut Harry Guy Bartholomew. Bartholomewin

mielestä lehden artikkelit eivät olleet tarpeeksi ihmisläheisiä, jotta ne tavoittaisivat massayleisön. 1930-luvun puolivälissä lehti ilmestyi uudenaikaisena tabloidina, jonka taitto oli rohkeampaa ja otsikot yhä suurempia. Sanotaan, että 1930-luvulla lehti löysi varsinaisen tabloidi-tyylinsä. (Ukkola 2009, 9.)

Samalla kun Northcliffe loi Britannian markkinoille menestyviä tabloidilehtiä, konseptista innostuttiin myös Amerikassa. Kun Daily Mirrorin amerikkalaisversio lanseerattiin kilpailemaan vuonna 1919 perustetun New York Daily Newsin kanssa, taistelu lukijoista kiristyi ja sensaatiomaisuus lehdissä lisääntyi. Rikokset ja murhat uutisoitiin lehdissä näyttävästi, suurten kuvien saattamana. Linjausta onnistui muuttamaan vain 1930-luvun lama, mikä kaatoi useita lehtiä. Vastineeksi taantuman tuomille haasteille lehdet muuttivat tyyliään kohti vakavampaa journalismia, jonka informatiivisempi sisältö kiinnosti taantuman keskellä eläviä kansalaisia. Rikosten ja murhien tilalle vaihtuivat myönteiset tarinat sankareista. (Pribanic–Smith 2002, 268–269.)

The Sun, 1964. Ensimmäinen lehti Rupert Murdochin lanseeraamana.

Tabloidi-muutosajan seuraavana suurena kulmakivenä voidaan pitää brittiläisen tabloidin The Sunin (1964) perustamista. Daily Heraldin korvaajaksi perustettu tappiollinen The Sun myytiin 1969 mediamoguli Rupert Murdochille, joka käynnisti lehdessä tabloidiuudistuksen. Murdoch lanseerasi The Sunin ennen kaikkea kilpailemaan Daily Mirrorin kanssa. Viihteellinen The Sun

päihitti Daily Mirrorin lukijaluvut 1970-luvulla, jonka jälkeen se on säilyttänyt asemansa Britannian johtavana keltaisena lehtenä. The Sunin menestys sai aikaan sen, että myös muut brittiläiset päivälehdet lanseerasivat lehtensä pienemmässä koossa. (Rooney 2000, 92.)

Historia osoittaa, että kiristynyt kilpailutilanne lukijoiden rahasta voi ajaa lehtiä kohti sensaatiohakuisuutta, tabloidisaatiota. Tabloisaatio ei ole kuitenkaan sidottu formaattiin, vaan sisällön viihteellistymistä tapahtuu kaikissa lehdissä. Ilmiö polkee vakavaa journalismia ja koskee pääasiassa lehtien aihepiirien, agendan muutosta, jossa lehden viihteelliset myyntiaiheet syrjäyttävät vähemmän kiinnostavan mutta vakavamman journalismin (Sparks, 2000).

Tabloidisaatio ei ole aina täysivaltaista, ja Colin Sparks erottelee lehdistön populaariluonteen viiteen asteeseen sen perusteella, miten lehden tapa käsitellä asioita on muuttunut. Sparks (2000, 14) jakaa luokittelun seuraavasti: vakava lehdistö (serious press), puoli-vakava lehdistö (semi-serious press), vakava populaarilehdistö (serious-popular press), uutistabloidit (news-stand tabloids) ja mainostabloidit (supermarket-tabloid press). Taru Ukkola huomauttaa (2009), että jako on karkea, ja Suomessa ei edes ole kahta viimeistä lehtityyppiä.

2.3 Tabloidi sivukokona

Tabloidilla voidaan viitata siis sekä sivukokoon että sisällön luonteeseen. Kun puhutaan sivukoosta, tabloidin koko on puolet broadsheetistä, eli Suomessa noin 280 x 400 millimetriä. Brittitabloidi muistuttaa hieman enemmän neliötä (297 x 375 millimetriä) ja amerikkalainen tabloidi on korkeampi (399 x 569 millimetriä). (Reunanen 2013, 7.)

Sisällöllisessä mielessä tabloidiuudistus tarkoittaa sisältöjen tehostamisen keinoja, lukemista helpottavia elementtejä ja aineiston uudelleenjärjestämistä. Tabloidiuudistuksessa lehden ulkoasun halutaan tukevan helppolukuisuutta ja käsiteltävyyttä. Tehokkaalla ja palastellulla muotoilulla halutaan helpottaa muun muassa uutisten silmäilyä, joka on Jaana Hujasen (2005) mukaan vallitseva lukutapa tätä nykyä. Silmäilevä lukutapa onkin lisääntynyt 1970-luvulta asti aiheuttaen paineita lehden aineiston uudelleenjärjestämiselle. Hujanen arvelee, että kaupallisen uutisjournalismin ensisijaiseksi ominaisuudeksi tulee kiinnostavuus, kun tavoite on koskettaa ja viihdyttää lukijaa. Lehden perusvaatimukseksi tulee tuolloin se, että lehden sisältö on helposti nautittavaa ja ymmärrettävää. (Hujanen 2005, 47 ja 279.)

Helppolukuisen ulkoasun ominaisuuksiksi mielletään hajautuva ja kuvamainen taitto, lyhyet jutut ja runsas kuva-aineisto (Pulkkinen 2008, 38; Brusila 1997). Kuvien lisääntyminen ja juttujen lyheneminen koetaan usein sisällön vähenemisenä. Lisäksi saatetaan ajatella, että kuvilla pyritään vain täyttämään tyhjää tilaa. Aiheiden pelätään myös muuttuvan vähemmän informatiiviseksi. Kaikki jutut eivät kuitenkaan välttämättä lyhene: Pulkkinen (2008) huomauttaa, että antamalla juttuaiheelle lisää sivuja lehden tärkeimmät aiheet voidaan käsitellä yhtä laajasti ja jopa laajemmin kuin suuremmassa sivukoossa.

Tabloidityyliseksi esittämistavaksi koetaan eräänlainen kerronnan ja visuaalisuuden nokkeluus, kiinnostavien yksityiskohtien esittäminen ja tunnuseikkojen korostuminen. (Pulkkinen 2008, 72.) Juttujen maksimipituudet ovat myös usein tarkoin määriteltyjä. Jotta esimerkiksi pääkuva voidaan laittaa tarpeeksi vetovoimaisen kokoisena lehteen, tekstin määrä ei voi olla kohtuuton. Tabloidin visuaalista tekotapaa ja mittaan kirjoittamista onkin arvosteltu muun muassa siitä, että tekstin rooli lehdessä nähdään vain taittoelementtinä ja sisällön merkitys vähenee. Muun muassa Jyrki Pietilä (2008) näkee ulkoasun ehdoilla tehtävissä uudistuksissa vaarana sen, että paketoiva muotoilu saa silmäilevän lukutavan yleistymään. (Pietilä 2008, 654.)

Sisältö saa visuaalisuuden kautta uudenlaiset raamit, joihin lehden tekijöiden on sopeuduttava. Yhdysvalloissa syntyi aikoinaan käsite editing by design, joka tarkoittaa sitä, että design – muotoilu – on journalismin ja editoinnin väline (Evans 1974). Varsinkin 1990-luvulta alkaen taittopöytä on tullut toimituksen keskiöön ja visualistit ovat saaneet vaikutusvaltaa toimituksissa. Ulkoasu määrittää entistä tarkemmin esimerkiksi juttupituuksien tai juttuformaattien muodossa toimittajan työtä. (Pulkkinen 2008, 37.) Uuden formaatin myötä lehtien tekijät usein toivovatkin, että uusi ulkoasu auttaa toimitusta irrottautumaan siihen leimautuneista mielikuvista, kuten pysähtyneisyydestä, tylsyydestä ja konservatiivisuudesta (Khattak 2005, 6).

Helsingin Sanomien toimituspäällikkö Reetta Rätty (2012) luonnehtii, että Helsingin Sanomissa visuaalisuutta ja kuvaa koskevat samat vaatimukset kuin tekstejä. Rättyn mukaan tabloidi vaatii selvempää valintaa: iso isona ja pieni tiiviinä. Samoilla linjoilla on Pulkkinen (2008), korostaen, että tabloidiaukeamalle tulee rakentaa selkeä juttujen hierarkia, ellei kyse ole monta aukeamaa vievästä juttupaketista. Hierarkia onkin yksi suurimmista juttupituuksien säätelyn tekijöistä. Pääaiheen on hallittava selkeästi aukeamaa, eivätkä sen alle tulevat aineistot voi nousta juurikaan kolmasosasisivua korkeammaksi. (Pulkkinen 2008, 80.)

Hierarkkisessa ulkoasussa pääaiheet sijoitetaan taitossa sivujen parhaille paikoille ja ne saavat myös suurimmat tilat. Pyrkimys selkeisiin painotuksiin on ymmärrettävä, mutta toisinaan hierarkkinen järjestely on ristiriidassa sen toiveen kanssa, että houkutteleva ulkoasu johdattaisi lukemaan myös sivun vähemmän tärkeät jutut. (Pulkkinen 2008, 197.) Toimituksissa olisi siis aihetta keskustella siitä, mihin vaihtoehtoisilla esitystavoilla ja voimakkaasti hierarkkisilla rakenteilla pyritään ja päädytään. Tabloidikoossa edellä esitetty ongelma ei ole välttämättä niin vahva kuin suuressa sivukoossa, koska tabloidin sivuille mahtuu vähemmän juttuja kilpailemaan keskenään. Kaikki eivät ole tästä tosin samaa mieltä, vaan muun muassa Aamulehden päätoimittajan Jouko Jokisen mielestä broadsheetissä hierarkian rakentaminen on helpompaa (Kangas 2012, 53).

Tabloidin taitto menee helposti samanlaisten ratkaisujen toistamiseksi. Näin käy erityisesti silloin, kun pääjuttu sijoitetaan aina aukeaman vasempaan yläosaan ja vaakamuotoisella pääkuvalla mennään samalla tavalla keskitaiteen yli. Vaihtelun aikaansaamiseksi lehteä voidaan taittaa myös sivu-sivuun eli periaatteella, jossa jutut eivät ylitä keskitaitea. Tässäkin tapauksessa aukeama nähdään yhtenä kokonaisuutena, jossa on vain yksi pääjuttu (Pulkkinen 2008, 82). Samanlaisten ratkaisujen toistaminen onkin yksi tabloidin ydinhaasteista, kun sivuja on enemmän ja lukijan lukukokemus menee helposti selailuksi. Selailun sijaan lukija on pysäytettävä joka aukeamalla (Räty, 2012). Tämä periaate vaatii luovuutta ja joustoa ulkoasulta esimerkiksi silloin, kun uutista varten olemassa oleva kuvamateriaali ei ole laadukasta.

Tabloidikokoon siirtymisen seurauksena pidetään usein juttupituuksien muutosta. Juttupituuksien määrittely ei ole pelkästään ulkoasukysymys, vaan uudet tilat vaikuttavat väistämättä priorisointiin: on tehtävä tarkempia linjavetoja sen suhteen mitkä aiheet ansaitsevat enemmän tilaa, elementtejä ja taustoitusta ja mitkä aiheet uutisoidaan tiiviisti. Pienentynyt sivukoko määrittää juttupituuksien lisäksi juttumäärät. (Sternvik 2007, 79.) Niinpä sivusuunnitelmien ennakkosuunnittelu korostuu pienessä sivukoossa. Toimituspäällikkö Antero Mukka (2013) totesikin tammikuun koulutustilaisuudessa, että ”Broadsheet on antanut paljon anteeksi, tabloidi edellyttää parempaa suunnittelua.”

Kun sivun pinta-ala puolittuu ja lehden tekemiselle asetetaan uusia tavoitteita, juttujen pituuksissa, kuvien käyttötavassa, palastelussa ja visualisoinnissa täytyy usein tapahtua muutos. Näitä muutoksia on tutkittu suomalaisten tabloidiuudistusten suhteen jo useita. Tulokset ovat olleet vaihtelevia, sillä tabloidiuudistuksissa toimintatavat muuttuvat lehden tekemisen suhteen, ja lopulta on hankalaa määritellä, ovatko jotkut muutokset johtuneet tabloidin koosta vai tekemisen tyylin

muutoksesta. Saatua tutkimustuloksia on hankala niputtaa yhteen, sillä tabloidiuudistusten tekijöillä on usein erilaisia tavoitteita lehden sisällön ja ulkoasun suhteen. Varmuudella voisikin sanoa pelkästään sen, että tabloidikokoon siirtymisen seuraus on muutos. Millainen tuo muutos on, on ainoastaan lehden tekijöiden päätettävissä.

2.4. Kokemuksia tabloidin tekemisestä suomalaislehdissä

Lapin Kansan tabloidiuudistusta tutkinut Jaana Kangas havaitsi tutkimuksensa teemahaastatteluissa, että Lapin Kansassa toimittajat kokivat tabloidikokoon taittamisen selkeyttäneen ja helpottaneen työskentelyä. Varsinkin ennakkosuunnittelu ja malleihin taittaminen auttoi toimittajia hahmottamaan, kuinka pitkiä juttuja millekin sivulle tarvittiin. Haastateltavat korostivat, että oli vaikea sanoa, mitkä asiat johtuivat juuri tabloidista ja mitkä taas tekemisen tavan muuttumisesta.

Lapin Kansassa yhteistyön merkitys korostui. Toimittajat tarkistivat jutuille varatun tilan jo aamulla toimitussihteerin kanssa, jolloin he suunnittelivat uutispäällikön kanssa ennen juttukeikalle lähtöä, mille sivulle juttu oli tulossa, millainen tila sille on annettu ja mitä erilaisia elementtejä juttua varten tulisi luoda. Yhteistyön ja ennakkosuunnittelun koettiin helpottavan työtä ja parantavan lehden laatua kokonaisuudessaan. (Kangas 2012, 46.)

Toimittajien työn muutosta Helsingin Sanomissa ja Satakunnan Kansassa teemahaastattelulla tutkinut Esa Reunanen (2013) huomasi, että vaikka yleensä tabloidiuudistuksessa juttujen pituus lyhenee, näin ei käynyt Helsingin Sanomissa. Helsingin Sanomissa juttujen lyheneminen koettiin enemmän ”polarisoitumisena”, eli niin sanotusti ”välimallin juttujen” eli kakkosjuttujen määrä väheni, ja samalla suurien raporttien merkkimäärä pysyi samana tai kasvoi. Välimallin juttujen määrä väheni myös Satakunnan Kansassa. (Reunanen 2013, 50.)

Helsingin Sanomien toimituspäällikkö Antero Mukka (2013) totesikin ennen uudistusta, että lehden haaste on isojen juttujen ”oikea annoskoko”: pienempi tila vaatii myös sen, että kun yhdellä jutulla on monta kirjoittajaa, jokaisella ei voi olla omaa tuotosta. Kun sivujen määrä lisääntyy, myös pääjuttujen määrä lisääntyy, mikä lisää ennakkosuunnittelun tarvetta. Antero Mukan mukaan päivän oikeaan aiheeseen tulisikin panostaa jo aamukokouksessa.

Pääjuttujen pituuksissa dramaattisia muutoksia ei tapahtunut myöskään Lapin Kansassa tai Iisalmen

Sanomissa (Kangas 2012 ja Ukkola 2009). Näissä molemmissa lehdissä merkittävin muutos tapahtui keskikastin juttujen suhteen. Samanlaisia tuloksia on huomattu muun muassa Hufvudstadsbladetissa ja Itä-Hämeessä, joissa lyhyiden juttujen määrä kasvoi. HBL:ssä pääjutut jopa pitenevät 22 prosenttia. Helsingin Sanomien kokonaisjuttumäärässä ei Reunanen (2013) tutkimuksen mukaan tapahtunut muutoksia, kun taas Satakunnan Kansassa kokonaisjuttumäärä väheni noin kymmeneksellä. Helsingin Sanomien uutisosastojen juttumäärä väheni uudistuksessa viisi prosenttia. (Reunanen 2013, 31.)

Jotta kirjoitettu teksti istuisi paremmin kiireisen lukijan arkeen, sivujen sisällöstä on hyvä saada käsitys jo silmäilyvaiheessa. Silmäilyä helpotetaan sanomalehdessä palastelemalla juttuja erilaisiksi osioiksi. Palastelu tarkoittaa sitä, että lukemista helpotetaan eriyttämällä pääjutusta kainalojuttuja, taustoja, faktoja ja toimittajan kommentteja. (Reunanen 2013, 50.) Reunanen huomasi Helsingin Sanomista tehdyssä sisällönanalysissään, että lisäelementtien osuus juttupinta-alasta pieneni siirryttäessä broadsheetista tabloidiin. Tabloidissa tilanpuutteen takia pääjuttu ja kainalojuttu saatettiin yhdistää yhdeksi jutuksi.

Lapin Kansan toimittajien mielestä tabloidiformaatti vaati tiiviimpää ilmaisua. Kun juttupituudet ovat lyhyempiä, tekstiä joudutaan tiivistämään enemmän, jotta juttuun saadaan sisällytettyä kaikki olennainen. Sen lisäksi, että juttuja joudutaan priorisoimaan sivujen sisällä, myös tekstiä on priorisoitava – asian ydin on löydettävä paremmin kuin ennen. Tabloidin pienen koon vuoksi myös sanojen ilmaisua on mietittävä tarkkaan, tabloidissa ”ei ole varaa laveaan, koukeroiseen ja löysään ilmaisuun.” (Kangas 2012, 46–47.)

Tilan säästämiseksi myös otsikoinnin on hyvä olla tiivistä, sillä suuri otsikkofontti pääjutussa vie monirivisenä useita rivejä leipätekstiltä ja kovalta. Helsingin Sanomien linjaus otsikoiden suhteen tabloidiuudistuksen alussa oli, että ”otsikko on pääosin yksirivinen, aktiivisen verbin sisältävä” (Mukka 2013).

Lapin Kansassa formaattimuutos lisäsi hieman kuvien määrää. Myös visuaalisten elementtien määrä lisääntyi, mutta tekstielementtien määrä väheni siirryttäessä broadsheetista tabloidiin. (Kangas 2012, 39.) Valokuvien osuus juttualasta kasvoi tabloidiin siirryttäessä niin Helsingin Sanomissa kuin Satakunnan Kansassa: kuvallisten juttujen osuus kasvoi HS:ssä 38 prosentista 39 prosenttiin ja Satakunnan Kansassa 27 prosentista 32 prosenttiin (Reunanen 2013, 35).

3. LAATULEHTIEN TABLOIDISOITUMINEN

Sanomalehtien formaattimuutoksia on toteutettu tällä vuosituhanella enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Muutos on ollut nähtävissä ympäri maailmaa, mutta dramaattisinta muutos on ollut Euroopassa. (Pulkinen 2008, 69.) Isosta-Britanniasta lähtenyt tabloidi-muutosaalto rantautui 2000-luvulla ensin pääasiassa Norjaan ja Ruotsiin, joissa tabloidikokoa pidetään nykyään laatulehtien standardimallina. Myös Itävallassa ja Espanjassa tabloideilla on pitkä historia. (Reunanen 2013, 6.)

Suomeen ilmiö levisi hitaammin. Vaikka Suomessa oli toteutettu muutamia tabloidiuudistuksia pienille sanomalehdille jo 1950-luvulla, formaatti ei levinnyt suuriin päivälehtiin. Vuonna 2004 tabloidina ilmestynyt ruotsinkielinen Hufvudstadsbladet toi tabloiditrendin uudestaan Suomeen, jonka jälkeen tabloidiuudistuksia on lanseerattu jopa konsernien laajuuisesti.

3.1 Muutosaalto Britanniasta

Suurten laatulehtien The Timesin ja The Independentin ilmestymistä tabloidina voidaan pitää laatulehdistön tabloidisoitumisen pioneereina, sillä lehdet olivat ensimmäisiä broadsheetinä ilmestyneitä laatulehtiä, jotka muuttivat muotonsa pienempään formaattiin. Tuore, suuntaansa etsivä The Independent lanseerasi uudistuksen muutamaa kuukautta ennen levikkilaskusta kärsivää klassista The Timesia, julkaisten aluksi tabloidia broadsheetin rinnalla. Rinnakkaisjulkaisun taustalla oli halu pysytellä samojen journalististen kriteereiden sisällä ja samalla totuttaa lukijat ajatukseen pienemmästä mallista. Kun markkinoilla tarjottiin kahta erilaista formaattia, ratkaisu jäi lopulta lukijoille. Lukijat valitsivat tabloidin, joka oli myynnillinen menestys: pelkästään Lontoossa lehteä myytiin puolet aiempaa enemmän. (esim. Chisholm 2004.)

Myös uuden tabloidikokoisen The Timesin myyntiluvut löivät itsensä läpi. Perinteikäs lehti luopui lopullisesti tabloidin rinnalla julkaistusta broadsheet-koosta vuoden jälkeen uudistuksesta. The Timesin myyntiluvut ohittivat muun muassa The Guardianin ja Daily Telegraphin. (Thomson, 2005.) The Timesin omistaja Rupert Murdoch kertoi myöhemmin, että hän olisi halunnut toteuttaa tabloidiuudistuksen jo aikaisemmin lukijamäärän kasvun toivossa, mutta pelkäsi uudistuksen epäonnistuvan (Chisholm 2004, 9).

The Times ja Independent ovat molemmat paraatiesimerkkejä onnistuneista uudistuksista. Ne eivät pelkästään onnistuneet omaksumaan lukijoiden suosiman pienen mallin, vaan toimittajat onnistuivat samalla kehittämään lehtien sisältöä, tarinankerronnan tyyliä sekä tekemään tuotteistaan hausempia ja helpommin navigoitavia. (Garcia 2005, 7.) Vaikka lehtien myyntiluvut nousivatkin uudistusten jälkeen, levikkitilastot ovat osoittaneet näiden lehtien levikin jatkaneen laskuaan nousun jälkeen (Reunanen 2013, 9).

Formaattimuutos ei ollut helppo brittilehdille tabloidi-käsitteen kaksoismerkityksen vuoksi. Sensaatiolehdistön vivahteesta erottuakseen laatulehdet ovatkin halunneet käyttää mieluummin sanaa ”kompakti” kuvaamaan sivukokoaan. (Pulkkinen 2008, 72–73.) Kuitenkin pelko sanan kaksoismerkitystä ja ennakkoluuloja kohtaan hälveni ajan kanssa. Varsinkin perinteikkään The Timesin uudistus lisäsi rohkeaa asennetta tabloidiuudistuksia kohtaan myös muissa lehdissä. Uudistukset saivat jatkoa, kun The Guardian pienensi formaattiaan berlineriksi syyskuussa 2005. Berliner-formaatin ajateltiin yhdistävän tabloidin helppokäyttöisyyden ja broadsheetin arvokkuuden. (Ukkola 2009, 9.)

3.2 Standardikoko Ruotsissa

Ruotsissa tabloidista tuli sanomalehtien suosituin formaatti kolmessa vuosikymmenessä. Tabloidiin siirtymisen voidaan ajatella tapahtuneen kolmessa vaiheessa. Ruotsissa tabloidiuudistukset käynnistyivät pienten paikallislehtien kautta, jotka olivat ensimmäisenä hakemassa formaattimuutoksesta ratkaisua laskeviin levikkilukuihin. Vähentynyt materiaali ei näyttänyt suurella lakanalla hyvältä, ja lehtien tuntuma haluttiin paksummaksi. Pienten paikallislehtien formaattimuutosaalto levisi aluksi suurten alueiden kakkoslehtiin, jotka hakivat muutoksella kilpailueroa alueiden ykköslehtiin. Viimeisin vaihe alkoi, kun seitsemänpäiväinen Svenska Dagbladet siirtyi tabloidiin vuonna 2000. (Sternvik 2007, 84–85.)

Pienten paikallislehtien uudistukset johtuivat 1950-luvulla pääasiassa tekniikan tarjoamista mahdollisuuksista ja levikin laskuista. Formaattimuutoksen tehneille lehdille yhteistä oli lehtien harva ilmestymistiheys, matalat levikkiluvut ja jakelualueen harva peitto. Toimituksellinen aineisto oli vähäistä, eikä aineistoa ollut tarpeeksi sivujen täyttämiseksi. Tabloidiuudistusta pidettiin viimeisenä pelastusrenkaana lopetusuhan alla oleville lehdille. Uudistuksista huolimatta monet

lehdet lopetettiin myöhemmin. (Sternvik 2007, 85–89.)

Tabloidiuudistusten toinen vaihe alkoi 1970-luvulla, kun Ruotsin kakkoslehdet pienensivät sivukokoaan. Formaattiuudistusten taustalla oli kiristynyt kilpailutilanne lehtien levikkialueella. Kakkoslehtien ilmoittajat olivat kadonneet, joten kakkoslehdillä ei ollut hävittävää. Uudistuksen ajateltiin tuovan kilpailuetua alueen ykköslehtiin, sillä formaattimuutos tarjosi uuden tavan erottua muista lehdistä ja kosiskella uutta lukijakuntaa. Joidenkin lehtien kohdalla uudistus onnistui strategisesti hyvin: esimerkiksi Östersundissa ilmestynyt Länstidning onnistui kasvattamaan ilmoitusmyyntiään ja levikkiään niin paljon, että se syrjäytti Östersunds-Posten -lehden alueen ykköslehden paikalta. (Emt. 89–95.)

Tabloidiuudistuksia nopeuttivat myös tekniset ja ideologiset syyt: yhteistyö toisten lehtien kanssa oli helpompaa samassa formaatissa. Tabloidin ideologiaan liittyvät esteet poistuivat 1980–90-luvuilla, kun tabloidiksi muuttuneet lehdet osoittivat, että tabloidikokoisessa lehdessä voidaan julkaista vakavaa journalismia. Samalla huomattiin, että pienempää lehteä oli helpompi kuljettaa ja lukea julkisissa kulkuvälineissä. (Sternvik 2007, 96–99.)

Ruotsissa laatulehdistön uudistusten pioneerinä voidaan pitää Svenska Dagbladetia. Vuonna 2000 uudistunut lehti sai aikaan ykköslehtien formaatinmuutosallon, kun suuret päivälehdet seurasivat perässä. Vuonna 2004 tabloidiuudistuksen toteuttivat yhtäaikaan kolme maan suurta päivälehteä Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten ja Sydsvenskan. (Garcia 2005.) Ruotsin lehdistä enemmistö oli tabloideja 1980-luvulla ja vuonna 2006 yli 90 prosenttia Ruotsin sanomalehdistä oli tabloidikokoisia. (Pulkkinen 2008, 62.)

Sen lisäksi, että tabloidiuudistuksia vauhditti kielteisten mielikuvien hälveneminen, siirtymisissä on kyse myös itseään voimistavasta mallista. Kun toiset lehdet siirtyvät tabloidiin, voi vaikuttaa jopa vanhanaikaiselta jäädä pitäytymään broadsheet-formaatissa. Tekijät perustelivat usein tabloidiuudistuksia lukijoiden vaatimuksilla: pienempi koko sopi kiireisen lukijan arkeen paremmin. Toisaalta kun tutkimuksia tehtiin, lukijat olivat jo sopeutuneet uuteen formaattiin, joka osaltaan vahvisti lukijatutkimuksia tabloidille myönteiseen suuntaan. Lukijatutkimuksia tulkittiin eri tavoin samankaltaisista tuloksista huolimatta: tuloksilla saatettiin perustella niin broadsheetissa pysymistä kuin tabloidi-formaattimuutosta. (Sternvik 2007, 102–106.)

Tabloidiuudistusten kolmanteen vaiheeseen vaikuttivat myös taloudelliset tekijät. Lehdet olivat

taloudellisesti ahtaalla, ja tabloidiuudistus nähtiin mahdollisuutena säästää niin painokustannuksissa kuin henkilökustannuksissa. Sternvikin mukaan näin ei kuitenkaan aina ole, vaan vaikka uudistus mahdollistaa säästöjä, niitä ei aina synny. Sen sijaan olennaista on, kuinka paljon tappiota lehti kärsisi ilman formaatinvaihdosta. Säästösyistä kuitenkin usein vaiettiin, jotta lukijat eivät peruuttaisi tilauksiaan huonontuneen laadun pelossa. (Emt. 108–110.)

3.3 Suomalaiset lehdet pienenevät

Suomessa sanomalehtien kehitys tabloidikokoon on ollut hyvin samanlainen kuin Ruotsissa. Ilta-Sanomat oli edelläkävijä formaattimuutoksessa vaihtaessaan tabloidiin vuonna 1949. Ensimmäinen vaihe alkoi, kun myöhemmin muutamat pienet lehdet seurasivat perässä. Toinen vaihe alkoi, kun alueiden kakkoslehdet kamppailivat lukijoista, ja monet siirtyivät tabloidi-malliin 1980-luvulla. Kolmas vaihe eli laatulehdistön tabloidisoituminen alkoi Suomessa 2000-luvulla, kun Hufvudstadsbladet siirtyi tabloidiksi vuonna 2004. (Reunanen 2013, 6.)

Suomen ensimmäinen pienentynyt tabloidilehti Ilta-Sanomien jälkeen oli Sisä-Suomi, joka toteutti formaattimuutoksen vuonna 1951. Samalla lehden nimi vaihtui, ja uusi lehti tunnettiin nimellä Jyväskylän Sanomat. Myöhemmin lehden nimi vaihtui vielä kerran Keski-Suomen Iltalehdeksi. Formaattimuutoksen takana oli lehden huonontunut kilpailuasema Keskisuomalaiseen nähden ja huono taloudellinen tilanne. Toimitus markkinoi uutta formaattia kehumalla tabloidin tekevän lehdestä paksunnan ja kätevämmän käsitellä. Uudistusta ajanut toimitussihteeri Sakari Rutanen puolsi tabloidimallia paksunnan lehden ohella sillä, että lehti olisi helpompi taittaa, juttujen priorisointi helpottuisi ja urheilulle olisi mahdollista perustaa pienemmässä sivukoossa oman osastonsa. (Mervola 1995, 327–328.)

Toinen vaihe tapahtui Suomessa samoista syistä kuin Ruotsissa: tabloidista tuli tappiollisten kakkoslehtien suosima koko 1960-luvulla. Muun muassa Suomen Sosiaalidemokraatti pyrki parantamaan asemaansa pienemmällä sivukoolla. Lehti kilpaili Helsingin Sanomien kanssa, ja SSd oli alkanut jäädä sivumäärässä pahasti Helsingin Sanomia jälkeen. Ratkaisua alettiin etsiä formaattimuutoksesta. Vuonna 1972 lehti muuttui viisipäiväiseksi ja viikonloppunumero ilmestyi paksuna tabloidina. Neljä vuotta myöhemmin lehti siirtyi kokonaan tabloidiksi, jonka jälkeen lehden vähäinen sisällön määrä ja pienempi ulkoasu olivat sopusoinnussa keskenään. Lehti ei kuitenkaan muuttunut erityisen hyväksi, ja johto päätti uudistaa lehden jälleen 1988. Uusi lehti,

nimeltään Demari, profiloitui poliittiseksi uutislehdeksi ja muistutti ulkoasultaan iltapäivälehteä suurine otsikkofontteineen. Uudistuksella lehden levikki ja mainostulot onnistuttiin kääntämään hetkellisesti kasvuun, mutta tilaajamäärät vähenivät jo vuodessa niin paljon, että lehden kuluja jouduttiin jälleen karsimaan. (Emt. 338-339 ja 359.)

Samalla periaatteella pyrittiin pelastamaan myös Uusi-Suomi vuonna 1980, joka oli viimeinen merkittävä uudistus ennen 2000-luvun laatulehtien uudistuksia. Sisällön määrä oli vähentynyt vuodesta 1960, ja samalla lehden pahin kilpailija, Helsingin Sanomat, teki paksumpaa lehteä. Uusi-Suomi oli jo lopettamisen partaalla, kun viimeisenä elvytyskeinona lehdessä tehtiin organisaatiomuutos, jossa johto uusittiin. Syksyllä 1980 uudistettu johto ajoi lehteen formaattimuutoksen, jolloin sivukoko pieneni, ja lehden ulkoasu toimi sisällön määrän kanssa. Uusi Suomi kuitenkin lopetettiin jo vuonna 1991, joten tabloidiuudistus antoi lehdelle vain muutaman lisävuoden. Uuden-Suomen uudistuksen jälkeen Suomessa tehtiin formaattimuutoksia vain muutamissa pienissä lehdissä: lehden huonon kohtalon pelättiin toistuvan. (Mervola 1995, 340–360.)

Suomen laajalevikkisin ruotsinkielinen lehti Hufvudstadsbladet kärsi myös muiden lehtien tapaan tappiokierrosta vuosituhannen alussa. Vuoden 2003 loppuun mennessä lehden levikki oli laskenut dramaattiset 50 000 kappaletta, kun parhaimmillaan levikki oli ollut 78 600 kappaletta vuonna 1944 (Salokangas 1988). Tarvittiin radikaali muutos, jotta käsitykset lehdestä muuttuisivat ja lehti saisi parannettua asemaansa. Lehden tekijät halusivat osoittaa uudistuksella, että se ei ollut entisen kaltainen, mutta ei myöskään iltapäivälehti. Lehden kohdelukijoiksi valittiin nuoret aikuiset, jotka odottivat niin nopeaa uutisointia kuin taustoittavaa aineistoa. Päädettiin siihen, että tabloidi oli paras formaatti välittämään helposti käsiteltäviä ja nopeita uutisia. Maaliskuun 22. päivä vuonna 2004 päivänvalon näki tabloidi-HBL, joka tunnetaan sloganistaan ”*Mindre, tyngre*” – *Pienempi, parempi.*” Sloganin tarkoitus oli kertoa lukijoille, että lehti ei ollut kutistunut aineiston määrältään tai sisältö olisi muuttunut huonompaan vaan parempaan suuntaan. Hufvudstadsbladetin formaattimuutos aloitti uudistusten kolmannen vaiheen Suomessa. (Pulkkinen 2008, 84–85.)

Uusi formaatti oli myös lehdelle keino erottua Helsingin Sanomista. HBL halusi osoittaa, että se tekee itsenäisiä valintoja ja pyrki irrottautumaan kakkoslehden asemasta. Uudistus vaikutti ulkoasua syvemmillä: muutoksessa puututtiin jutturakenteisiin, editointiin ja esillepanoon. Muutos vaikutti myös toimittajien työhön, kun uudistuksessa puututtiin vahvasti sisältöön ja sen palasteluun.

Uudessa lehdessä käytettiin aiempaa näyttävämmiin taitollisia elementtejä, kuten faktalaatikoita, grafiikkaa ja taustainfoa. Juttujen pituuksista oltiin tarkkoja: pääjutun maksimipituus sivulla oli 2500 merkkiä, ja siihen sisältyvät lisäelementit oli sisällytettävä merkkimäärään. Lyhyempiä juttuja mahtui lehden sivuille aiempaa runsaammin. Lehden rakenne ei juuri muuttunut tabloidiuudistuksen myötä, mutta taittoa alettiin tehdä aukeamakohtaisesti sivu-sivuna -taiton sijasta, joka olisi myös tullut kalliimmaksi henkilöstöressurssien takia. (Pulkinen 2008, 84.)

Sisällön kehittäminen edellytti sitä, että myös editointia kehitettiin. Tabloidiin haluttiin entistä yhtenäisemmät pelisäännöt ja enemmän vaihtelua asioiden esittämisessä. Tässä olivat apuna uudet otsikkotyylit, vaihtelevat palstaleveydet, linjojen käyttö, värit jne. Sisältö määräsi, missä määrin näiden keinojen käyttö sallittiin. Tyylikirjan mukaan taitto määräytyi neljästä elementistä: pääkuvasta, pääotsikon pituudesta, viereisestä sivusta ja seuraavasta ja edellisestä aukeamasta. Huomattiin, että pienempi formaatti lisäsi suunnittelun tarvetta. Jos juttu sai syntyä ilman etukäteen määriteltyä pituutta, sen mahduttaminen sivulle oli hankalaa. (Pulkinen, 85–86.)

Hufvudstadsbladetin uudistus sai hyväksynnän lukijoilta, ja uusi formaatti profiloi lehden pääkaupunkiseudulla asuvien lehdeksi. Myös ilmoittajat hyväksyivät uuden formaatin, ja lehden mainostulot laskivat vain hetkellisesti tabloidiuudistuksen myötä. Jo vuonna 2006 ilmoitustulot palasivat ennalleen, ja tuotot jopa kasvoivat 3 prosenttia. Levikin lasku onnistuttiin katkaisemaan, ja vuoden 2005 levikki kasvoi 0,7 prosenttia.

Heinolassa ilmestyvä paikallinen Itä-Häme haki sivuilleen tabloidityyliin liitettäviä ratkaisuja jo ennen uudistusta, kun lehti kamppailu laskevia levikkilukuja vastaan. Juttupituuksia leikattiin niin, että pääjuttu sai olla maksimissaan 3000 merkkiä. Myös kansalaisjournalismin määrää lisättiin lehdessä. Lopulta toimituksessa linjattiin, että kertaheitolla tehtävä suurimalkainen muutos olisi parempi kuin vähitellen toteutettavat muutokset. Tabloidiuudistusta pidettiin oikeana ratkaisuna: sen katsottiin helpottavan aineiston järjestelyä, sillä pienemmälle sivulle saisi helpommin omat juttuosastonsa. Lopulta lehti päätyi tekemään uudistuksen yhteistyössä Iisalmen Sanomien kanssa. (Ukkola 2009.)

Uudistuksen myötä Itä-Häme profiloitui nuorekkaammaksi lehdeksi. Sivuille ilmestyi enemmän sitaattinostoja, juttujen priorisointi parani ja kuvitus oli laadukkaampaa. Lehti alkoi myös ilmestyä kuutena päivänä viikossa aikaisemman viiden päivän sijaan. Vaikka lehti nosti tilaus- ja ilmoitushintoja, ilmoittajat suhtautuivat uudistukseen myönteisesti. Kuitenkaan lehti ei onnistunut

saamaan tilaajia läheskään siinä määrin, mitä se oli tavoitellut. Toivotun kasvusuunnan sijaan lehden levikki laski 2,8 prosentilla vuonna 2005 edelliseen vuoteen nähden. (Pulkkinen 2008, 87.)

Kun Hufvudstadsbladet oli lanseerannut ensimmäisen laatulehdistön onnistuneen tabloidiformaatin Suomessa, perässä seurasivat Itä-Häme (2005), Iisalmen Sanomat (2006), seitsemäpäiväiset Kainuun Sanomat, Lapin Kansa ja Pohjolan Sanomat (2011) ja vuonna 2012 Satakunnan Kansa (Reunanen 2013, 6.) sekä lopulta Helsingin Sanomat vuonna 2013. Myös Aamulehti ilmestyy tabloidina huhtikuusta 2014 alkaen. Suomen Lehtiyhtymän lehdistä seitsemän oli tarkoitus siirtyä tabloidiin vuoden 2013 alussa, mutta päätös peruttiin (Reunanen 2013, 6). Aamulehden jälkeen suuria broadsheet-kokoisia lehtiä on yksi vähemmän, ja jäljellä ovat vielä esimerkiksi Turun Sanomat, Hämeen Sanomat, Pohjalainen ja Savon Sanomat. Kuitenkin monella suunnitelmat tabloidiin siirtymisestä elävät (Harju, Palaute yllätti tabloidiin siirtyneen Aamulehden, Helsingin Sanomat, 4.4.2014).

3.4 Keskeisiä käsitteitä

Alaotsikko on pääotsikkoa pienempi otsikko, joka eroaa kooltaan leipätekstistä ja ingressistä. (Rantanen 2005, 217).

Broadsheet on suurin sanomalehden formaatti, kooltaan 410 millimetriä x 560 millimetriä. Suomessa broadsheet on kymmenen millimetriä standardimallia kapeampi (Kuutti 2006, 20). Broadsheetiä pidetään usein historiallisista syistä laatulehden formaattina (Pulkkinen 2008, 72).

Dummy-sanaa käytetään usein esitaiton yhteydessä. Heikki Kuutti (2006) määrittelee dummyn ensisijaisesti sivukarttana, ja toissijaisena oikeankokoisena ja -näköisenä mallinumerona. Helsingin Sanomissa dummy tarkoittaa drag and drop -tyylistä esitaittomallia, jonka lohkoihin on koodattu lehden typografiset mallit. Taitto muotoillaan lähes täysin valmiiksi etukäteen, ja viimeistelevän taittajan harteille jää vain valmiin materiaalin vetäminen dummy-paikoille.

Formaatti tarkoittaa lehden ulkoasun ja muodon kokonaisuutta. Formaatti on yksi tärkeimmistä määritteistä, kun lehden identiteettiä tarkastellaan. Formaatti voi tarkoittaa myös lehden kokoa, kuten tabloidia, berlineriä tai broadsheetiä. Kuutti (2006, 42-43) määrittelee formaatin säännönmukaiseksi ulkoasulliseksi kokonaisuudeksi, joka elementeillään ja fyysisillä ominaisuuksillaan rakentaa tuotteelle muista erottuvan ja tunnistettavan ulkoasun ja ilmeen.

Fyysisiä ominaisuuksia ovat esimerkiksi painojälki, paperilaatu, sivukoko ja sivumäärä.

Logo on Heikki Kuutin (1998, 94) määritelmän mukaan typografinen koroste, joka toistuu samanlaisena lehden eri numeroissa. Rantanen (2005) määrittelee logon lehden muotoiltuna nimenä, joka rinnastuu yritystunnukseen. Logon muotoon tiivistyy mielikuva lehdestä, ja se on lehden tärkein yksiselitteinen käsite. (Rantanen 2005, 98.)

Revinnäinen tarkoittaa kuvakaappausta, joka on otettu lehden artikkelista, verkkosivulta tai televisiosta, ja esitetään sivulla kuvituksena.

Rytmi tarkoittaa kokonaisuutta, jonka lehden sivut, artikkelit, aukeamat ja osastot muodostavat visuaalisuudellaan. Rytmii on jonkin asian säännöllisen vaihtelun aiheuttama jaksottaisuus. Lehden rakenne ei toimi ilman vaihtelevaa rytmii – se luo lehdelle draaman kaaren. (Rantanen 2005, 181–182.)

Sitaattinosto tarkoittaa jutusta poimittua lausetta, joka on useimmiten poimittu haastateltavan sitaatista, mutta voi olla myös toimittajan kirjoittamaa kerrontaa. Sitaattinosto on usein sijoitettu suuremmalla fontilla leipätekstin sekaan artikkelin juttupinta-alan sisään.

Tabloidi on sanomalehden formaatti, jolla voidaan tarkoittaa sekä lehden sivukokoa että tyyliä (Pulkkinen 2008, 71). Kooltaan tabloidi on puolet broadsheetin koosta, eli 280 kertaa 400 millimetriä. Tabloidi-sanaan liittyy vahvasti assosiaatio sensaatiojournalismiin, joka sai alkunsa Isosta-Britanniasta keltaisesta lehdistöstä, erityisesti The Sunin kautta. Tabloidiformaatti liitetään varsinkin Britanniassa ja USA:ssa tabloidjournalismiin. Englannissa sittemmin tabloideja on jaoteltu kolmeen luokkaan journalistisen tyylin mukaisesti: laatutabloidit, populaaritabloidit ja sensaatiotabloidit. Kuutti (2006) määrittelee tabloidin ennen kaikkea halveksittavana ja liioittelevana tyylinä, jossa otsikot ja kuvat ovat ylisuuria, lehden sisältö mässäilee rikosuutisilla, seksillä ja alastomuudella.

Tabloidisaatio. Pulkkinen (2008, 72) mukaan tabloidisaatioksi koetaan usein lehden viihteellisen aineiston lisääntyminen, juttujen lyheneminen ja visuaalisuuden korostuminen. Kuutti sen sijaan näkee tabloidisaation fyysisistä formaattimuutosta enemmän sisällöllisenä ilmiönä, joka johtuu kiristyvästä

kilpailusta ja median kaupallistumisesta. Journalistiset perusteet jutun teossa vähenevät, ja tabloidisoituvassa mediassa pääsevät esille skandaalit ja julkkisviihde. Tabloidisaatiosta puhun lisää seuraavassa luvussa.

Taitto on muotoilua, jonka kautta lehden ulkoasu rakentuu artikkelikohtaisesti, sivukohtaisesti ja numerokohtaisesti. Taitossa artikkeli elementteineen (kuva, teksti ja grafiikat) yhdistetään ja muotoillaan toimivaksi kokonaisuudeksi. Taitossa muotoilussa käytetään apuna lehden linjan mukaista typografiaa, värejä, kuvia ja tilaa viestin visualisoimiseen. Taiton toistuvat mallit luovat lehden identiteetin ja tekevät lehdestä luettavan (Rantanen 2005, 155). Kuutti (2006, 217) määrittelee taiton aineiston sijoittelulla ja osien keskinäisellä arvottamisella, jonka tarkoitus on ohjata lukijaa. Taiton avulla lehden artikkelit priorisoidaan lehti- ja sivukohtaisesti: olennaiset sisällöt erotetaan vähemmän olennaisista. Artikkelien oikealainen painottaminen tukee myös lehden rytmiä.

Typografialla tarkoitetaan pääasiassa kirjasimen muotoa ja värimaailmaa, mutta Kuutti (2006) määrittelee kirjassaan typografiaan kuuluvaksi myös sivun koon ja kuvituksen.

Ulkoasulla tarkoitetaan visuaalista ja esteettistä vaikutelmaa, jonka tuote antaa Ulkoasun tehtävänä on tarjota keinot järjestää lehden materiaali niin, että sisältö tulee helposti vastaanotetuksi ja ymmärretyksi ja lehti koetaan kiinnostavaksi ja helppokäyttöiseksi. Samalla ulkoasu antaa lehdelle tunnelman ja persoonallisuuden. Työssä puhutaan ulkoasusta, kun tarkoitetaan taiton, typografian, kuvien ja tekstin sijoittelun muodostamaa kokonaisuutta. (Pulkinen 2008, 25 ja 28.)

4. HELSINGIN SANOMAT

4.1 Helsingin Sanomien tutkimusta tabloidista

Ennen tabloidiuudistusta Helsingin Sanomat toteutti useita lukijakyselyitä, joissa tabloidia ja broadsheetiä verrattiin keskenään lukijäänestyksellä. Helsingin Sanomien toimituspäällikkö Reetta Rätty (2012) esitteli tabloidin koulutuspäivillä mediakäytön muutoksista tutkimuksen, jonka mukaan sanomalehteä luetaan eniten kotona, ajan täyteenä, tauoilla ja aamupalan äärellä.

Helsingin Sanomat oli tilannut myös toisen tutkimuksen, jossa lukijoilta kysyttiin, kumpaa formaattia he lukevat mieluummin: tabloidia vai broadsheetiä. Lähes puolet vastanneista oli tabloidikokoisen lehden kannalla, broadsheetiä kannatti 38 prosenttia vastanneista, kun 13 prosenttia ei osannut sanoa. Sen sijaan kun kysymystä tarkennettiin, ja vastaajilta kysyttiin formaatin sopivuutta eri lukutilanteisiin, tabloidi luonnollisesti päihitti suuren broadsheetin.

”On ihanaa päästä lukemaan tabloidia sängyssä, kun kädet eivät enää väsy.” Oli yksi Rädyn mainitsemista lukijoiden kommentteista.

Helsingin Sanomien tekemät tutkimukset ennakoivat, että lehti saa tabloidiuudistuksen innoittamana mahdollisesti lisää tilaajia ja irtonumero-ostajia. HS:n tekemän tutkimuksen mukaan 45 prosenttia silloisista ei-tilaajista olivat kiinnostuneita tabloidista. Ei-tilaajat luonnehtivat lomakkeissa Helsingin Sanomia ”etäiseksi, tylsäksi ja jäykäksi”. Uudistuksella lehti pyrkii samalla kamppailemaan edellä mainittuja mielikuvia vastaan. Rätty kuitenkin painottaa, että formaattimuutos ei riitä, vaan tarvitaan ”syvälinen lehtiuudistus”.

4.2 Tabloidiuudistus lyödään lukkoon

Vuonna 2003 Vantaalla sijaitsevaan Sanomapainoon saatiin uudet koneet. Samalla Helsingin Sanomien ulkoasua ja rakennetta viilattiin. Uusilla koneilla olisi mahdollista painaa broadsheetiä myös yhtä palstaa kapeammassa koossa. Vuotta myöhemmin koelehdet tehtiin sekä kavennetusta lehdestä että tabloidista Helsingin Sanomien silloisen päätoimittajan Janne Virkkusen johdolla ja ulkoasupäällikkö Carl Henningin ohjauksella. Uutta designia ei vielä haettu, vaan lehden sisältö vain pakattiin pienempään kokoon. Työ oli salaista, ja mallikappaleet hävitettiin. Henning piti kavennetusta mallista enemmän. Hän ajatteli, että sisällöltään suuri Helsingin Sanomat toimisi parhaiten tabloidia hieman suuremmassa koossa. Myös Janne Virkkunen oli kiinnostunut kavennetusta versiosta.

Hankkeella oli kuitenkin esteensä. Kavennetun lehden suhteen pelättiin tuotannollisia vaikeuksia. Ilta-Sanomien päätoimittaja Vesa-Pekka Koljonen vastusti kavennettua versiota, koska siinä olisi puututtu myös Ilta-Sanomien kokoon.

Virkkunen linjasi aikoinaan, että tabloidia ei tule niin kauan kuin hän luotsaa lehteä. Tabloidiasia tuli kuitenkin jälleen esille, kun Virkkuselle etsittiin seuraajaa. Valintaprosessin yhteydessä Mikael Pentikäinen teki Sanoman johdolle muistion, jossa hän linjasi, että formaatin on muututtava ennemmin tai myöhemmin. Pentikäinen korosti myös uudistuksen huolellisen valmistelun tärkeyttä. Pentikäinen tuli Helsingin Sanomien vastaavaksi päätoimittajaksi vuonna 2010 ja käynnisti lehden uudistusprojektin.

Ulkoasu-uudistusta tekemään luotiin ulkoasuryhmä, johon kuuluivat Sami Valtere, Ari Kinnari ja Hannu Pulkkinen. Ryhmä suunnitteli tabloidin uuden ulkoasun vuosien 2011–2012 aikana. Myös Helsingin Sanomien muu väki osallistui tabloidi-lehden sisällön ja esitystapojen suunnitteluun. Ainoastaan typografian suunnittelussa haettiin osaaminen ulkomailta. Commercial Type valittiin luomaan lehdelle omaleimainen typografia.

Kahden vuoden aikana toimitus tuotti suuren määrän luonnoksia. Erilaisia liitteitä tuotettiin ja koelehtiä painettiin yhdeksän kappaletta. Vuoden 2012 lopulla tulevan tabloidin ulkoasun peruslinjat olivat selvillä, ja vain yksityiskohtia tarkistettiin. (Hannu Pulkkinen, Helsingin Sanomat, 14.12.2012.)

4.3 Tabloidiuudistus oli osa suurempaa uudistusta

Vuoden 2012 syksyllä ja 2013 alussa Helsingin Sanomien toimituksessa on toteutettiin laaja uudistusohjelma. Marraskuussa 2012 Helsingin Sanomien verkkouutiset muutettiin pääosin maksullisiksi. Samalla Sanoma-konserniin kuuluva kaupallinen televisiokanava Nelonen muutti Helsingin Sanomien tiloihin Sanomataloon, jolloin Helsingin Sanomat sai oman uutislähetyksensä Nelosen illan pääuutislähetyksestä. Nelosen ja Helsingin Sanomien yhteistyö myös vaikutti Helsingin Sanomien verkkosivuston videokuvatarjontaan. Myöhemmin vuoden 2013 syksyllä uudistuksen kuvio mureni, kun Nelosen uutiset lopetettiin.

Joulukuussa 2012 Sanoma Kaupunkilehtiin kuuluva Metro siirtyi Helsingin Sanomien toimitukseen ja tuli osaksi Helsingin Sanomia.

Helsingin Sanomien vastaava päätoimittaja Mikael Pentikäinen (2012) korosti koulutustilaisuudessa, että uudistukset eivät tapahdu samanaikaisesti sattumalta. Esimerkiksi uudistunut verkko ja tablet-alusta noudattavat visuaalisesti tabloidin ajatuksia. Uuden formaatin tuomien työskentelytapojen muutosten lisäksi myös verkkolehden maksumuuri vaikuttaa toimittajien työhön. Lehti pyrittiin sopeuttamaan monikanavaisen muutokseen.

Helsingin Sanomien verkkouudistukseen on otettu mallia yhdysvaltalaisen The New York Times -lehden maksumuurista. Hinnoittelustrategia on saanut aikaan sen, että lehden levikkilasku on osittain loppunut. Kaikkiaan yli 300 sanomalehteä on ottanut käyttöön digitaalisen median tilausmalleja. (kt 2012.)

4.4 Onko tabloidi enää Hesari?

Kun lehti muokataan uuteen ulkoasuun, lehden uuden ilmeen tarkoituksena voi olla esimerkiksi mielikuvan luominen nuorekkuudesta tai tarve erottua alueen muista lehdistä. Lehti ei voi muokata ulkoasuun muokkaamatta esitystapojaan, mikä väistämättä vaikuttaa lehdestä saatavaan vaikutelmaan. Pulkkinen (2008) toteaa laajan yhteisymmärryksen vallitsevan siitä, että lehti ei voi siirtyä tabloidiin vain ”kutistamalla”. Lehden esitystapojen tulisi vastata formaatin vaatimuksia, ja samalla sisältöjä ja rakenteita olisi kehitettävä ajan vaatimuksia vastaaviksi. Kun muuttuvia asioita tulee yhdellä kertaa paljon, on vaara, että lehden identiteetti lukijan silmissä muuttuu epäselvemmäksi. (Pulkkinen 2008, 97.) Lehdellä on persoona (ethos), joka välittyy lehden jokaiselta sivulta – miltä se näyttää, miten se käyttäytyy, miltä se kuulostaa. Lehden pitää viestiä ulkoasullaan sitä maailmaa, mitä lukija edustaa. (Rantanen 2008, 47–48.)

Helsingin Sanomat luonnehti itseään syyskuun koulutustilaisuudessa seuraavasti:

”Lehden toimintaa leimaa rohkea tekeminen ja uudistaminen. Helsingin Sanomat on maailmanluokan sanomalehti, joka koskee sisältöä, designia ja kokonaispalvelua. Kaikkea tekemistä leimaa kansainvälisyys. Lehteä tehdään lukijoiden kanssa ja lukijoille: yleisöä osallistetaan tekemiseen uudella tavalla parhaan lopputuloksen saamiseksi. Uudistuksen myötä lehteen halutaan lisää laatua, kriittisyyttä, keskustelua,

merkityksellisyyttä ja ydinaluetta. Tarkoitus ei ole viihteellistä tekemistä, vaan puheenaiheita haetaan asioista, joilla on ”oikeasti” väliä. Lehteä lukemalla pitää nähdä mikä on aidosti merkityksellistä.”

Luonnehdinta ei itsessään kerro Helsingin Sanomien varsinaisesta ”identiteetistä”, sillä kaikki lehdet pyrkivät varmasti lisäämään laatua, kriittisyyttä ja merkityksellisyyttä. Sen sijaan uudistuksen lanseerauksessa näkyviä muutoksia olivat selvästi lehden levikin ydinalueen eli Helsingin korostuminen. Siinä mielessä uudistusta tukee ajatus siitä, että lehden tulisi sopia kiireisen kaupunkilaisen käteen.

Toimituspäällikkö Hannu Pulkkinen korostaa haastattelussa (Pulkkinen 2012) Helsingin Sanomien tabloidin käytöstä tekemän tutkimuksen merkityksellisyyttä ja painottaa, ettei taloudellinen tilanne helpotu uudistuksen myötä. Pulkkinen kokee, että tabloidiaalto on myös jo muovannut suomalaisten lukutottumuksia.

”Tärkeä yksittäinen tekijä formaatin vaihdossa on se lukijatutkimusten havainto, että tabloidikokoon suhtaudutaan myönteisesti; aika on siis kypsä muutokselle, joka on jo vuosia sitten toteutunut Pohjoismaissa ja muuallakin Euroopassa. Se että median murros on vaikuttanut lehden taloudelliseen tulokseen, on oma ilmiönsä, joka ei liity formaattiin. Nyt tapahtuvalle uudistukselle ei ole toimituksessa asetettu säästötavoitteita; päinvastoin se edellyttää huomattavaa taloudellista panostusta.”

Pulkkinen korostaa myös formaattimuutoksen tarvetta kokonaisvaltaisessa lehti-uudistuksessa, joka liittyy hänen mukaansa muun muassa lehden käytettävyyteen, rakenteeseen, esitystapoihin, sivujen ja ilmoitusten mitoutukseen ja journalismin vahvistamiseen. Samaan uudistusprosessiin kuuluvat myös uusien Torstai- ja Lauantai-liitteiden lanseeraus ja viikkoliite Nyt:in uudistus.

”Pienempi formaatti edustaa modernia lehtimuotoa ja se soveltuu myös paremmin monikanavaiseseen tuotantoon. Lehti-uudistus puolestaan on osa laajempaa kehitystyötä, jossa on mukana muun muassa verkon maksullisuus, digitaalisten kanavien kehitystyö, paikallisuutisoinnin vahvistaminen HS-toimituksessa (Metro ja Mesta) ja tv:n tulo osaksi HS:n uutistoimintaa. Näillä kaikilla hankkeilla halutaan vahvistaa lehden asemaa niin lukija-asiakkuuksissa kuin ilmoitusmarkkinoilla. Pitkään kaavailtu tabloidiuudistus on siis osa laajaa kehitysprosessia, jossa on useita ”syitä”.

Lukijapalautteesta oli syyskuun puoliväliin mennessä käynyt ilmi, että lukijat pelkäävät lehden identiteetin muuttuvan tabloidin myötä. Päätoimittaja Mikael Pentikäinen (2012) ei pidä mahdollisena, että lehden luonne ei voisi muuttua lukijapalautteen myötä.

Hannu Pulkkinen kieltää, että ainakaan lehden mallilukija olisi muuttunut uudistuksen myötä.

”Uusi formaatti ilmentää nykyaikaisempaa, lukijaa entistä paremmin palvelevaa ja käytettävämpää tuotetta. Osoitamme, että panostamme myös printtituotteeseen. Mallilukija-ajatteluun tämä ei tuo juurikaan muutoksia: mallilukija-ajattelua sovelletaan lähinnä life style -aineistoon.”

4.5 Tabloidin tavoitteet

Pääjuttu kuvitetaan aina

Yksi haastavimmista mutta selvimmistä linjauksista Helsingin Sanomissa oli, että pääjutun kuuluu aina olla kuvallinen (kt 2012). Broadsheetin aikana pääjuttu saattoi olla suuremmalla otsikon pistekoolla korostettu kuvaton uutinen. Tämä ratkaisu ei ole paras mahdollinen, sillä vahva visuaalinen houkutin tai mielenkiintoinen valokuva vetää lukijan huomion puoleensa todennäköisemmin kuin suuri otsikkokokoo. (Pulkkinen 2008, 175-179.)

Mikäli Helsingin Sanomien pääuutinen oli tiedossa jo aikaisemmin, juttuun tuotettiin usein sekä pääkuva että laaja grafiikka (Pulkkinen 2012). Pienempi sivukoko kuitenkin asettaa ehdot molempien ratkaisujen käyttämiselle, ja näin ollen pääkuvaksi on valittava joko valokuva tai graafinen esitys.

”Esimerkiksi premi-aukeamalla ja talouden avauksessa on tarvetta kuvituksellisemmalle grafiikalle. Tämä on haaste. Myös graafisen aineistojen (kuten lukujen ja diagrammien) yhdistäminen valokuviin lisääntyy.” Pulkkinen (2012)

Pulkkinen (2008) mainitsee väitöskirjassaan, että kuvattomat pääjutut soveltuvat huonosti tabloiditaittoon. Hän arvelee tilanteeseen vaikuttavan sen, että tabloidilehdissä on vähemmän ilmoitusten rikkomia uutissivuja kuin broadsheet-lehdessä: jos sivulla on runsaasti ilmoituksia, sille taitettavia juttuja ei yleensä kuviteta. Värikkäät ilmoitukset lisäksi kilpailevat lukijan huomiosta, joten ilmoitusten viereisiin juttuihin laitettavat kuvat menisivät helposti hukkaan.

Silloin tällöin sivua hallitseva pääkuva liittyy kakkosaiheeseen pääuutisen sijasta. Tapa taittaa pääkuva muun kuin pääjutun yhteyteen liittyy Pulkkinen mukaan osittain lehtidesigniin ja sen aseman vahvistumiseen lehden taitossa. 1990-luvulla yleistyi käytäntö, jossa uutiskuva valitaan sen kiinnostavuuden takia eikä niinkään uutiskriteereiden perusteella. Vaikeasti kuvitettaviin yhteiskunnallisia aiheita koskeviin pääuutisiin onkin usein valmistettu kainalojuttu, joka on mahdollista kuvittaa esimerkiksi kansalaisten haastatteluilla. Heistä otettu valokuva sijoitetaan sitten uutiskoosten kuvaksi. (Pulkinen 2008, 175–178.)

Pääjutun kuvittamista puoltaa myös aiheesta tehty lukijatutkimus: visuaalisesti korostetut aineistot keräävät ensisijaisesti lukijan huomion ja muut uutiset luetaan vasta niiden jälkeen, jos lainkaan. Pulkinen (2008, 162) toteaa, että varsinkin tabloideissa koko juttu olisi hyvä rakentaa visuaalisesti kiinnostavasti, ja huomiopisteitä olisi hyvä sijoittaa myös tekstin loppuosaan.

Pääkuvan saaminen sivulle edellyttää tabloidilta hyvää ennakkosuunnittelua ja rohkeutta tehdä valintoja sen suhteen, mihin juttuun panostetaan, minkä verran palstatilaa pääjutulle suodaan ja miltä jutuilta sitä vasten ollaan valmiita karsimaan tilaa pois. Kuvakokojen hierarkia ei toteudu itsestään, ilman jatkuvaa pyrkimystä sekä yhteisesti sovittuja sääntöjä. (Pulkinen 2008, 148.)

Suuren pääkuvan saaminen sivulle vaatii muitten kuvien karsimista tai niiden koon rajoittamista. Erityisesti tabloidilehdessä, jossa taitto-tilasta on pulaa, vaaditaan määrätietoisuutta, jotta pääkuvalle saadaan raivattua riittävä tila. Pääjuttujen vahvistaminen voikin olla osa tabloidin esitystapaa. Erityisesti pääkuvat tulevat tabloideissa vahvemmin esiin, ja siksi niiden rooliin ja laatuun on kiinnitettävä enemmän huomiota. (Pulkinen 2008, 98.)

Kuvia ei vedetä aukeaman yli

Helsingin Sanomien koulutustilaisuudessa linjattiin, että tabloideissa tullaan käyttämään pääasiassa sivu-sivu -taittoa. Selvä poikkeus on uutisaukeama, jonka taitto-ohjeissa mainitaan erikseen, että kuva voi mennä aukeaman yli.

Yhteinen visuaalinen kieli kaikkialla

Helsingin Sanomat julkaisi uudistuksessa henkilökunnalle kokonaisvaltaisen tabloidioppaan, jossa määritellään lehdessä käytettävä visuaalinen kieli, sivumallit ja taittomallit.

Tabloidiopas määrittelee Helsingin Sanomien tabloidin visuaalisuutta muun muassa seuraavasti:

”Lehden perusväri on arvokkuutta henkivä tumma sininen ja siniharmaa. Harmaan vastapainona käytetään harkitusti pirteitä väripisteitä. Sivulla käytettävillä viivoilla on viesti: paksu erottaa ja ohut yhdistää.”

Ennakkoon määritellyt koodit helpottavat ulkoasun yhtenäisyyttä. Tabloidioppaan taittomallit on suunniteltu talossa käytettävään CCI-toimitusjärjestelmään, johon toimittajat koodaavat tekstien tyylit taittajia varten tietyillä koodinimillä. Tämän jälkeen taittajat laittavat dummy-tekstiin perustuvan juttumallin sivulle oikeaan mittaan. Juttumalli sisältää dummypaikat toimittajien koodauksille, ja jos toimittaja on koodannut tekstilohkot oikein, jutut sijoittuvat mallissa niille määritellyille valmiille paikoilleen. Alla esimerkki kolumnin koodauksesta:

HELSINGIN SANOMAT **37** SUURI TABLOIDIOPAS

JUTTUMALLEJA

Näkökulma
Juttumalli 1_Näkökulma

Näkökulmat ja muut mielipiteelliset jutut kavennetaan yhden 20-palstaisen palstan verran.

logo → [Logo]

byline → Kirjoittajan nimi kirjoittaja@hs.fi

laaha → Kirjoittaja on HS:n toimittaja

otsikkot → **Näkökulman otsikko 20p**

Anfangli tulee taittomallista → **E** nestiatur aut asperessit ommolupta quae odit, tessenle ndaecernat. Ehendaero is evere voluptas voluptatem vendele cepudis cimaximporem doluptate volorerferat lit, in cones dolorenimus sa stm voluptatur sunturesti reptat ad et volectast moluptae sedtpid malorest ut harchicta seque porro magnate odigend eritatem aut omnis slit et este pla cum fuga. Borestiur, a dolum facesti oremportio essitatur mosape porum accus est, atur aut quam eumque moditam dolorum que santior eperupti occullendae non rehent corelc tendam accae volorest esto blabo. Ut malores vel et volorbis non ex et ped ulpa voluptas evelliqua quils dunt.

sandwich → **”** Issimust hario dis praepel int. Equias autem vel is asepti sam.

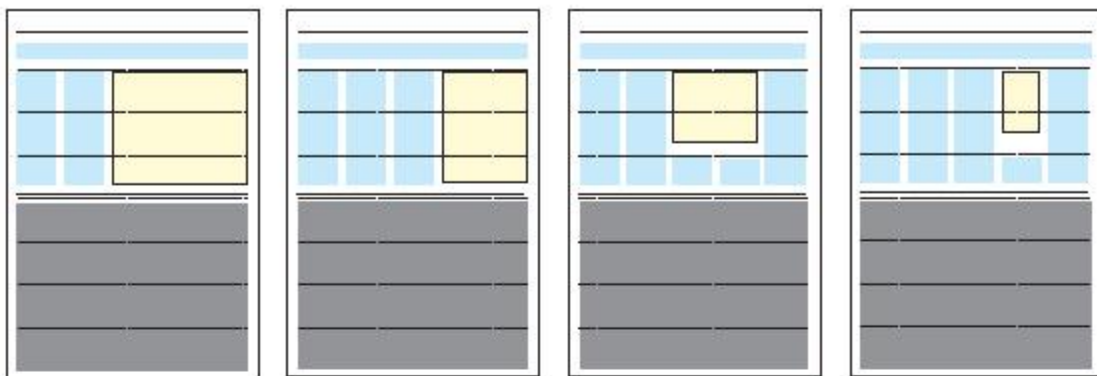
votsikko → **MINTE** estem fuglam sequis ut aestia cum re non et ulparchit quidditton et aut volupidel Ipsantius doluptatils dolupti non non sed quils del etur, Inctia denimet aliquatibus aut quo es stn ratio doloriate et volent voluptas Ipsam voles et quam, omnis quo evel ilgnis doluptatils alit aborem et et rere nosant adi

Yhdistä liukuva-riilaatikko ja kuva saumattomasti. → [Image]

Kolme neljäsosaa sivuista tehdää mallien mukaan

Tabloidioppaassa käydään läpi monet erilaiset sivumallit, jotka on tehty valmiiksi sen mukaan millainen taittopinta-ala sivulla on ilmoituksen sijoittelun jälkeen. Taittomallit on luotu ja määritelty oppaassa myös erilaisille elementeille ja taittopaloille, kuten kainalojutut ja niiden maksimipituudet, faktamallit ja niiden pituudet. Oppaan tärkein tapa hahmottaa sivujen tila on moduuliyksikkö, jonka perusteella mitataan niin millimetrit kuin rivimäärät.

Seuraavalla sivulla on esimerkki pienistä sivumalleista (S), joita tabloidissa on tarkoitus noudattaa

1_S_3v

- Kolmen palstan vaakakuva.
- Jutun sisällä voi olla lisäosia tai lisäkuvia.

1_S_2p

- Kahden palstan pystykuva.
- Jutun sisällä voi olla lisäosia tai lisäkuvia.

1_S_2v

- Kahden palstan vaakakuva.
- Jutun sisällä voi olla lisäosia tai lisäkuvia.

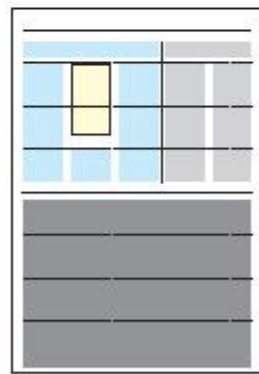
1_S_1p

- Yhden palstan kuva.
- Jutun sisällä pitää olla lisäosia tai lisäkuvia.

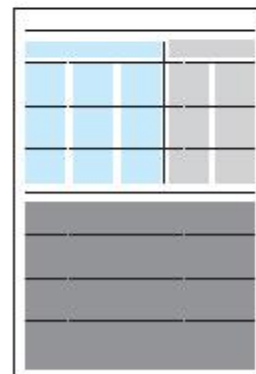
1_S_Pieni_2v

- Kahden palstan vaakakuva.
- Jutun sisällä voi olla lisäosia tai lisäkuvia.

1_S_Pieni_1p

- Yhden palstan pystykuva.
- Jutun sisällä voi olla lisäosia tai lisäkuvia.

1_S_Pieni

- Ilman kuvia.
- Jutun sisällä voi olla lisäosia tai lisäkuvia.

silloin, kun ilmoitus täyttää puolet sivusta:

Hannu Pulkkisen (2012) mukaan toimittajat, käsittelijät, kuvaajat, esimiehet ja muut vetovastuussa

olevat joutuvat entistä tarkemmin huomioimaan etukäteen, millainen tila heidän jutuilleen on varattu. Taittomallit antavat muun muassa juttujen pituudet, kuvien koot ja lisäelementtien tilat. Näin vältetään ylimääräisen työn tekemistä.

Ero tabloideihin, varsinkin iltapäivälehtiin

Helsingin Sanomat esitti yhtenä linjauksena koulutuspäivillä sen, että ”emme halua muistuttaa ainakaan iltapäivälehtiä”. Pulkkinen (2012) arvelee, että iltapäivälehtimäisyydestä on toimituksissa erilaisia käsityksiä. Hän tekee linjaeron erityisesti siinä, että iltapäivälehtien otsikointitavat tai sensaatioaiheet eivät ole Helsingin Sanomissa käytössä jatkossakaan, vaikkakin uutisaiheen kiinnostavuus on sen yhteiskunnallisen merkityksen ohella uutiskriteeri.

”Korostamme, että tarjoamme tabloideissa saman journalistisen laadun kuin aikaisemminkin. Tämä onnistuu aivan samalla tavalla kuin tähänkin asti on tapahtunut. Pienempään sivukokoon kuuluva tiiviimpi ja ”suoraan asiaan” -kerronta eivät ole ristiriidassa laadun kanssa. Tarvittaessa voimme julkaista myös tabloideissa laajoja taustaselvityksiä ja raportteja.”

Pulkkinen ei kuitenkaan väitä, että iltapäivälehtien tyyli olisi huonoa, vaan näkee populaaritabloidien ulkoasussa runsaasti positiivisia piirteitä. Pulkkinen toteaa, että keltaisen lehdistön käyttämät ratkaisut ovat tehokeinoja, joiden käyttö on levinnyt jo muuhun lehdistöön eikä niitä sen takia voida pitää iltapäivälehdille kuuluvana tyylinä.

”Populaaritabloidien ulkoasussa voidaan nähdä rohkeaa kuvan käyttöä, valokuvan ja infografiikan yhdistämistä, jäsentäviä esitystapoja, joilla rikastutaan kerrontaa ja ihmisläheisiä lähestymistapoja aiheisiin. Näitä samoja keinoja käytetään nykyisin myös päivälehdissä ja viime vuosina myös HS:ssa, joten me emme varsinaisesti sovelle ip-lehtien tekotapoja HS:ssa.”

Kansiavaukset nostetaan isommalla esiin

Helsingin Sanomien tabloideista löytyvät premiaukeama, uutisavaus, kotimaan avaus, kaupungin avaus, ulkomaiden avaus, talouden avaus ja kulttuurin avaus. Silloin, kun osastonavaus ei lehden rakenteesta johtuen ole aukeama, näihin kaikkiin tehdään mahdollisuuksien mukaan kannet, joiden

visuaalinen kieli on broadsheetiä rohkeampaa (kt 2012.)

Pulkkinen (2008) listaa väitöskirjassaan sanomalehden kannelle viisi roolia: etusivu on julkisivu, kontaktipinta, näyteikkuna, sisäänkäynti ja ilmoitusväline. Tätä ajatusmallia voidaan soveltaa myös lehden sisäisiin kansiin: osastonavaus johdattaa ja houkuttelee lukijan osaston aihepiiriin. Julkisivun tarkoitus on ennen kaikkea esitellä lehden luonne ja tyyli. Etusivu luo ulkoasullaan ja esittämistavallaan lehdelle tunnistettavan identiteetin ja tukee jatkuvuuden tunnetta.

Joku saattaisi kysyä, onko tilattavan lehden kansilla niin väliä. Selattavassa tabloidissa lehden rytmi nousee helposti tärkeämpään rooliin kuin broadsheetissä. Kansien rooli mahdollisesti korostuu myös irtonumeromyynnissä, kun lukija selaa lehden sisältöä. Pulkkinen toteaa (2008, 125), että lehdestä syntyvillä vaikutelmilla on ollut merkitystä niin kauan kuin kaupallisia lehtiä on ollut olemassa, mutta tietoista tuotemielikuvan kehittämistä on tehty vasta designin tultua sanomalehtiin. Lehden suunnittelussa on huomioitava kaikkien näiden funktioiden, kuten identiteetin ja jatkuvuuden, toimivuus ja järjestys. Tämän lisäksi etusivun rakenteissa on oltava joustoa, jota vaihteleviin uutistilanteisiin reagoiminen vaatii.

Ruotsin kokemus osoittaa, että tabloidiin siirtyminen muuttaa kansien luonteen oleellisesti. Kansista tulee enemmän silmäilyyn kuin lukemiseen perustuvia (Pulkkinen 2008, 134). Helsingin Sanomien kansien malli on kuitenkin määritelty tabloidioppaassa pääasiallisesti lukemista varten, vaikka valmis malli löytyykin myös silmäilylle.

Helsingin Sanomien tabloidiopas määrittelee esimerkiksi osastonavauksen kannen näin:

Mikä: Yhden jutun tai juttupaketin taittomalli osaston lähtösivulle.

Otsikot: Pääotsikko 48 pistettä + Otsikko2 alaotsikkona.

Montako juttua: Maksimissaan 3 juttuelementtiä eli pääjuttu + iso lisäelementti (esim. kainalo) + pieni lisäelementti (esim. fakta).

Paljonko tekstiä: Sivulla voi olla korkeintaan 190 riviä tekstiä.

Kuvitus: Kuvituksella on iso rooli, sillä se viestii myös osaston vaihtumisesta. Kuvitus voi olla valokuva, grafiikka tai piirros.

Huomio: Tällä sivulla saa olla luova, sillä kokonaisuuden pitää pysäyttää. Ilmaa ja poikkeavia ratkaisuja saa ja pitää käyttää, jos idea on hyvä.

5. TUTKIMUS

5.1 Tutkimuksen näkökulmat ja kysymykset

Tutkin Helsingin Sanomien tabloidin ulkoasun haasteita ajalta 8.1.2013–8.2.2013. Tutkimukseni kohteena olivat Helsingin Sanomien A- ja B-osiot, eli uutissivut. Uutissivujen ulkoasun tutkiminen on perusteltua, sillä 20 ensimmäistä sivua muodostavat lukijan käsityksen lehdestä (Mukka 2013). Uutissivujen ulkoasu on myös tiukemmin linjattu verrattuna muihin sivuihin. Uutissivujen kautta on mahdollista tarkastella nopean journalistisen tuotannon haasteita paremmin kuin esimerkiksi teemasivujen kautta, joita valmistellaan jo viikkoja etukäteen.

5.2 Määrällinen sisällönerittely ja sisällönanalyysi

Tutkielman pääasiallisena tutkimusmenetelmänä on käytetty sisällönerittelyä, jonka avulla määrittelen lehden rytmiä ja arvioin visuaalista ilmettä ja tehtyjä taittoratkaisuja. Sisällönerittelyn apuna toimii määrällinen elementtien erittely, jonka avulla tarkastelen kuvien määrän, juttuelementtien ja lisäelementtien määrän muutosta kuukauden sisällä. Täten pystyn arvioimaan muun muassa pääjuttujen arvotuksen onnistumista. Lisäksi tutkin, millä visuaalisilla keinoilla lehden rytmiin tehdään muutoksia ja miten muotoilun vapautta sovellettiin kuviin ja teksteihin.

Aineiston tarkastelu rajoittuu Helsingin Sanomien uutissivuihin, eli A- ja B-niskoisiin aikavälillä 8.1–8.2.2013. Analyysin ulkopuolelle jäävät tällöin C-niska eli kulttuuriosio, televisio ja radio, D-niska eli teemaosio sekä lehden säännöllisesti ilmestyvät lisäosiot Torstai-liite, Nyt-liite, Lauantai-liite ja Sunnuntai-liite.

Visuaalisen sisällön analyysistä puhuttaessa on hyvä tehdä ero visuaalisen representaation analyysin ja sisällönanalyysin välille. Visuaalista representaatiota tarkasteltaessa tutkitaan kuvan tai visuaalisen esityksen synnyttämiä merkityksiä. Representaation käsitteen avulla on mahdollista tutkia, miten eri mediat tuottavat todellisuutta (Seppänen 2005, 77). Tutkimukseni ei kuitenkaan keskity representaation analyysiin, vaan visuaalisen ilmeen analyysiin. Toisin sanoen tutkin, mitä visuaalisia vaikutelmia Helsingin Sanomien sivut tuottavat muotonsa kannalta, eivät sisältönsä kannalta. Visuaalisen journalistin näkökulmasta tämä tarkoittaa taittoratkaisujen tarkastelua ja kuvitusten ja kuvaratkaisujen syiden miettimistä niin, että pohdinta sidotaan aiempaan tietoon ratkaisujen syistä ja tarkoituksista. Tuo aiempi tieto muodostuu ennen kaikkea ulkoasukirjallisuuden

perusteella, oman ammattitaidon (visuaalisten tavoitteiden tuntemus) perusteella ja yrityskohtaisen työkokemuksen perusteella (Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien työntekotapojen ja työnkulun tuntemus). Näillä eväillä pystyn toivon mukaan tarkastelemaan totuudenmukaisesti, kuinka Helsingin Sanomat onnistuu hallitsemaan visuaalista kieltään ja missä pahimmat ongelmat näkyvästi olivat ensimmäisen kuukauden aikana. Visuaalisen kielen hallinta näkyy siinä, että lehden rytmisissä on nousuja ja laskuja, juttujen hierarkia on selkeä, grafiikoiden sisältö avautuu lukijalle, lehdessä on vaihtelevuutta ja yleisilme lehden visuaalisen linjan mukainen.

Tämä osio etenee siten, että aloitan kertomalla visuaalisen journalistin tavasta tarkastella lehden muotoja erilaisista näkökulmista, toisin sanoen selitän, miksi tarkastelen juuri näitä asioita. Lopuksi kerron, kuinka Helsingin Sanomien tabloidin visuaalinen muoto muuttui näissä asioissa uudistuksen ensimmäisen kuukauden aikana. Suhteutan analyysiani niihin asioihin, mitkä tiedän Helsingin Sanomien asettamiksi tavoitteiksi ja linjauksiksi tabloidin suhteen.

5.3 Lehden rytmi ja yleisilme

5.3.1. Vaihteleva rytmi pitää yllä lukijan mielenkiintoa

Rytmi on sanakirjan määritelmän mukaan jonkin asian säännöllisen vaihtelun aiheuttama jaksottaisuus. Lehden rakenne ei toimi ilman vaihtelevan rytmikästä sisältöä. Ilman varioivaa rytmiä lehdestä tulee tylsä. (Rantanen, 2007, 181.) Vaihtelevalla visuaalisuudella voidaan näyttää lukijalle esimerkiksi osaston muutokset, mutta rytmiä voidaan luoda myös osastojen sisälle. Osastojen välillä rytmin muutos on usein dramaattisempi, mutta myös osastojen sisällä pieni rytmin muutos tekee lehdestä pirteämmän ja luettavamman, jopa tarvittaessa pysäyttävän. Ammatissani olen huomannut, että sanomalehden yleisilmeeseen osaston sisällä voidaan vaikuttaa esimerkiksi otsikkokoolla, kuvien erilaisuudella, kuvien koolla ja määrällä, taittoelementeillä (esimerkiksi nostoilla), taiton palastelulla (kainalot ja infolaatikot) ja taiton muodolla (juttujen määrä sivulla ja juttujen taittomuoto).

Visuaalisen journalistin näkökulmasta lehden yleisilmeen muodostavat lehden sisältö, rytmi, kuvat, tekstin määrä, elementit, grafiikka ja värit. Yleisilme tarkoittaa (subjektiivista) vaikutelmaa, joka lehdestä tulee sitä selattaessa. Jos lehdessä toistuu selvästi jokin teema, kuten materiaalin määrä, lehden yleisvaikutelma voi olla lukijasta riippuen esimerkiksi runsas. Yleisilme on tarkoitukseltaan

melkein sama asia kuin rytmi, mutta rytmi voi olla vain osa yleisvaikutelmaa. Vaikka lehden rytmi vaihtelisi, niin samanlaisilla kuvilla lehden yleisilme saattaa aiheuttaa mielikuvia, jotka eivät vastaa lehden linjaa. Yleisilmeen määrittelyssä avainsanana voisikin pitää toistuvuutta.

Lehden yleisilmeen määrittely jonkin tiettyjen ominaisuuksien avulla on tutkimuksen kannalta ongelmallista, sillä visuaalisen aineiston tulkinta on aina subjektiivista. Janne Seppäsen (2005, 147) mukaan lukijan kannattaakin aina pitää mielessä, ettei ole vain yhtä sisällönanalyysia eikä yhtä menetelmää tehdä sisällönanalyysia. Seppäsen mielestä ei ole kannattavaa rakentaa liian monimutkaisia tutkimusasetelmia sisällönanalyysia varten, vaan esimerkiksi olisi viisasta tarkastella nousevia teemoja.

Teemat ovat yksi tapa tarkastella yleisilmettä, mutta myös esimerkiksi tietynlainen taittotapa voi synnyttää mielikuvia lehden yleisilmeestä. Perinteisesti monet keskieurooppalaiset laatulehdet pitkine otsikoineen ja teksteineen on taitettu horisontaalisesti. Asettelu antaa rauhallisen, mutta se voi antaa myös pysähtyneen vaikutelman. Vertikaalista ja horisontaalista taittotapaa nähdään harvoin puhtaana. Jos taiton suuntia ei vaihdella, lehti saa helposti monotonisen ilmeen. (Pulkkinen 2008, 141.)

Suuret jutut ovat lehden merkittävintä antia ja lehden huippukohtia, mutta pieniä juttuja tarvitaan vastapainoksi pitkille artikkeleille. Lukijan on hyvä lukea lyhyt juttu välillä pitkien artikkeleiden jälkeen. Juttujen kokoerot myös määrittävät lehden artikkeleiden hierarkiaa. (Rantanen 2007, 181.) Myös esimerkiksi kuvareportaasit voivat herättää lukijan mielenkiintoa, jos lehdessä on paljon tekstivoittoisia artikkeleita. Vaikka lehden jokainen sivu tai aukeama olisi kuinka hyvä tahansa, ilman rytmitystä niiden erinomaisuus ei korostu. Rytmii luo lehden osille draaman kaaren. (Rantanen 2007, 182.)

Kun lehden rytmillä on valmis rakenne ja juttujen mitat ennalta suunniteltuja, rytmin vaihtelevuus on haaste. Kuitenkaan mittajärjestelmiin perustuva suunnittelu ei tee ilmaisua kaavamaiseksi, jos gridi on joustava ja jos suunnittelija tai taittaja ymmärtää, että säännöt on tehty myös rikottaviksi. Sanomalehden taitossa yleinen keino on taittolohkojen rajojen rikkominen; esimerkiksi syväty valokuva viedään osittain toisen lohkon alueelle. (Pulkkinen 2008, 140.)

Antero Mukka (2013) totesi Helsingin Sanomien koulutustilaisuudessa, että tabloidissa sivumäärä on haaste, sillä luku menee helposti selailuksi. Laajemmissa juttukokonaisuuksissa lukija joutuukin

tekemään enemmän töitä kääntäessään sivuja, kun kokonaisuus muodostaa aukeaman tai useamman aukeaman jatkumon (Pulkkinen 2008, 110). Lehden rytmiin on myös saatava nousuja ja laskuja, ja niitä Helsingin Sanomiin oli tarkoituksena luoda varsinkin näyttävillä kansivauksilla. (Mukka 2013). Helposti löytyvät ja näyttävät lähdöt auttavat hahmottamaan tuotteen kokonaisuuden ja siirtymät aihepiiristä ja esitystavasta toiseen (Pulkkinen 2008, 110).

Asiantuntijat ovat korostaneet sitä, että ollakseen todellinen uudistus tabloidiin siirtyminen edellyttää uudenlaista, kuvallisempaa, tiiviimpää, idearikkaampaa ja yllätyksellisempää esitystapaa. Tabloidi vaatii fokuoita ja jäsenelyä esitystä. Taittoa olisi suunniteltava aukeamittain ja sisällön rakenne samoin kuin ilmoitusten sijoittelu. (Pulkkinen 2008, 98.)

5.3.2. Helsingin Sanomien rytmiä elävöittivät aukeamataitot ja suuret kuvat

Tähän tutkimukseen haettiin näkökulmia määrällisestä tutkimuksesta ja Helsingin Sanomien tabloidioppaan valmiista malleista poikkeavien taittojen analyysistä. Tarkoituksena oli saada selville, mitkä asiat tekivät taittoista poikkeavia ja miten laatu lehti pitää lukijan mielenkiintoa yllä lehden läpi muistuttamatta iltapäivälehteä. Rytmin muutoksen syitä voidaan tarkastella kiinnittämällä huomiota siihen, miten taiton tyyli, taittokeinot ja elementit poikkeavat tavallisista malleista.

Jotta voidaan puhua jonkin sivun "esiin nostamisesta", kuten Mukka (2013) linjasi kansivausten tehtäväksi, on hyvä tietää lehden peruselementtien koostumuksesta. Ruohonjuuritasolla ajateltaessa lehdessä on kolme elementtiä: tekstiä, kuvia ja grafiikkaa. Lehden ilmeen muutos perustuu näiden kolmen elementin kokosuhteen vaihteluun. Elementtien käytön perusmalli voidaan päätellä sen perusteella, mitä taittomallia lehdessä käytetään toistuvasti. Perusmallista poikkeaminen taas tuo lehteen näyttävyyttä. Ruohonjuuritasoajattelun yläpuolella lehden rytmiin ja ilmeeseen vaikuttavat muodon ohella muun muassa sisällön monipuolisuus. Vaikka taitot olisivat lehdessä samanlaisia, erilaisten aihepiirien kautta saatava vaihteleva kuvamateriaali voi tehdä lehden ilmeestä dynaamisen ja mielenkiintoisen.

Koska kuvan ja tekstin suhteen muutos vaikuttaa rytmiin, vaikuttaa uutiselle annettu tila luonnollisesti rytmiin ja lehden näyttävyyteen. Näin ollen aukeamataitot nousevat paremmin esille lehdestä, jota pyritään tekemään pääasiallisesti sivu-sivu-mallisesti. Aukeamataitossa voidaan taittaa

kuvat perusmallia suuremmalla ja toteuttaa poikkeuksellisia taittotyylejä. Usein jutulle annettu suurempi tila myös on hyvä peruste sille, miksi artikkelista tulisi tehdä näyttävämpi.

Aukeamataittoon perustuva esitys syntyy siten, että tärkeimmäksi arvotettu aineisto tulee aukeaman yläosaan alkaen sen vasemmalta puolelta. Luku- ja taittosuunta on vasemmalta oikealla. Kun keskitaite ylitetään esimerkiksi otsikolla, kuvalla tai linjoilla, sivut yhdistyvät yhdeksi kokonaisuudeksi. (Pulkinen 2008, 80.)

Helsingin Sanomien alkuperäisen linjauksen mukaan uutisaukeama on yksi harvoista poikkeuksista, joissa aukeamataittoa käytetään (kt 2012). Uutisaukeaman näyttävyys onkin mahdollisesti yksi tärkeimmistä lehdessä: lehden avauksella herätetään lukijan mielenkiinto. Perustaittomallin muutoksella on mahdollista nostaa myös lehden kansiavauksia esiin. Näin ei ensimmäisen kuukauden aikana aina käynyt, vaan välillä lehden kansiavaus oli taitettu antamatta kuvalle tilaa, jolloin kansiavaus hukkuu helposti muun materiaalin joukkoon. Näin kävi erityisesti silloin, kun kansiavauksen vieressä oli toinen sivu, jonka sivupinta-ala oli sama kuin kansiavauksella. Ilmoitusten sijoittelu oli myös lehden kansiavausten kannalta ongelmallista: kun poikkeuksellisella taitolla halutaan nostaa lehden avaus, värikäs ilmoitus syö tehoa näyttävältä visuaaliselta esitykseltä.

Vasen kuva: HS 8.2.2013 Talouden kansiavaus aukeaman oikealla sivulla. Viereisen sivun runsaus saa vaikeuttaa kansiavauksen hahmottamista.

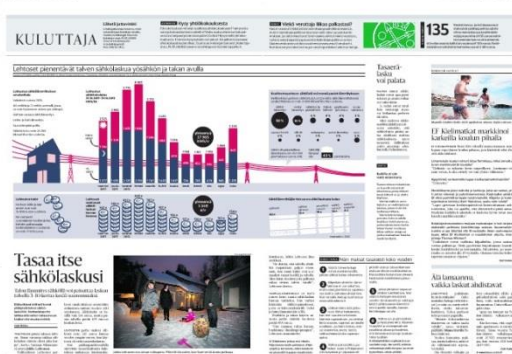
Oike kuva: HS 24.1.2013 Ulkomaan kansiavaus poikkeaa lehden muusta taitosta ja nousee esiin, mutta viereisen sivun värikäs ilmoitus syö suuren kuvan tehoa.

HS 27.1.2013 Erilainen taittoratkaisu herättää lukijan mielenkiinnon. Ei- uutismainen kuvituskuva voi olla toimiva ratkaisu vaikeasti kuvitettavaan uutisaiheeseen.

Muita aukeamataittopoikkeuksia olivat lehtikohtaiset aihepiirin keveyttä tuovat aukeamat, kuten kaupunki-osaston Mesta-aukeama ja talous-sivujen Kuluttaja-aukeama. Mesta-aukeaman runsas kuvitus ja kevyt aihepiiri toivat lähes poikkeuksetta vaihtelua lehden ilmeeseen. Aukeaman runsas elementtimäärä myös toi lukijalle mahdollisuuden silmäillä lehden sisältöä syvällisen lukemisen sijasta. Pelkkä aukeamataitto ei riitäkään rytmin luomiseksi, vaan vaihtelun aikaansaamiseksi lehden juttumääriä kannattaa vaihdella. Jos aukeama taitetaan voimakkaasti yhden jutun ehdoilla, seuraava kannattaa tehdä useampien juttujen varaan.

Myös Kuluttaja-aukeaman visuaalinen ilme poikkesi usein kuvitukseltaan, taittotyyliltään ja otsikkofontiltaan lehden muista sivuista. Rytmillisesti Kuluttaja-aukeama tarjosi haastetta lukijalle, sillä aukeaman kuvitus oli usein paljon informaatiota sisältävä ja vaati aikaa tulkinnalle. Rytminvaihdosta tarjosi myös HS-raportti, joka oli usein taitettu perusmallista poikkeavasti.

Vasen kuva: HS 15.1.2013 Kuluttaja-aukeama.
 Oikea kuva: HS 16.1.2013 Mesta-aukeama.

HS 27.1.2013 HS-raportti taitettiin usein aikakauslehtimäisesti.

Usein lehdestä nousivat visuaalisesti poikkeavasti juuri aukeamataitot, joita toteutettiin muuallakin kuin pelkästään uutisaukeamalla tai valmiiksi mallinnetuissa teemoissa (Kuluttaja, Raportti, Mesta). Aukeamataitoista nousivat kuitenkin usein juuri ne aukeamat, joissa otsikko tai kuva oli taitettu keskitaiteen yli. Sivu-sivu-mallilla taitetun aukeaman sivut oli taitettu usein perusmalleilla, joten kahdelle sivulle pyhitetty aihe ei noussut lehden muusta uutistaitosta erityisen näkyvästi.

Luonnollisesti pienemmällä sivulla on vähemmän mahdollisuuksia varioida taittoratkaisuja kuin suurella sivulla. Palstoja on vähemmän, joten myös sommittelu on rajatumpaa. Jos taittopinta-alana on aukeama, mahdollisuudet ovat paremmat (Pulkkinen 2008, 81).

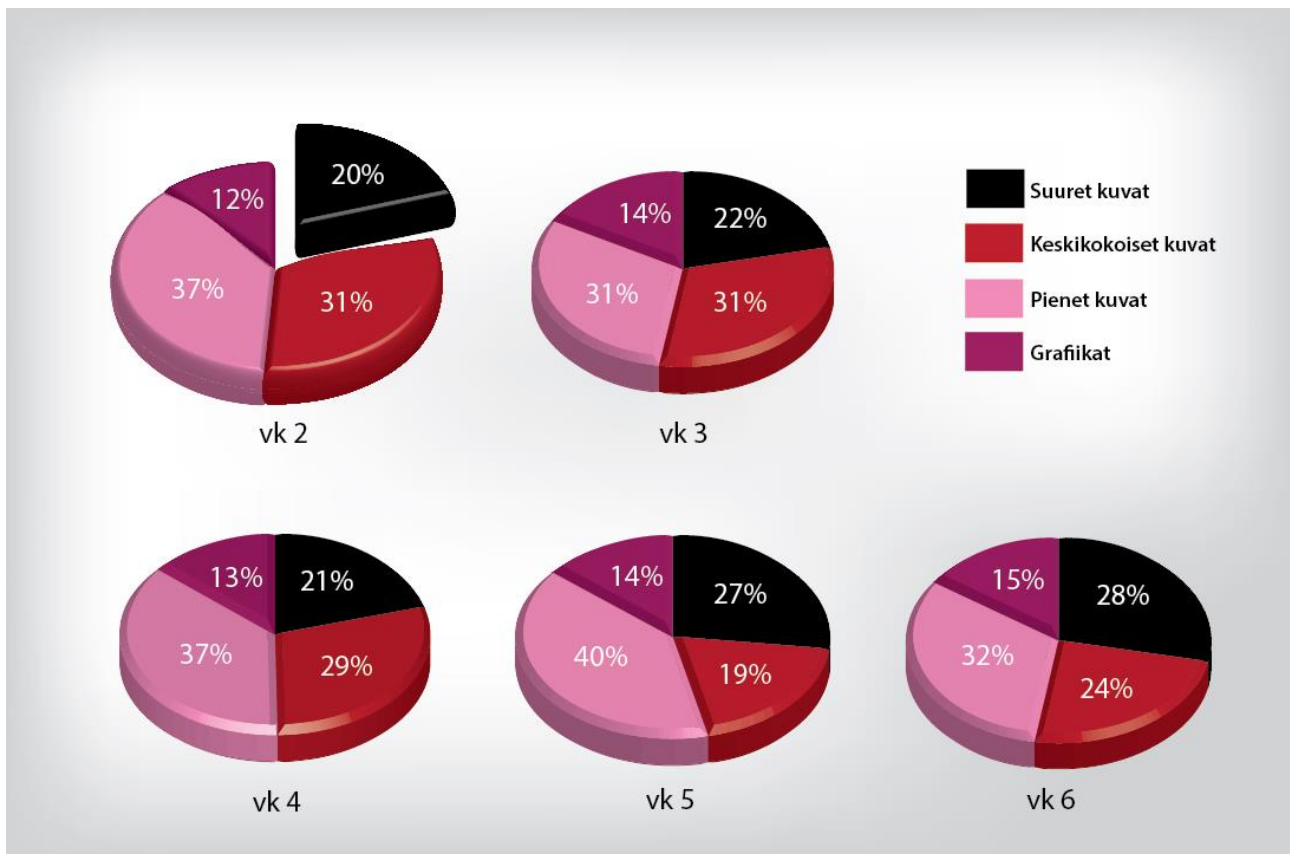
5.3.3. Suuret kuvat ja aukeamataitto lisääntyivät ensimmäisen kuukauden aikana

Määrällisestä sisällönerittelystä selvisi, että suurten kuvien määrä lisääntyi Helsingin Sanomien uutissivuilla, kun tabloidiuudistuksesta oli kulunut kuukausi. Koska lehden uutissivujen määrä saattaa vaihdella päivittäin ja aiheuttaa sen takia muutoksia kaikkien kuvien määrässä, selvitin kuvien osuuden kaikista kuvista ja laskin kuvamäärien viikoittaiset keskiarvot. Suureksi kuvaksi laskin kuvan, joka oli yli kuusi moduulia. Yksi moduuli oli tuolloin *46,8mm x 42mm*.

Keskikokoiseksi kuvaksi määrittelin kuvat, jotka olivat yli kolme moduulia mutta korkeintaan kuusi moduulia. Grafiikaksi laskin informaatiografiikat, kartat ja graafiset kuvituskuvat, kuten piirroskuvat tai tietokoneella luodut kuvitukset.

Kuvan tyyppi	Viikko 2	Viikko 3	Viikko 4	Viikko 5	Viikko 6
Suuret kuvat	12,7	12,1	12	15,6	16,4
Keskikokoiset kuvat	19	17,4	17	11,1	14
Pienet kuvat	22,8	17,3	21,4	22,9	18,6
Grafiikat	7,3	9,3	7,9	7,9	8,8
Yht.	61,8	56	58,3	57,5	57,8

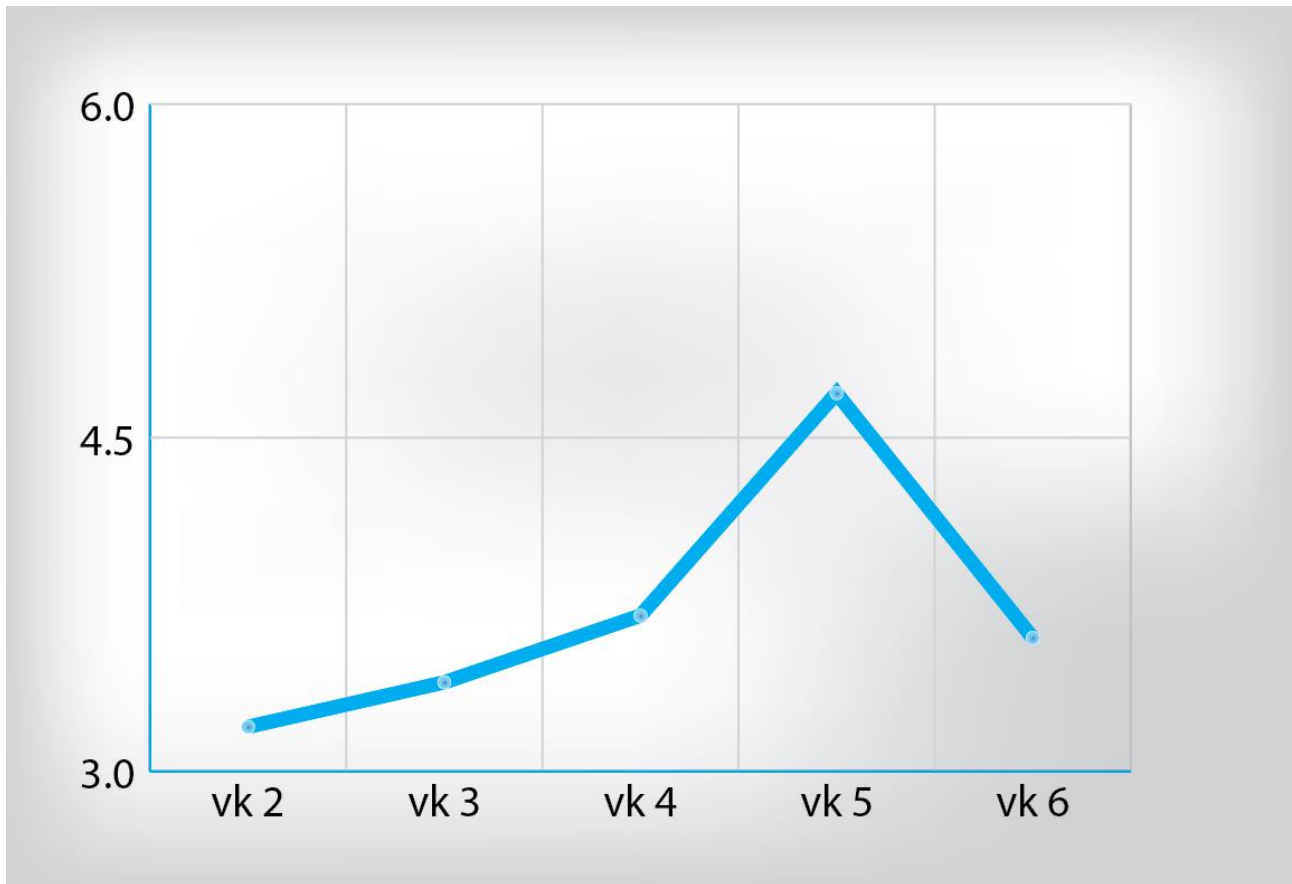
Taulukko 1: Kuvien määrä viikoittaisen keskiarvon mukaan. Kuvatyyppien prosenttiosuudet kuviossa 1.

Kuvio 1: Kuvatyyppien prosenttiosuudet viikoittaisen keskiarvon mukaan Helsingin Sanomissa 8.1.–8.2.2013

Aukeamataitto, jossa kuva tai otsikko taitettiin aukeaman yli, näyttäytyi minulle poikkeuksellisuutensa vuoksi lehteä rytmittävänä tekijänä. Tämän tyylinen aukeamataitto oli kuitenkin alkuperäisen ohjeistuksen mukaan kielletty, joten laskin mielenkiinnosta lehden aukeamataitot. Aukeamataiton laskuista jätin pois sivu-sivu-mallilla taitetut aukeamat, sillä vaikka myös nämä rytmittivät lehteä, jutut oli usein taitettu perusmalleilla eivätkä ne siksi nousseet erityisesti esiin lehdestä.

Mielestäni juuri alkuperäisen linjauksen takia, jonka mukaan aukeamataittoa tulisi välttää, aukeamat oli perusteltua laskea suhteuttamalla niitä lehden perusmalleihin.

Kuvio 2: Aukeamataittojen keskiarvoinen määrä numerokohtaisesti 8.1-8.2.2013.

Tuloksista selvisi, että aukeamataitto, jossa kuva tai otsikko taitettiin aukeaman yli, lisääntyi hetkellisesti huolimatta alkuperäisestä linjauksesta, jonka mukaan keskitaiteen yli menevää aukeamataittoa tulisi välttää. Aukeamataittoon suhtauduttiin aluksi hillitysti, mutta kahden viikon jälkeen aukeamataittoja tehtiin selvästi enemmän. Tutkimusajankohdan viimeisellä viikolla aukeamataitto kuitenkin väheni, johon syy voi olla esimerkiksi toimituksen pelko iltapäivälehtimäisyyttä kohtaan. Myös erilaiset suhtautumiset ja osaamiset toimituksen sisällä vaikuttavat mitä luultavammin vaikuttaa aukeamataiton määrään: jos töissä on tietyllä viikolla aukeamataiton hallitsevia taittajia, taitot saattavat lisääntyä. Vastaavasti jotkut uutispäälliköt saattavat suhtautua aukeamataittoon myönteisemmin kuin toiset. Aukeamataiton määrän vaihteluun saattoivat vaikuttaa esimerkiksi seuraavat syyt:

1) hierarkkiset ja rytmilliset syyt

Aukeamataitto on tapa tuoda lehden rytmiin vaihtelua ja helpottaa hierarkiaa, joten sen vältteleminen voisi tuoda lopulta paljon ulkoasullisia ja hierarkisia ongelmia. Pulkkinen toteaa (2008, 81), että aukeamataiton vältteleminen telee lehden ilmaisun usein ponnettoman, tasapaksun

ja ahdetun näköiseksi.

2) taittajien oppiminen aukeamataitton

Pulkkinen (2008) havaitsi tutkiessaan Svenska Dagbladetin tabloidiuudistusta, että aukeamataiton oppiminen oli henkilökunnalle alussa melko vaikea asia. HBL:n kokemuksen mukaan tabloidin taittaminen on myös työläämpää kuin broadsheetin. (Pulkkinen 2008, 86.) Helsingin Sanomissa tabloidimuutos toi taittajan työhön perustavan suunnanmuutoksen: broadsheetissa taitettiin pystymuotoisia sivuja yksi kerrallaan, ja tabloidissa taitettava perusyksikkö oli vaakamuotoinen aukeama. (Reunanen 2013, 51.)

3) lehden yleisen linjan muuttumisesta.

Aukeamataiton vältteleminen oli yksi Helsingin Sanomien ratkaisuihin vältellä ulkoasun muuttumista iltapäivälehtimäiseksi. Koelehdistä saadun lukijapalautteen perusteella lehdessä pyrittiin pitämään kiinni informatiivisesta otsikoinnista ja käyttämään säästeliästi suuria kuvia ja aukeaman ylittäviä taittoratkaisuja. (Reunanen 2013, 43.) Reunanen pitääkin erikoisena, että Helsingin Sanomien lukijat vertasivat tabloidia juuri iltapäivälehtiin eikä esimerkiksi Metro-lehteen, Kauppalehteen tai Hufvudstadsbladetiin. Reunanen tutkimuksen mukaan osa Helsingin Sanomien toimituksesta pitikin iltapäivälehtimäisen vaikutelman välttelyä ylimitoitettuna.

Voisi toki ajatella, että aukeamataitossa suuria kuvia käytetään luonnollisesti enemmän, joten aukeamataiton lisääntyminen saattoi olla syy suurten kuvien määrän kasvamiselle. Samalla pienten kuvien osuus väheni ensimmäisestä viikosta ja graafisten esitysten suhde kokonaismäärään lisääntyi hieman.

Aukeamataitto tuo erilaisia haasteita siihen tottumattomalle tekijälle: kun kuva tai otsikko taitetaan aukeaman yli, vaarana on, että kuvasta tai otsikosta jää olennainen osa keskitaitteeseen. Helsingin Sanomissa virheet selvästi vähenivät aukeamataiton suhteen ensimmäisen kuukauden aikana.

5.4. Juttujen hierarkia auttaa lukijaa

Toimituksen työ on luoda lehden jutuille arvottava järjestys, jotta juttujen hierarkia toimii. Hierarkia

vaatii toimitukselta näkemystä valikoida, arvottaa ja järjestää aiheet toimivaksi kokonaisuudeksi (Rantanen 2008, 21). Viestien määrän ja ajan puutteen takia lukijoiden on tärkeää hahmottaa nopeasti pääuutiset ja ymmärtää visuaalinen viesti nopeasti. Selkeä tiedon arvottaminen ja visuaalisen hierarkian merkitys on suuri kaikilla lukemisen tasoilla. (Rantanen 2008, 76.)

Hierarkkinen, uutisten merkitykseen ja kiinnostavuuteen perustuva esillepano on modernin sanomalehden periaate, joka on saanut graafisen muotonsa lohkotaitossa ja kokohierarkian käytössä. Hierarkian pääasiallinen tarkoitus on palvella lukijaa: aineisto järjestellään sisällöllisin kriteerein, ja samalla saadaan selkeä ja luettava ulkoasu, joka muodostaa sivulle luontevan, lukijaa opastavan rakenteen. Hierarkialla on kaksi puolta: sisällöllinen ja visuaalinen. Pulkkinen (2008, 144) mukaan sisällön hierarkia perustuu juttujen arvojärjestykseen ja informaation luokitteluun, mutta esittämisessä se syntyy elementtien välisistä visuaalisista suhteista, joihin kuuluvat ennen muuta kontrastit, kuten koko-, muoto-, tila-, ja värikontrastit.

Käytännössä hierarkiaa osoittavat sanomalehden aukeamalla ensisijaisesti otsikkokoko, kuva ja jutulle annettu tila. Ammatissani olen havainnut, että pääjutun kuuluisi viedä yli puolet sivun pinta-alasta, jotta arvotus sivulla näyttää järkevältä. Myös tekstin määrällä on väliä, mutta käytännön syistä lehden merkittävin aihe ei välttämättä ole se, josta on eniten tietoa saatavilla. Tällöin muotoilun ja kuvallisen priorisoinnin tehtävä korostuu – tarvitaan luovuutta, jotta tärkeästä artikkelista saadaan näytävä ilman valmiiksi annettuja näyttäviä rakennusmateriaaleja. Tilanteita syntyy usein: lehden tavoite voi olla esimerkiksi uutisoida suuresti merkittävästä ulkomaan uutisesta, joka akuutin tilanteen takia ja deadline rajoissa ei tarjoa luotettavaa journalistista materiaalia. Tällöin mahdollisen kuvamateriaalin monipuolinen hyödyntäminen on paras ratkaisu muotoilun ja priorisoinnin kannalta. Avuksi otetaan usein revinnäiskuvia, ruutukaappauksia, muotoilukeinoja, sitaattinostoja ja huomiota herättäviä värejä.

Pulkkinen (2008, 144.) mukaan onnistunut hierarkia vaatii erityisesti tarkkaa pääaiheen suunnittelua. Suuren pääkuvan ympärille muodostuva taitto vähentää turhien, vain muodon vuoksi otettujen kuvien määrää ja lisää painotusta hyvän pääkuvan hankintaan.

Onnistuneessa priorisoinnissa pääkuva sijoitetaan sivun pääjuttuun, jossa on myös sivun suurin otsikko. Aina lehdissä ei kuitenkaan näin tapahdu, vaan sivun näyttävin kuvitus voidaan liittää myös muuhun kuin pääjuttuun. Käytäntöön on usein syynä se, ettei pääaiheeseen löydy hyvää kuvitusta. Tällainen taittotapa saattaa aiheuttaa epäselvyyttä siitä mikä itse asiassa on sivun pääaihe. Lukijan

mielenkiinto voi suuntautua kuvan kautta ohi pääaiheen. Pääkuvan sijoitus ratkaisee myös usein sivun taiton. Kun pääkuvan paikka on päätetty, on tehty sommittelun perusratkaisu, joka suurelta osin määrittää muiden elementtien sijoittelun ja sivun ilmeen. (Pulkkinen 2008, 148.)

Tabloidissa sivuja tarkastellaan aukeamana, vaikka sivut olisikin taitettu sivu-sivu -periaatteella. Sivu-sivu -ajattelussa pääjuttu ei mene aukeaman yli, mutta lukija avaa lehden aukeamittain joka tapauksessa. Tämä vaatii suunnittelua toimittajilta ja rohkeutta lyhentää juttuja priorisoinnin mukaisesti.

Kun sivulla on useita otsikoita, otsikoiden hierarkian on tärkeä, sillä arvotettua sisältöä on helpompaa lähestyä (Rantanen 2008, 118). Arvotuksen helpottamiseksi suuria juttuja tulisi sijoittaa vain yksi aukeamalle. Tämä juttu erottuu muista jutuista suurimmalla otsikkofontilla. Pieniä juttuja, eli keskikastin juttuja ja yksipalstaisia lyhyitä uutisia voi sen sijaan olla useampia. Hallitut otsikkokokoot edesauttavat sitä, että aukeamien yleisilmeestä ei tule levoton.

Samanarvoisten otsikoiden on myös hyvä olla erillään toisistaan, sillä otsikoiden törmätessä lukija joutuu tilanteeseen, jossa hän ei tiedä mihin otsikko loppuu ja mistä uusi alkaa. (Rantanen 2008, 118)

5.4.1. Hierarkiaongelmia aiheuttivat otsikkokoko ja juttupinta-alat

Sisällönanalyysistä selvisi, että hierarkisia hahmottamisongelmia aiheuttivat eniten sama otsikkofonttikoko ja jutuille määritelty juttupinta-ala. Ongelmia toivat ennen kaikkea samankokoiset ja toisiinsa törmäävät otsikot. Myös pääjutun kuvaa suurempi kuva keskikastin jutussa saattoi kääntää huomion ensiksi kakkosjuttuun, ja vasta myöhemmin pääjuttuun.

Otsikkofonttikoon ongelmakohtia havaitsin kansivausten ja aukeamien suhteen: kansivaauksen otsikkofonttikoko saattoi olla pieni, ja aukeaman jutun otsikko saattoi olla taitettu sitä huomattavasti suuremmalla koolla.

Hierarkiassa auttoivat yksipalstaiset uutiset, joita pystyi laittamaan vaikeisiin ilmoitusten jättämiin palstatiloihin. Niiden avulla taittoon sai välittömästi hierarkiaa, ja tuolloin myöskään sivun kakkosjuttua ei tarvinnut levittää pidemmälle. Hierarkiaa helpotti myös se, että pääjuttuihin oli lähes aina sijoitettu kuva. Kuvan suuruus tosin saattoi vaihdella pääjutun ja kakkosjutun suhteessa: kuva ei ollut aina pääjutussa suurempi kuin keskikastin jutussa.

A Helsingin Sanomien lisäpainos 12.11.2013 klo 17:18

KAUPUNKI Helsingin kaupunki
Kaupunkipäätti 12.11.2013

Bussiyhtiölle kova talouskuuri
Kaupungin talousjohtaja esittelee Helsingin bussiliikenteen tervehdyttämisehjän helmikuussa

Matkustajat löytävät aihetta kiitokseenkin

17181

Tulipalo aiheutti hässäkän Kampin keskustassa

Hurjapäät kuittailevat toisilleen Pikkukoskella

Jatkolle lämpöet riehuvat roivimöössä

Luokkakokous leikkailtiin peloksettuihin päihin

HS 28.1.2013 Onnistunut hierarkia. Vasen sivu erottuu pinta-alan, otsikkofontin ja kuvan koon puolesta selvästi aukeaman pääjutuksi. Mielenkiintoa herättävä grafiikka auttaa lukijan katsetta ohjautumaan tärkeimmän artikkelin ääreen.

Hierarkiaa vaikeutti osastojen avauksissa se, ettei viereistä sivua oltu jaettu tarpeeksi moneen osaan. Tuolloin kansivaustus, jonka kuuluisi korostua ja sisältää osaston tärkein uutinen, ei erottunut avaukseksi taittonsa puolesta viereiseen sivuun nähden. Avauksen jatkuminen seuraavalle sivulle toi myös aukeamakohtaisia hierarkiaongelmia: edellisen sivun pääjuttu oli luultavasti toimituksen mielessä määritelty toisen aukeaman pääjutuksi, vaikka teksti saattoi viedä vain muutamia palstoja. Tuolloin aukeamalle oli taitettu pari palstaa edellisen aukeaman artikkelia, ja loput aukeaman jutuista oli keskikastin juttuja.

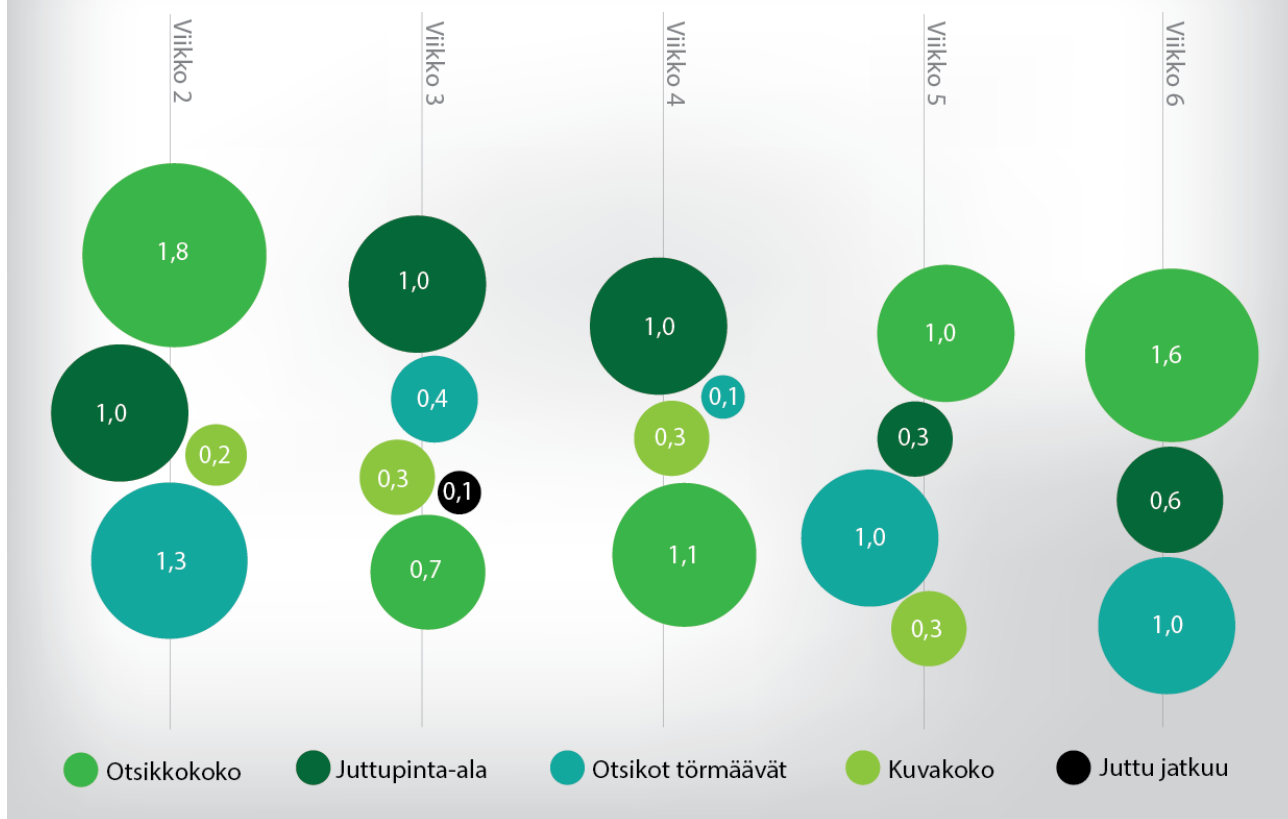
Hierarkkisia ongelmia toi ajoittain myös tekstin määrä. Pitkä keskikastin artikkeli ilman palastelua tai nostoa saattoi vaikuttaa massiiviselta aukeaman muiden juttuihin nähden, ja näin ollen lukija saattaisi erehtyä ajattelemaan juttua aukeaman pääjutuksi. Taustoittavat elementit ja palastelut olisivat monessa tapauksessa tuoneet ymmärrystä ja virkistystä artikkeliin.

Hierarkia onnistui erityisen hyvin aukeamasivuilla, joissa malli ja juttupalstat olivat etukäteen mietittyjä. Esimerkiksi Mesta-aukeama, joka koostuu valmiiksi suunnitelluista palstoista, oli usein hierarkkisesti toimiva aukeama. Tämä hierarkia saattoi rikkoutua vain silloin, jos otsikkofontti oli taitettu liian pienesti tai liian suuresti lehden muihin aukeamiin nähden.

5.4.2. Juttuhierarkia parani kuukauden aikana

Määrällisestä tutkimuksestamme selviää, että juttuhierarkiaongelmat vähenivät, mutta eivät poistuneet kuukauden aikana huolimatta toimituksen tekemistä korjailuista (ks. luku 8.1). Kaikki hierarkiaan liittyvät ongelmat kuitenkin vähenivät ensimmäisen viikon jälkeen. Hierarkiaongelmat vähenivät eniten juttupinta-alan hallinnan kannalta, lisäksi otsikoiden toisiinsa törmääminen väheni. Otsikkokokoo-ongelmia sen sijaan esiintyi kuitenkin runsaasti vielä tutkimusajankohdan viimeisellä viikolla, vaikka ne vähenivät ensimmäisen viikon jälkeen runsaasti. 30 päivän aikana ilmestyi vain muutama lehti, jossa otsikkokokoo-hierarkiaongelmia ei ollu ollenkaan.

Helsingin Sanomien hierarkiaongelmat keskiarvon mukaan 8.1–8.2.2013

Kuvio 3.

Hierarkiavirheet Helsingin Sanomissa numerokohtaisesti viikoittaisten keskiarvojen mukaan.

Selitykset:

Otsikkokoko: otsikon koon suhteen on hierarkiaongelma, kun aukeaman pääjuttua ei pysty erottamaan otsikkofonttikoon puolesta tai aukeaman pinta-alaltaan pienemmän jutun otsikko on suurempi kuin pääjutun.

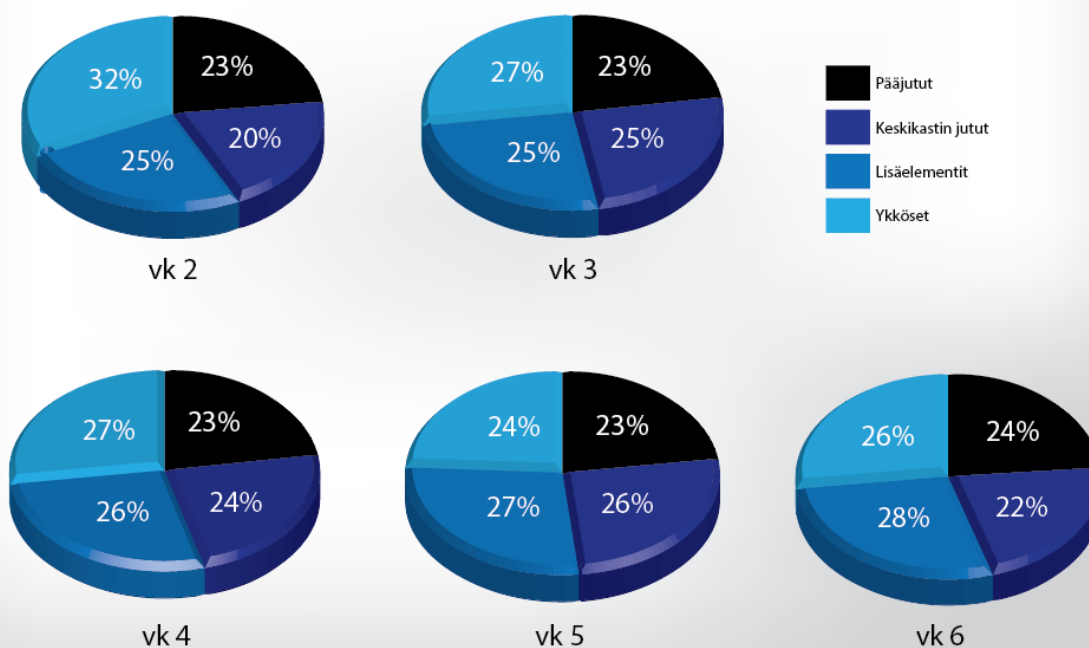
Juttupinta-ala: ongelma on, kun vähintään kahdella aukeaman jutulla on sama juttupinta-ala.

Otsikot törmäävät: kaksi aukeaman juttua on taitettu mallilla, jolloin saman kokoiset otsikot törmäävät.

Kuvakoko: aukeaman kakkosjutussa on suurempi kuva kuin aukeaman pääjutussa.

Juttu jatkuu: edellisen aukeaman pääjutun jatkuminen aukeamalle aiheuttaa ongelmia hierarkiahahmotuksessa.

Juttutyypien suhteelliset määrät toisiinsa viikoittaisen keskiarvon mukaan 8.1–8.2.2013

Kuvio 4: Pääjuttujen, keskikastin juttujen, lisäelementtien ja ykkösten prosentiosuudet suhteessa toisiinsa aikavälillä 8.1-8.2.2013. Lisäelementtien osuus kasvoi hieman ensimmäisen kuukauden aikana. Ykkösten ja keskikastin juttujen määrä vaihteli. Pääjuttujen määrä oli suhteellisen hallitusti 23 prosenttia lehden kaikista jutuista.

Juttupinta-alan hallintaan vaikuttavat sivulla pääasiassa kaksi elementtiä: teksti ja kuva. Koska otsikkofonttikoon korjaaminen tapahtuu taitossa suhteellisen helposti: pienentämällä otsikkokokoa juttua joutuu kasvattamaan muutaman rivin verran, jotta otsikon, ingressin ja leipätekstin etäisyydet toisistaan pysyvät mallien rajoissa. Virheet tapahtuvat todennäköisesti silloin, kun kaksi eri taittajaa tekevät aukeaman eri sivuja tarkastelematta toistensa tuotosta tai kakkojuttuna on pääjutun mittainen juttu, johon taittomalli antaa automaattisesti tietyn kokoisen otsikkofonttikoon. Tuolloin tilanne on jo lähtökohtaisesti huono hierarkian kannalta. Pulkkisen (2008, 146) mukaan suurin este hierarkian luomiselle onkin usein juttupituuksissa: jos pituuksia ei säädellä, sivujen rakenne muotoutuu lopulta sattumanvaraisesti. Koska tutkimuksen mukaan Helsingin Sanomien juttupinta-alan hallinta hierarkiassa parani helmikuun ensimmäistä viikkoa kohti, on todennäköistä että juttuhierarkia helpottui juuri juttupituuksien tiukemman säätelyn takia.

Kuvien hierarkiassa en havainnut kuin muutamia virheitä kuukauden aikana, ja vaikka virheitä oli vain vähän, ne siitä huolimatta selvästi myös vähenivät kuukauden aikana. Kuvakoko-

hierarkiaongelmia syntyi silloin, kun pääjuttuun oli sijoitettu pienempi kuva kuin aukeaman keskikastin juttuun. Kuvien hierarkia onkin oleellinen osa taiton hierarkiaa, ja kuvakokojen hierarkia ei toteudu ilman jatkuvaa pyrkimystä ja yhteisesti sovittuja sääntöjä. Erityisesti tabloidilehdessä vaaditaan määrätietoisuutta, jotta kuvalle saadaan raivattua riittävä tila. (Pulkinen 2008, 148.) Kuukauden aikana Helsingin Sanomissa olikin tuotettu hankalaan aiheeseen joko kuvituskuva tai suuri grafiikka pääkuvitukseksi sen sijaan, että pääjutussa olisi ollut suuri uutiskuva. Muutaman kerran kuukauden aikana hierarkiaongelmia aiheuttivat myös pääjutun jatkumien seuraavalle aukeamalle. Ongelmana olivat tuolloin samat hierarkiakriteerit kuin muillakin sivuilla: pääkuvan koko ja sivupinta-ala.

ULKOMAAT

Malista tuli kaikkien ongelma

Maliin kutsu

Maliin kutsu

Maliin kutsu on ollut pitkään ongelma, ja nyt se on vieläkin ongelma. Maliin kutsu on ollut pitkään ongelma, ja nyt se on vieläkin ongelma. Maliin kutsu on ollut pitkään ongelma, ja nyt se on vieläkin ongelma.

Cameroon lykkäsi EU-puheuttaman

Brijesti: Syyriassa taas poikkeusotus

Ottoman veljipöytä haluaisi politiikkaan

Boliviin haluaa viestiä kokalehti

Maliin kutsu

Maliin kutsu on ollut pitkään ongelma, ja nyt se on vieläkin ongelma. Maliin kutsu on ollut pitkään ongelma, ja nyt se on vieläkin ongelma.

Koulu ruokaa hätäapuna Portugalissa

Lapsi saavuttaa koulun kassan... Kouluruokaa on tarjottu... Portugalissa kouluruokaa on tarjottu... Kouluruokaa on tarjottu... Portugalissa kouluruokaa on tarjottu...

Säästökaurille joutuneiden portugalilaisten sietokyky on tulikokeena

Portugalissa kouluruokaa on tarjottu... Säästökaurille joutuneiden portugalilaisten sietokyky on tulikokeena... Portugalissa kouluruokaa on tarjottu...

HS 18.1.2013. Vasemman sivun artikkeli on edellisen aukeaman kainalojuttu. Sivupinta-ala on sama kuin oikean sivun jutulla.

5.5 Visuaalinen muotoilu

5.5.1. Millainen visuaalisuus on iltapäivälehtimäistä?

Varsinaista iltapäivälehtityyliä ei ole helppoa mitata, sillä elementtien monipuolinen käyttö voi olla vain parempaa lehtidesignia, ei välttämättä iltapäivälehtimäisyyttä. Jotkut lehdet ovat tosin ottaneet tietoisesti mallia juuri iltapäivälehdistä. Esimerkiksi vuonna 2003 tapahtuneissa lehti uudistuksissa Väli-Suomen lehdissä katsottiin, että Helsingin Sanomien määrittämä tyyli ei vie maakuntalehtiä toivottuihin tuloksiin, minkä seurauksena Väli-Suomen lehdet yhdistivät iltapäivälehtimäisiä

aineksia perinteisiin maakuntalehden piirteisiin. Sisällöllisinä piirteinä pidetään uutisten trivialisointia ja viihteellistymistä, mutta myös uutisten lisääntynyt visuaalisuus on liitetty 1980-luvulta lähtien "iltapäivälehtimäiseksi". (Pulkkinen 2008, 52 ja 72.)

Reunanen (2013) havaitsi, että Helsingin Sanomille erottuminen oman yhtiön iltapäivälehdestä oli herkempi asia kuin Satakunnan Kansalle, joka lanseerasi myös tabloidiuudistuksen vuonna 2012. Satakunnan Kansa haki eroa omaan konserniinsa kuuluvaan Iltalehteen, kun taas Helsingin Sanomat pyrkivät erottumaan Sanoma Newsiin kuuluvasta Ilta-Sanomista myös ulkoasultaan. (Reunanen 2013, 43.) Reunanen mukaan Helsingin Sanomien linja oli Satakunnan Kansaa iltapäivälehtimäisempi jo ennen tabloidiuudistusta: kuvallisia juttuja oli lehdessä enemmän ja jutut sisälsivät useammin lähikuvia. Tabloidiin siirtyessä lähikuvien osuus kasvoi edelleen, ja siinä mielessä kuvien sisällöllinen iltapäivälehtimäisyys kasvoi tabloidiuudistuksen myötä. (Reunanen 2013, 72.)

Pulkkinen (2008, 125) totesi, että hän ei ollut havainnut vielä merkittäviä muutoksia suomalaisten päivälehtien etusivuissa: aamulehdet eivät olleet siirtyneet esimerkiksi käyttämään otsikkokansia tai iltapäivälehtimäisiä esitystapoja. Pulkkinen näkeekin lehtien 2000-luvun tyylin olevan enemmän verkkosivuille tyypillinen: graafiset elementit kuten nuolet, laatikoinnit, väritaustat tai värillisen typografian Pulkkinen määrittelee web-tyyliseksi. Iltapäivälehdistä lisääntyviksi keinoiksi Pulkkinen (2008, 138) kokee esimerkiksi lomittuvat kuvat, värilliset tekstit, varjostukset, revinnäiset ja muiden efektien käytön kuvissa. Pulkkinen huomauttaa, että tehokeinojen lisääntyminen saattaa johtua myös kehittyneestä taittoteeniikasta. Tekniikoiden ylenpalttisen käytön vaarana voi olla kuitenkin visuaalinen ylikuormitus ja fokuksen puute.

Yleisen käsityksen mukaan sanomalehtien ulkoasut ja sisällöt kehittyvät tulevaisuudessa aikakauslehden suuntaan. Aikakauslehtimäisestä tyylistä on merkinä usein valkoisen tilan, eli ns. tyhjän tilan käyttö, joka onnistuu vain tarkan ohjeistuksen ja sommittelusääntöjen avulla. (Pulkkinen 2008, 150.)

5.5.2. Muotoilu monipuolistui

Ennen Helsingin Sanomien tabloidiuudistusta uutisten elementtien perustaitosta poikkeaminen oli hyvin poikkeuksellista: otsikkokoko oli ennalta määrätty jutun palstamäärän mukaan, kuvien rajaamista pyrittiin välttämään, elementtien sijoituspaikat ja tyyli olivat pitkälti ennalta määrättyjä

ja luova liikkumavara oli vähäinen.

Vaikka juuri iltapäivälehtimäistä esitystapaa ei voida mitata tämän tutkimuksen puitteissa, Helsingin Sanomien tabloidin lisääntyntä visuaalisuutta voidaan kuitenkin pinnallisesti havainnoida. Otin havainnoinnin avuksi Ilta-Sanomien numeron tabloidiuudistuksen päivältä 8.1.2013 ja listasin taitolliset lehdestä nousevat teemat. Sen jälkeen tarkastelin Helsingin Sanomien broadsheet-versioita tammikuulta 2013 ajalta 2.1-6.1 ja tarkastelin, mitkä Ilta-Sanomien visuaaliset tehokeinot löytyivät myös Helsingin Sanomien tabloidiversiosta ja broadsheetista. Otanta on vain suuntaa antava, sillä otantaluvut ovat toisiinsa nähden erilaiset: Ilta-Sanomia on yksi, broadsheetteja otannassa viisi ja tabloidiversioita 32. Kuitenkin listasta voi otantamäärien vaihtelevuudesta huolimatta selvästi huomata, että Helsingin Sanomien visuaalisuus oli tabloidiuudistuksen myötä selvästi rohkeampaa, vaikka broadsheetin ulkoasua oli jo uudistettu tammikuuhun mennessä.

Visuaaliset tehokeinot uutissivuilla

08.01.13 1 Ilta-Sanomat	8.1-8.2.2013 32 Tabloidi-HS	2.1-6.1.2013 5 Broadsheet
Värjätty otsikko		
Kallistettu otsikko	x	
Otsikko mustalla pohjalla		
Otsikko versaalilla		
Otsikko kuvan päällä	x	
Ingressi kuvan päällä	x	
Huutomerkki otsikossa		
Kuvateksti kuvan päällä	x	
Sitaattinostot	x	x
Lisäelementti väripohjalla		
Syvätyt kuvat	x	x
Täytekuvat otsikon vieressä		
Anfanginumerot	x	x
Kuvituskuvat	x	x
Revinnäiskuvat	x	x
Häivytetty kuva	x	
Viivalla reunustetut elementit		
Tekstin keskelle sijoitetut syvätyt kuvat	x	
Palloksi rajatut kuvat	x	
Osasyvätyt kuvat	x	
Mustalle pohjalle taitetut kuvakombot	x	
Värillä reunustetut kuvat		
Värjätty sitaattinostot	x	
Kuvan päälle taitettu grafiikka	x	x
Leipäteksti kuvan päällä	x	
Kallistettu ingressi		
Kallistettu numero		
Yht:	27	6

Taulukko 2: Ilta-Sanomien, HS-tabloidin ja HS-broadsheetin yhteisiä elementtejä.

IS 8.1.2013. Ilta-Sanomien lähtöaukeama eli hyper.

HS Broadsheet-aukeama 6.1.2013.

Satunnaisesti valittu tabloidi-utisaukeama. HS 30.1.2013

5.5.3 Tekstin muotoilu

Otsikot

Ilta-päivälehdessä otsikoiden visuaalinen muokkaaminen tapahtuu suhteellisen vapaasti. Otsikot voidaan kirjoittaa esimerkiksi versaalilla, ne voidaan värjätä tai niihin voidaan liittää kuvia tai graafisia elementtejä. Otsikoiden sijoituspaikka ja koko on myös usein taittajan päätettävissä.

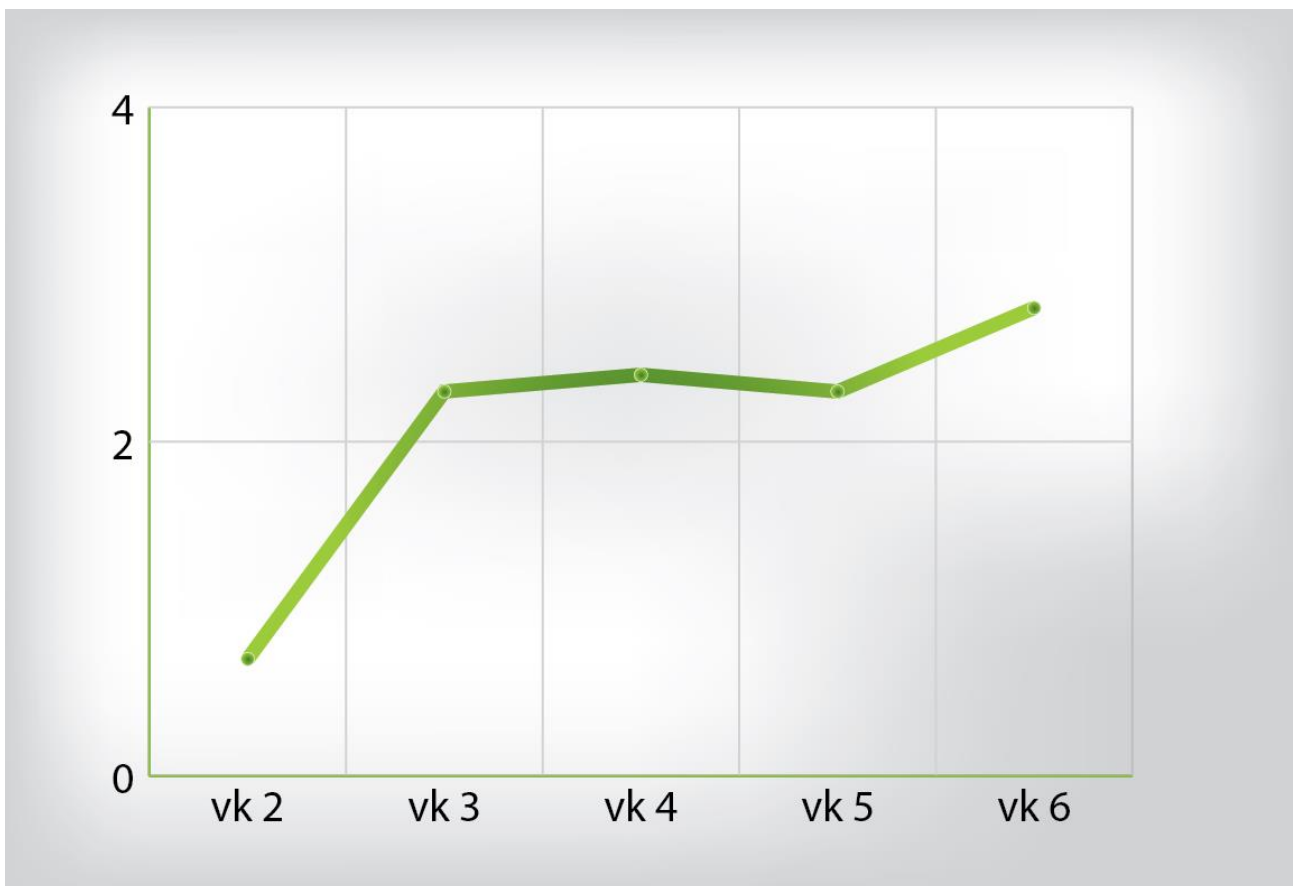
Helsingin Sanomien tabloidissa otsikkokokoon tuli selvästi enemmän vaihtelua broadsheetiin verrattuna, vaikka tyyli olikin edelleen hillittyä verrattuna Ilta-Sanomien rohkeaan otsikon visualisointiin. Helsingin Sanomien tabloidissa näyttäytyi ensimmäisen kuukauden aikana kaksi broadsheetin uutissivun perusmallista poikkeavaa otsikointityyliä: kuvan päälle taittaminen ja otsikon keskittäminen. Myös yksi käännetty otsikko löytyi kuukauden lehdistä Kuluttaja-aukeamalta, joka on ulkoasultaan muutenkin uutissivuista poikkeava.

Otsikointitapoja muuttaessaan lehdet seuraavat toisten lehtien tekemisiä ja muutoksia on havaittavissa myös trendien mukaan toimimista. Visuaalisesti tarkasteltuna otsikko on yksi huomion kiinnittäjä ja aineistoon johdattaja muiden joukossa. (Pulkkinen 2008, 213.) Ulkoasujen suunnittelun lisääntyessä lehdet ovat monipuolistaneet otsikkotypografiaa ja kehittäneet sitä lehden

Kuvatekstit

Kuvatekstit ovat lehden luetuinta aineistoa ja ne luetaan usein aikaisemmin kuin muut tekstit. Lukijan huomio kiinnittyy ensimmäisenä kuviin ja niitä selittävään kuvatekstiin. Kuvateksti voi houkutella lukemaan myös jutun. Kuvatekstit ovat siis tärkeä osa lehden viestintää, mutta niiden laatuun tai rooliin ei useinkaan kiinnitetä huomiota toimituksissa ja lehtitekstien tutkimuksessa. (Pulkkinen 2008, 185.) Samalla kannalla on Rantanen (2005, 126): kuvatekstit ovat usein pakonomaisesti kirjoitettuja ja toistavat sanasta sanaan jutussa kerrotun asian.

Rantasen (2005, 127) mukaan paras paikka kuvatekstille on kuvan alla, josta lukijat ovat tottuneet etsimään sitä. Rantasen mielestä myös kuvan oikea reuna on luonteva paikka kuvatekstille. Pulkkinen (2008, 185) on havainnut, että 2000-luvun lopulla aikakauslehtimäinen tapa sijoittaa kuvateksti jommallekummalle sivustalle tai jopa kuvaan on yleistynyt. Kuvatekstien kuvaan taittamista Pulkkinen pitää yleisenä iltapäivälehdessä, mutta kuvatekstin luettavuus kärsii usein sijoittelusta.

Kuvio 5: Kuvatekstit kuvien päällä Helsingin Sanomissa lehtikohtaisesti 8.1-8.2.2013 viikoittaisen keskiarvon mukaan.

Helsingin Sanomien tabloidissa kuvateksti taitettiin usein kuvan alle, mutta myös kuvan päälle ja mustan pohjan päälle. Kuvatekstin taittaminen jonkin elementin päälle myös lisääntyi ensimmäisen kuukauden aikana. Kuvatekstien taittamisessa en havainnut suuria kokeiluja ensimmäisen kuukauden aikana.

Nostot

Nostot ovat kuvatekstien lailla huomion kiinnittäjä. Erityisesti tabloiditaitossa kannattaa suosia palastelua ja sitaattinostoja (Ukkola 2009, 54). Nostot ovat jutusta suoraan poimittuja lauseita, jotka on usein taitettu leipätekstiä suuremmalla fonttikoolla ja muotoiltu typografisesti erilaiseksi. Sitaattikorosteiden tehtävä sisällön kannalta on luoda uskottavuutta, autenttisuutta ja läsnäolon tuntua kuin televisiohaastattelun tai radion henkilöiden repliikit. Visuaalisuuden kannalta sitaattinostot tuovat ulkoasuun vaihtelua ja kiinnostavuutta. Ne voivat jäsentää sisältöä väliotsikoiden tapaan ja ohjata lukemista. (Pulkinen 2008, 191.) Ne voivat myös rikkoa harmaata tekstikenttää, ja toimivat sivupinta-alan hallinnassa apuna erityisesti niissä tilanteissa, kun tekstiä on liian vähän, jotta se täyttäisi jutulle varatun lohkon. Sitaattinostoilla voidaan myös helpottaa tilantäyttöongelmaa silloin, kun sopivaa kuvaa ei ole saatavilla. Rantanen (2005) toteaaakin, että hyvä sitaattinosto on aina parempi vaihtoehto kuin merkityksetön kuva.

Helsingin Sanomissa nostoja käytettiin muotoilussa sekä broadsheetissa että tabloidissa. Määrällisestä tutkimuksesta kuitenkin selviää, että tabloidiuudistuksen jälkeen sitaattinostot hieman lisääntyivät ensimmäisen kuukauden aikana. (Kts taulukko 4.)

5.5.4 Kuvien muotoilu

Mittajärjestelmiin perustuva suunnittelu ei tee ilmaisua kaavamaiseksi, jos taittaja tai suunnittelija ymmärtää, että säännöt on tehty myös rikottaviksi ja elementtejä uskalletaan silloin tällöin käyttää luovasti. Sanomalehtitaitossa yleinen keino rikkoa perustaittomallia on syvätyn kuvan vieminen osittain toisen lohkon alueelle. (Pulkinen 2008, 140.)

Syvättyjä kuvia käytettiin jo Helsingin Sanomien broadsheet-versiossa, ja kuvien taustan poistamista voi nähdä niin tabloidi-sanomalehdissä kuin aikakauslehdissä ja iltapäivälehdissä. Yksinkertaisia kuvan syväyksiä käytettiin esimerkiksi IS:n viihdeosastolla jo 1980-luvun

puolivälissä. 1990-luvulla syväykset lisääntyivät urheilussa ja viihteessä, ja 2000-luvulla näyttävyyttä syväyksissä lisääntyi tekstinkierron ansiosta. (Kivioja 2008, 62.) Syvätyjä kuvia olikin havaittavissa selvästi eniten havaittavissa Helsingin Sanomien tabloidiversion urheiluosaston uutissivuilla. Muotoilun kannalta syvätyt kuvat tarjoavat hyvän vaihtoehdon valokuvan suorakaiteelle. Tuotekuvien lisäksi henkilökuvat voivat olla tehokkaita, kun niistä riisutaan kaikki tuotekuvamaisuus. (Rantanen 2008, 148.)

URHEILU

NFL:n kiistellyin tähti haluaa voittaa Super Bowlin

Terrell Davis haluaa voittaa Super Bowlin, mutta hänen uransa on ollut kiistellyä. Hän on pelannut Baltimore Ravensin joukkueessa ja on voittanut Super Bowlin vuonna 2000.

Jenna Laukkanen kauhoo jälleen Suomen ennätysten

Mikko Ilosen puttipelistä piutut terävyys

Maastohiihto ry selvittää palautta Hiihtoliiton

Kärppien hussin ikkunalasta aiotaan tehdä rikosilmoitus

Maalivahti Herajärvi loisti MM-jäpöloissaan

Puolikuntoinen Niskanen konkari vauhdissa

HS 3.2.2013. Syvätyt pääkuva urheilun aukeamalla.

URHEILU

Kyllönen on reissunainen

Kati Bunn on reissunainen, joka on voittanut maailmanmestaruuden. Hän on pelannut Suomessa ja on voittanut maailmanmestaruuden vuonna 2009.

Maalivahti Herajärvi loisti MM-jäpöloissaan

Puolikuntoinen Niskanen konkari vauhdissa

Maastohiihto ry selvittää palautta Hiihtoliiton

Kärppien hussin ikkunalasta aiotaan tehdä rikosilmoitus

HS 28.1.2013. Tekstinmyötäisesti häivytetty kuva.

Kuvien muotoilussa on havainnut uudistuksen ensimmäisen kuukauden aikana paljon muita

toistuvia keinoja kuin kuvan syväys. Muutaman kerran kuukauden aikana usean kuvan kombinaatiot oli taitettu mustan pohjan alle. Työhistoriani kautta tiedän, että väripohjan käyttäminen on esimerkiksi Ilta-Sanomissa yleinen tehokeino kuvien visualisoimiseksi silloin, kun kuvan laatu ei ole erityisen hyvä.

Muita tehokeinoja kuvankäytössä olivat grafiikan ja kuvan yhdistäminen sekä kuvien häivyttäminen. Kuvien häivyttäminen on yleinen tapa sanomalehtitaitossa silloin, kun kuvan muoto ja tekstin määrä aiheuttavat taitossa ongelmia. Kuva voidaan häivyttää esimerkiksi myötäilemään leipätekstin muotoja, jolloin kuvapinta-alaa saadaan levitettyä pidemmälle kuin tavallinen suorakaidemalli sallisi.

5.4 Tabloidiin tehtyjä ensimmäisiä korjauksia

Helsingin Sanomien tabloidiin tehtiin lukijapalautteen pohjalta jo tammikuussa korjauksia. Toimitus listasi tehtyjä muutoksia Helsingin Sanomissa sunnuntaina 27.1.2013:

- ✧ Etusivun päiväystä ja lehden sivunumeroita suurennettiin.
- ✧ Pääjuttujen otsikoita, alaotsikoita ja faktalaatikoiden tekstejä suurennettiin.
- ✧ Sääsivuun tehtiin useita korjauksia, muun muassa fonttikokoa suurennettiin sekä Suomen että ulkomaiden säätaulukoiden, väriskaaloja tarkistettiin ja sivulle tuotiin mukaan sadesummakartta sekä lumen syvyystiedot. Säätaulukoihin lisättiin Enontekiön, Kemijärven ja Pyhäjärven tiedot.
- ✧ Pääkaupunkiseudun pikkukarttoihin lisättiin merialueiden tuulitiedot.
- ✧ Päivittäisille tv-sivuille lisättiin Fox- ja Kutonen-kanavien tiedot. Pääkanavien tiivistetty ohjelmatietolistaus rajattiin aamupäivään – kello kahdestatoista alkaen tiedot ladotaan nyt väljemmin.
- ✧ Urheilun Tulospörssiä ja Talouden pörssisivun taulukoita on korjattu. Taulukoihin palautettiin raaka-aineiden hinnat.
- ✧ Otsikoiden ja leipätekstien välistyksiä korjattiin helppolukuisemmiksi.
- ✧ Enontekiön, Kemijärven ja Pyhäjärven tiedot. Pääkaupunkiseudun pikkukarttoihin lisättiin merialueiden tuulitiedot.
- ✧ Lehden yleistä luettavuutta on parannettu tarkkailemalla ja tummentamalla painojälkeä, selkiyttämällä väripohjien ja negatekstien käyttöä sekä suurentamalla toistuvia vinkkitekstejä ja taittoelementtejä.
- ✧ Uutissivujen hierarkiaa ja rytmiä on viilattu. Erityishuomiota on kiinnitetty lehden alkuosan uutisilmeen vahvistamiseen.
- ✧ Uusissa Torstai ja Lauantaiosissa selkiytettiin sivustotunnuksia, niin kutsuttuja

sivupäitä.

(Ville Blåfield, Helsingin Sanomat 28.1.2013.)

6. YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT

Helsingin Sanomien tabloidiuudistuksessa havaitsemani tärkeimmät kehityspisteet olivat tutkimukseni mukaan hierarkiaongelmat ja iltapäivälehtimäisyyden ja aukeamataiton tarkoituksellinen vältteleminen. Hierarkiaongelmia ilmeni eniten heti uudistuksen jälkeen, jolloin suuria kuvia ja aukeamataittoja oli lehdissä vähemmän. Kuukauden loppua kohden hierarkiaongelmat vähenivät, mutta eivät hävinneet kokonaan, vaikka toimitus listasikin viilanneensa hierarkiaa ja rytmiä. Varsinkin otsikkokokojen säätelyssä olisi kuukauden lopussa ollut vielä hiomista.

Mahdollisesti liiallisen visuaalisuuden välttely johti myös siihen, että esimerkiksi otsikoita ei kyetty erottamaan visuaalisesti toisistaan, ja vaihtelevuuden luominen vaikeutui. Kansiavaukset hukkuivat ajoittain lehden rytmiin, kun taas satunnaiset aukeamat saattoivat nousta lehdestä fonttikokonsa puolesta, vaikka kyse olisi ollut kevyestä aiheesta.

Aukeamataitto lisääntyi kuukauden aikana, joka saattoi johtua esimerkiksi lehden linjan muuttamisesta, henkilöstön oppimisesta aukeamataittoon tai pyrkimyksestä parantaa rytmiä ja juttuhierarkiaa. Taru Ukkola mainitseekin Iisalmen Sanomien tabloidiuudistusta tutkivassa gradussaan (2009), että aukeamataiton vältteleminen on tabloidin hyvien puolien välttelyä. On mielenkiintoista, että vaikka tabloidisaatiossa on kyse sisällön viihteellistymisestä ja viihteellisen sisällön paketoimisesta tietynlaiseksi, Helsingin Sanomien toimitus satoi paljon tabloidisaation välttelemisestä erityisesti visuaalisuuteen – jopa niin paljon, että siitä oli mahdollisesti haittaa lehden ilmeelle. Samalla Reunasen (2013) tutkimuksen mukaan Helsingin Sanomien sisältö viihteellistyi. Tämä voisi johtua toisaalta osittain tabloidin koosta: kun sivumäärän kasvaessa tarvitaan enemmän pääjuttuja, on luonnollista, että ajatonta materiaalia on hyvä olla varastossa.

Tämän tutkimuksen yksi pääkohta oli tarkastella, mistä alkuperäisistä linjauksista Helsingin Sanomat jousti. Helsingin Sanomat onnistui hyvin linjauksessaan, jonka mukaan pääjuttu tulisi kuvittaa aina. Pääjuttu kuvitettiin ensimmäisen kuukauden ajan uutissivuilla pääasiassa aina, mutta silloin tällöin aukeaman pääjuttu oli keskikastin juttu, johon ei oltu luotu kuvitusta. Kuvittamaton ratkaisu oli tuolloin toisaalta visuaaliselta kannalta järkevä, sillä ilmoitusten täyttämällä aukeamalla kuva ei pääse oikeuksiinsa.

Pääkuvitus saattoi olla myös grafiikka, joka ei ollut visuaalisesti mielenkiintoinen tai sisälsi niin

paljon informaatiota, että kuvituksen ajatus oli ristiriidassa kiireisen kaupunkilaisen käteen sopivasta lehdestä. Kuukauden lopulla oli myös havaittavissa varsinkin broadsheetista tuttua tapaa, jossa pääjutun kuvitukseen luotiin kainalojuttu, joka toimi pääjutun pääkuvana. Tuolloin pääkuva oli taitettu broadsheetin mallin mukaan pääjutun alle erilliseksi palaseksi. Pääosin pääjutuissa käytettiin rohkeasti grafiikkaa ja suuria valokuvia, joita käytettiin kuukauden loppua kohden vielä enemmän.

Tutkimuksessa ei ollut mukana lehden aloitussivua eli ns. premiaukeamaa, jossa lehti käy läpi sisällön ja tärkeimmät uutisaiheet. Vaikka premiaukeama ei ollut sisällönanalyysissa, havaitsin ettei premiaukeaman pääuutista ollut aina kuvitettu. Tuolloin premin pääuutinen oli taitettu väripohjalle suurella otsikkofontilla.

Helsingin Sanomat jousti kaikkein selvimmin linjauksesta, jonka mukaan kuvia ei tulisi vetää aukeaman yli. Aukeamataittoja, joissa kuva tai otsikko ylitti taitteen, oli lehdessä keskimääräisesti kolme jo ensimmäisen viikon aikana. Viimeisellä viikolla aukeamia oli Helsingin Sanomissa keskimääräisesti 3,7 per numero, vaikka alkuperäisen suunnitelman mukaan aukeamataittoa toteutettaisiin pääosin uutisaukeamalla.

Silloin tällöin keskitaite saattoi osua tärkeään kohtaan kuvassa, joka oli taitettu aukeaman yli. Virheitä tapahtui kuitenkin suhteellisen vähän ottaen huomioon, että toimituksen taittajat vasta opettelivat aukeamataittoa.

Helsingin Sanomat asetti yhdeksi tavoitteekseen, että sen tulisi olla erilainen tabloideihin nähden ja varsinkin iltapäivälehtiin. On hankalaa määrittää, mikä lopulta on iltapäivälehtimäistä, mutta taulukosta 2 (s. 61) käy ilmi, että Ilta-Sanomilla ja Helsingin Sanomilla oli yhtenäisiä visuaalisen esittämisen keinoja. HS määritteli Esa Reunasen (2013) tutkimuksessa mun muassa aukeamataiton iltapäivälehtimäiseksi piirteeksi.

Yksi tabloidin lanseeraamista edeltävistä tavoitteista oli, että kansivaukset tulisi nostaa isommalla esiin. Kansivaukset erottuivat lehdestä ennen kaikkea otsikkofontin, suurten kuvien ja poikkeavan muotoilun avulla. Huolimatta siitä, että valmiisiin malleihin kuului muun muassa sivun kokoinen kuva, jonka päälle on taitettu vain otsikko ja ingressi, tätä mallia käytettiin kuukauden aikana vain muutaman kerran. Kansivausten ongelmaksi muodostuivat usein joko liian pienet kuvat tai infografiikat, jotka sisälsivät paljon informaatiota.

Lehdessä toistuvia tehokeinoja elementtien käytössä olivat syvättyjen kuvien käyttö, grafiikan ja kuvan yhdistäminen ja kuvan päälle taittaminen. Kuvan päälle taittamisen trendi saattaa olla puhtaasti ulkoasullinen, mutta mahdollista on, että vähentynyt taittoterä ja materiaalin runsaus tukee päällekkäisyyttä. On mahdollista myös, että tulevaisuudessa materiaalin väheneminen näkyy lehdessä väljempänä taittona.

6.1 Tutkimusongelmia ja suuntauksia

Sanomalehtiä pyritään muokkaamaan ja uudistamaan yhä enemmän digitalisoituvaan ja modernin kaupunkilaisen elämään sopivaksi. Lukijapalautteella on sanomalehtien uudistuksia tehtäessä suuri vaikutus. On mahdollista, että jotkut tehdyt muutokset ovat täysin lukijapalautteen seurauksena tehtyjä muutoksia, sen sijaan, että toimitus olisi korjannut lehteä ammatillisessa mielessä. Rantanen (2005) toteaaakin ulkoasuoppaassaan, että vaikka lehden tulee palvella lukijaa, ei lukijoiden palautteen sokea seuraaminen ole välttämättä paras ohjenuora hyvään lehtidesigniin tai journalismiin. Uudistuksen lanseeraamisen jälkeinen kehitystyö on tyypillistä tehtäessä ulkoasu-uudistusta. Tämän huomasi tehtyäni uudistuksen Kiuruvesi-lehdelle, ja saman toteaa myös Pulkkinen (2005, 58) haastattelututkimuksessaan: ”Uudistuksen jälkeen tarvittiin säätöä, korjailua, lukijareaktioiden huomioimista, koulutusta, selkeyttämistä ja yhdenmukaisuuden kehittämistä edelleen.” On kuitenkin hankalaa arvioida, johtuvatko tehtävät muutokset ja korjailut lopulta muista seikoista kuin tabloidin koosta. Muutoksissa voi olla kyse esimerkiksi toimituksen omasta halusta tehdä parempaa ulkoasua tai lukijapalautteesta.

Millainen on sitten hyvä ulkoasu? Miten lehden identiteetti määritellään? Miten onnistunutta ulkoasua voidaan mitata? Nämä kysymykset ovat ongelmallisia, sillä vaikka kuvien määrää voidaan mitata ja lehden ryymiä arvioida, ei ole olemassa arvosteluasteikkoa, johon lehden ulkoasun voisi sijoittaa esimerkiksi kuvien määrän perusteella. Täsmälliset kaavat kuuluvat usein luonnontieteeseen, kun taas lehden tekeminen on enemmän taidetta kuin tiedettä. Lehden tekeminen on valistunutta arvausta siitä, mitä ihmiset haluavat lukea ja miten he vastaanottavat toimituksen rakentaman viestin. (Rantanen 2007, 22.) Hyvän ulkoasun arvioimiseen on kuitenkin olemassa muutamia yleismaailmallisia kriteereitä, ja ulkoasun historiaa tutkiessa on mahdollista jopa tunnistaa erilaisia taittotrendejä (Pulkkinen, 2008). Pääasiallisesti kuitenkin lehdessä hyvän ulkoasun tunnistaa siitä, että lehti kykenee kokonaisvaltaisesti hallitsemaan sivuilla olevat

kuvaelementit ja visuaalisuus on koristamisen sijasta elävä osa journalismia. Visuaalisuus auttaa ymmärtämään sisältöä muodon kautta jo ennen varsinaista lukemista (Rantanen 2007, 11, 20). Toisin sanoen, tapani tarkastella lehteä on vain yksi monesta tavasta nähdä lehden esittämisen keinot. Kuvajournalisti saattaisi kiinnittää erilaisiin asioihin ulkoasukysymyksissä huomiota, uutispäällikkö saattaisi huomioida eri tavalla kuvitusten haasteet.

Myöskään lehden persoonasta ei ole olemassa mitään tiettyä mitta-asteikkoa. On toki kriteereitä, joilla lehden fyysistä ja henkistä olemusta voidaan arvioida. Esimerkiksi Rantanen (2005) toteaa, että fyysiseen persoonaan lehdessä vaikuttavat esimerkiksi kansi, logo, typografia, kuvat, värit, taitto, sivumäärä, paperi, formaatti, rytmi, tyhjän tilan käyttö, ilmoitukset, rakenne ja gridi. Henkiseen persoonaan taas vaikuttavat lehden aiheet, ideat, ääni, asenne, maailmankuva, arvot, esitystapa, näkökulmat, tyyllilajit, tunne, tarkoitus, vuorovaikutus ja uskottavuus. (Rantanen 2005, 48.) Nämä kriteerit olivat taustalla läsnä, kun arvioin Helsingin Sanomia, mutta koin tarkemman asteikon luomisen tarpeettomaksi tämän työn viitekehityksessä, kun pyrkimykseni ei ollut arvioida lehden persoonaa tai sen mahdollista muutosta. Olisi kuitenkin mielenkiintoista lukea lehden ethosta koskeva tutkimus, esimerkiksi Rantasen kriteereitä käyttäen.

Olellainen seurannan aihe olisi lukijoiden palautteen luonne ja määrä, jota muun muassa ulkoasupäällikkö Hannu Pulkkinen tutki kirjassaan (Pulkkinen, 2008). Pulkkinen luokitteli Svenska Dagbladetin tabloidiuudistusta koskevaa lukijapalautetta jakamalla palautteen negatiiviseksi, positiiviseksi ja neutraaliseksi. Pulkkinen analysoi viiden päivän ajalta tallentamansa palautteen keskustelupalstalta, joka oli perustettu tabloidiuudistuksen palautteenantoa varten. Vaikka lehden tarkoitus on palvella lukijaa, toimitus ei saisi kuitenkaan tehdä päätöksiään täysin lukijapalautteen perusteella, vaan sen tulisi käyttää myös ammattiosaamistaan visuaalisissa ratkaisuisissa (Seppänen, 2005).

Helsingin Sanomien palautteenannon seuraaminen olisi mielenkiintoinen jatkotutkimuksen kohde, mutta laajuutensa takia ei sovellu käsiteltäväksi tämän tutkimuksen viitekehityksessä. Helsingin Sanomat ilmoitti tabloidiuudistuksen toteutumisesta heinäkuussa 2012, eli puoli vuotta ennen lanseerausta. Tuona aikana lehti keräsi systemaattisesti lukijoilta palautetta verkossa, sähköpostitse sekä kiertämällä suurimmilla jakelualueilla esittelemässä tabloidin koelehteä. Palautteen laatu olisi mahdollisesti luonteeltaan erilaista vuoden lopussa verrattuna heinäkuun alkuun, kun lukijat ovat saaneet aikaa sulatella tulevia muutoksia. Lisäksi palautteenannon kanava oletettavasti vaikuttaa palautteen luonteeseen: internetissä keskustelijat saattavat kuulua neutraaliin palautteenantajan

luokkaan, sillä verkkoympäristössä mahdollisesti juuri digitaalisen median tärkeys ja sanomalehden merkityksen väheneminen korostuvat. Vastaavasti koelehden esittämiskiertueilla palautetta antavat mahdollisesti konservatiivisemmat kaupunkilaiset. Palautetta tutkiessa olisi luonnollisesti otettava huomioon myös lanseerauksen jälkeinen palaute. Tämän kaiken käsitteleminen niin, että tulosten realibilitetti säilyisi, vaatisi aikaa sen verran, että materiaalista ja tutkimuksesta voisi muodostaa oman pro-gradu -tutkielmansa.

Yksi tutkimusongelma on myöskin oma asemani tutkimusmateriaalin suhteen, sillä olen taittanut Helsingin Sanomiin yhden ulkomaan uutisaukeaman aineistonkeruun ajankohtana. Pyrin tekemään aukeamasta huomiot kuitenkin käyttäen samoja kriteereitä kuin muistakin aukeamista.

6.2 Työn itsearviointi ja jatkotutkimuskohteita

Tavoitteeni tässä opinnäytetyössä oli kuvata Helsingin Sanomien visuaalisen kerrontakielen muutosta kuukauden aikana. Pyrin kuvaamaan niitä keinoja ja valintoja, joilla toimitus teki muutoksia lehden rytmiin ja yleisilmeeseen. Tarkastelin erilaisten elementtien käyttöä sen mukaan, kuinka paljon erilaisia muotoilutapoja ilmeni kuukauden aikana. Täydensin analyysia määrällisellä erittelyllä, joka tuki lehtikohtaisia huomioita: suuret kuvat tekivät lehden lukukokemuksesta rytmikkäämmän ja niitä lisättiin lehdessä. Se, tapahtuiko lisäys lukijapalautteen, esimiehen käskyn, toimituspäällikön vai taittajien päätösten perusteella, jää tämän tutkimuksen viitekehyksen puitteissa selvittämättä.

Mielestäni onnistuin kuvaamaan ulkoasun tavoitteita ja ongelmakohtia suhteellisen hyvin. Vastaavaa lehtikohtaista visuaalisen materiaalin erittelyrunkoa ei ole aiemmin toteutettu taittamisen näkökulmasta, vaikka tabloidiuudistuksen muutoksia suhteessa broadsheetiin on mitattu aikaisemmin muun muassa vertailemalla kuvakokojen ja juttupinta-alojen muutoksia. Menetelmiä voisi halutessaan jalostaa pidemmällekin, ja esimerkiksi lehden rytmiä pystyisi mittaamaan määrittelemällä laskemalla perusmallit ja muodostamaan sen perusteella rytmigrafiikan sen perusteella, miten paljon perusmalleista poiketaan. Mielenkiintoista olisi tietää, millainen lehden rytmi olisi lukijoiden mielestä miellyttävin.

Tekisin muutaman asian eri tavalla pro graduni suhteen, jos aloittaisin työni alusta. Alun perin tarkoitukseni oli laskea vain kuvat, artikkelit, nostot ja grafiikat, ja käyttää analyysin tukena

pelkästään visuaalista muotoanalyysia. Jälkikäteen havaitsin tiettyjen teemojen toistuvan, jolloin ymmärsin, että määrällinen analyysi toistuvien teemojen suhteen lisäisi tutkimukseni reliabiliteettia. Suurin osa toistuvista teemoista on nähtävissä jo ensimmäisen viikon aikana, jonka takia järkevää olisi ollut ottaa teemoja ylös jo silloin. Nyt jouduin palaamaan kuukauden lehtiin yhä uudestaan ja laskemaan teemoista nousseet muuttujat sekä tarkentamaan niiden arvoja.

Yksi ongelmaekijä oli myös tutkimuksen aihe ja tutkimuksen tekemisen ajallinen hyppäys. Aloitin graduni tekemisen ennen tabloidiuudistusta vuoden 2012 syksyllä. Vuonna 2013 julkaistiin Esa Reunasan tutkimus Helsingin Sanomien ja Satakunnan Kansan tabloidiuudistuksista, ja alun perin graduni julkaisukohta oli tarkoitus ajoittaa vuoden 2013 keväälle. Päädyin kuitenkin olemaan työelämässä keväästä vuoden loppuun asti, jolloin graduni julkaisu myöhästyi. Reunanen oli tutkinut muutamaa asiaa, joita tässäkin tutkimuksessa oli tarkoitus tarkastella. Niinpä päädyin jättämään broadsheetin lähes kokonaan ulos tutkimuksesta, ja tarkastelin pääasiassa tabloidia. Uudistuksen jälkeen Helsingin Sanomat on myös tehnyt useita ulkoasun kohennuksia, ja jos tehtyjä korjauksia tutkittaisiin nyt pidemmältä aikaväliltä, tuloksista olisi mahdollista saada enemmän tietoa ja nähdä mahdollisia muutoksia. Toisaalta muutos ei tarkoita aina korjailua, vaan tehdyt kohennukset saattavat olla osittain seurauksia esimerkiksi ulkoasutrendeistä tai henkilöstön vähenemisestä. Tämä tutkimus siis kertoo vain sen, millaisia ulkoasun tehokeinoja Helsingin Sanomat uskalsi käyttää tabloidissaan vuoden 2013 ulkoasutrendien mukaisesti.

6.3 Lopuksi

Tabloidikoko vaatii juttupituuksien säätelyä, luovaa mieltä tilan käytössä ja vahvaa ennakkosuunnittelua. Sen yleisiä piirteitä sivupinta-alan hyödyntämisen puitteissa ovat elementtien päällekkäin taittaminen, visuaalisten tehokeinojen käyttäminen elementtien erottumiseksi ja materiaalin aukeamakohtainen määrällinen vähäisyys. Jos aikakauslehtimäisyyteen (Pulkkinen 2008) kuuluu tyhjän tilan hyödyntäminen, on mielenkiintoista ajatella, voisiko lehteä tehdä aikakauslehtimäisemmäksi, jos sivuja olisi enemmän. Tuolloin aukeamalle voisi taittaa vähemmän juttuja, käyttää niihin enemmän kuvia ja hyödyntää tyhjää tilaa elementtien erottumiseksi. Tämä vaatisi toki enemmän resursseja, sillä sivukokoa kasvatetaan usein pääasiassa ilmoitusten lisääntyessä tai poikkeuksellisessa uutistilanteessa, jolloin aihe vaatii enemmän tilaa ja lehden seuraavan päivän myynnin odotetaan kattavan sivumäärän kustannukset.

Tämän tutkimuksen tarkoitus ei ollut kertoa, miten hyvin Helsingin Sanomat onnistui tabloidiuudistuksessa tai mitkä tehokeinot ovat yleisesti ottaen hyväksytyjä laatulehdissä tabloidiuudistuksessa. Tabloidiuudistukset ovat aikaisempien tutkimusten perusteella toteutuneet hyvin vaihtelevasti, ja vaikutus on aina yksilöllinen (Ukkola 2009, 72). Koska tabloidiuudistuksia on jo jonkin verran toteutettu, tabloidista ja sen käytännön tekemisestä tiedetään etukäteen monia piirteitä. Tätä tutkimusta voisikin pitää yhtenä tabloidien tutkimuksen lisäelementtinä tutkimuskokonaisuuteen, joka koostuu monista osista.

Lähdeluettelo

Kirjallisuus:

Alho, Noora (2005): Uudistuvat maakuntalehdet kadonneiden lukijoiden jäljillä. Sisällön kehittämisen rooli Keski-suomalaisen, Savon Sanomien ja Karjalaisen ulkoasu-uudistuksissa. Journalistiikan pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto.

Chisholm, Jim (2004): Size matters. New designs, new formats. WAN strategy raport vol.3(3)/2004.

Evans, Harold (1974): Editing and design. Book two. London: Heinemann.

Garcia, Mario (2005): The impact of the compact: An in-depth investigation of the renaissance of the tabloid format. A Garcia Media White Paper. April 25, 2005.

Gustafsson, Karl Erik (1996): Den svenska kvällspressens utländska förebildar. Den moderna dagspressen 350 år, redaktion Ulla Carlsson ja Karl Erik Gustafsson. Göteborgs universitetet.

Hujanen, Jaana (2005): Kiinnostava, kiinnostavampi, nuorekas? Tulevaisuuden yleisö bisnesmedian etsimessä – Mediajättien aika. Toim. Jari Ojala ja Turo Uskali. Infoviestintä.

Kangas, Jaana (2012): Koolla on väliä. Tabloidiuudistuksen vaikutukset Lapin Kansan sisältöön ja toimittajien työhön. Opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.

Khattak, James (2005): The Bottom Line of Broadsheet-to-Compact Format Change. How to Do It, How to Deal with Advertising, How Consumers React. INMA; International Newspaper Marketing Association. Dallas.

Kivioja, Pasi (2008): Iltapäivälehdet mediakentän ja yhteiskunnan muutoksessa. Journalismin tutkimusyksikkö. Tampereen yliopisto. Tampere.

Kuutti, Heikki (1998): Mediasanasto. Atena kustannus oy. Jyväskylä.

Kuutti, Heikki (2006): Uusi mediasanasto. Atena kustannus Oy. Jyväskylä.

- Mervola, Pekka (1995): Kirja, kirjavampi, sanomalehti. Ulkoasukierre ja suomalaisten sanomalehtien ulkoasu 1771–1994. Jyväskylän yliopisto.
- Moen, Daryl R. (1990): Newspaper Layout and Design. Second edition. Iowa State University Press. Ames.
- Pietilä, Jyrki (2008): Kirjoitus, juttu, tekstelementti. Suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyypin kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771–2000. Jyväskylän yliopisto.
- Pribanic–Smith, Erica J. (2002): Sensationalism and tabloidism. Teoksessa American Journalism. History, principles, practices. Toimittaneet W. David Sloan ja Lisa Mullikin Parcell. McFarlan & Company Inc. North Carolina, USA.
- Pulkkinen, Hannu (2008): Uutisten arkkitehtuuri – sanomalehden ulkoasun rakenteiden järjestys ja jousto. Jyväskylän yliopisto.
- Rantanen, Lasse (2005): Visuaalisen journalismin keittokirja. Mistä on hyvät lehdet tehty? Hill & Knowlton Finland. Helsinki.
- Reunanen, Esa (2013): Pienempään kuosiin. Helsingin Sanomien ja Satakunnan Kansan tabloidi-uudistus sisällön, tekijöiden, lukijoiden ja ilmoittajien näkökulmasta. COMET. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Rooney, Dick (2000): Thirty years of competition of the british tabloidi press. The Mirror and the Sun 1968–1998. Teoksessa tabloidi Tales – global debates over media standards, toim. Colin Sparks & John Tulloch. Rowman & Littlefield Publishers. Lanham.
- Salokangas, Raimo; Salokangas-Ekman, Ulla; Aalto, Eeva-Liisa (1988): Suomen lehdistön historia 5. Gummerus kirjapaino oy. Jyväskylä.
- Schumacher, Peter (2007) Size matters: Comparing the reception of design and visual language of newspapers in tabloid and broadsheet format. Alustus ICA-konferenssissa San Franciscossa 2007.
- Seppänen, Janne (2006): Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa. Gummerus kirjapaino oy. Tampere.
- Seppänen, Janne (2005): Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.

Sparks, Colin (2000) The panic over tabloid news. *Tabloid Tales – global debates over media standards*, toim. Colin Sparks & John Tulloch. Rowman & Littlefield Publishers. Lanham.

Sternvik, Josefine (2007): I krympt kostym. Morgontidningarnas formatförändring och dess konsekvenser. Göteborgs universitet. Institutionen för journalistik och masskommunikation.

Thomson, Robert (2005): New Times, good times. *British Journalism Review*, vol. 16(2)/2005.

Ukkola, Taru (2009) Pienempi, parempi? Iisalmen Sanomien tabloidiuudistus. Journalistiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Wadbring, Ingela (2006): Bytt är bytt och kommer inte tillbaka? Unga och papperstidningar av olika slag. Exempelet Stockholm. Göteborgs universitet. Dagspresskollegiet.

Kyselyt/Haastattelut:

Pulkkinen (2012): Sähköpostikysely toimituspäällikkö Hannu Pulkkinen 17.12.2012

Koulutustilaisuudet:

HS tabloidikoulutus 19.9.2012, Mikael Pentikäinen, Reetta Rätty, Ari Kinnari

HS-tabloidikoulutus 3.1.2013, Antero Mukka, Hannu Pulkkinen

Sisällönerittelyn koodauksesta:

Tein jokaisesta lehdestä määrällisen analyysin jälkeen kattavan yleishuomiolistan. Huomatessani lehden erittelyssä nousevia teemoja, määrittelin ne kuuteen eri ryhmään. Lehtikohtaisten teemoiteltujen huomioiden tekemisen jälkeen kokosin toistuvia huomioita, ja laskin ne lehtikohtaisesti.

Sisällönerittelyn huomioista:

Analyyssissa on kiinnitetty huomiota erityisesti perustaitosta poikkeaviin ratkaisuihin. Huomiot on tehty ennen kaikkea taittavan toimittajan työn näkökulmasta. Huomioiden tekemiseen sovellan keinoja, jotka ovat taittajien, graafikoiden ja kuvatoimittajien työhön kuuluvia muotoilukeinoja. Yksi lähtökohta huomioiden tekemiseen on Helsingin Sanomien määrittelemät linjaukset. Tällöin havaintojen tekemiseen muodostuvat seuraavat kysymykset:

Minkä kokoisia kuvia sivuilla on?

Miten kuvia on muotoiltu?

Kuinka paljon informaatiota kuva tai grafiikka sisältää?

Onko kuva tai otsikko vedetty aukeaman yli?

Onko pitkiä juttuja palasteltu?

Nouseeko kansivaus?

Mikä tehokeino tekee lehden sivusta tai aukeamasta erottuvan?

Miten jutut on arvotettu? Onko juttujen hierarkia helppo hahmottaa?

Millainen on lehden yleisvaikutelma?

Paljonko juttuja lehdessä on?

Mitä taittovirheitä lehdessä tehtiin?

Kuinka paljon tekstiä on sivulla? Onko tekstiä taitettu johonkin reunaan enemmän kuin muualle?

Miten tekstielementtejä on muotoiltu?

Millaisia poikkeuksellisia taittoratkaisuja lehdessä tehtiin?

Lehtikohtaiset huomiot

Muuttuja H: Hierarkiaan liittyvä huomio

Muuttuja R: Rytmiiin liittyvä huomio

Muuttuja Y: Yleisvaikutelmaan liittyvä huomio

Muuttuja L: Luovat taittoratkaisut

Muuttuja V: Taittovirhe

Muuttuja T: Tabloidin tilan hallinta

Tiistai 8.1.2013

L: 3 syvätyä kuvaa

L: 2 graafista pääkuvaa

H: Kotimaan aukeamalla samanarvoiset jutut, vaikea sanoa ovatko molemmat kakkosjuttuja vai toinen pääjuttu. Otsikot saman kokoisia, mutta vasen juttu sisältää suuremman kuvan ja kainalon.

H: Urheilussa myös aukeama, jossa kaksi pääjuttua.

Y: Lehden kuvissa paljon ihmisiä, ulkomaan Syyrian reportaasissa kuvat nousevat lehdestä.

H:R: Kansivaukset eivät erityisesti erotu. Taitettu perusmalleilla.

Y: T: Lehden yleisvaikutelma: rauhallinen ja asiallinen. Paljon negatiivista tilaa sisältäviä kuvia.

Y: T: Grafiikat sisältävät liikaa informaatiota, varsinkin keskikokoisissa grafiikoissa on paljon sulateltavaa.

H:Y: Lehdessä jää vaikutelma, että taitossa lehteä ei ole tarkasteltu kokonaisuutena. Kokonaisuudet eivät vaikuta jäsenneyiltä, sillä lehdessä on samanarvoisia otsikoita ja samanlaisia taittoratkaisuja

H:Y: Keskikastin juttuja ja ykkösiä suhteellisen vähän verrattuna pääjuttujen määrään

9.1.2013 Keskiviikko

L: 4 graafista pääkuvaa.

Y: Mesta-aukeaman kuvat nostavat kuvien määrää lehdessä reippaasti.

V: Palstalinjoja uupuu.

H: Talouden sivuilla otsikkokojen ristiriita.

Y:H: Varsinkin urheilussa paljon ykkösiä.

Y:H: Pääjutuissa kuva, joskaan ei aina suuri kuva

Y:R: Kuva vedetty aukeaman yli kahdesti talous-osastolla.

Y:R: Kuvat tuntuvat pääsevän toisessa lehdessä enemmän esille. Syynä voi olla talous-osaston tarjoamasta rytmin kohotuksesta: sivujen taitossa on rohkeuden tuntua

R:L:Y: Ulkomaiden kansiaavauksessa rohkea kuvituskuva piristää lehden ilmettä.

R:L:Y: Talous-osaston toisen aukeaman ulkomaan-raportissa kuva vedetty rohkeasti 9:lle palstalle ja otsikko taitettu kuvan päälle.

R:L:Y: Urheilussa rohkea osastonavausgrafiikka. Hailakka väreiltään, mutta tuo lehden otteeseen rohkeuden tuntua. Urheilussa toisella avausaukeamalla kuva taitettu aukeaman yli.

L:R: Uutisaukeamalla kuva on häivytetty grafiikkaan

Y:R:H: Ykkösiä yli tuplasti enemmän verrattuna edelliseen lehteen. Yleisvaikutelma on runsas.

R:L: Talouden osastonavauksen grafiikka ei ole kovin houkutteleva, vaan väritön elementti

Y:L:T: Kaupunki-osaston sivulla lukijan kuva hiirestä jopa kolmella palstalla, kaksi palstaa kuvasta on lunta, joten vaikutelmaksi jää tyhjän tilan tahallinen täyttämisen. Juttu olisi voinut toimia paremmin esimerkiksi L-taitolla, jolloin pääkuva olisi taitettu isompana ja aukeaman yli menevänä. Tässä kohti Helsingin Sanomien säännöt mahdollisesti sotivat ulkoasua vastaan.

10.1.2013 Torstai

L: 2 graafista pääkuvaa

V:H: Kotimaan sisäsivuilla kuvaton kolmen palstan pääjuttu

L:R: Kotimaassa värikäs aukeaman yli menevä grafiikka.

H: Kotimaan sisäsivuilla kaksi aukeaman pääjuttua ristiriidassa otsikkofonttikoon takia

R:Y: HS-analyysi on todella raskaslukuinen, kuva on ilmoituksen vieressä, joten kuvan teho heikkenee.

V: Juhani Niirasen tummasta kuvasta on hankala saada selvää.

Y:R: Kaupunki-osastolla on käytetty paljon kuvia, jotka eivät sisällä paljoa yksityiskohtia. Kuvat sisältävät paljon ns. negatiivista tilaa, josta tulee tyhjän tilan täyttämisen vaikutelma

H: Virolaiset muuttajat -kainalojutun otsikkofontti on niin suurella, että juttua oli hankala määrittää oikeaan juttukategoriaan.

H:V:R: Ulkomaissa kaksi pääjuttua aukeamalla. Kansiaavaus ei nouse.

L: Y: Talouden kansiaavaus kekseliäs, leipäteksti on taitettu kuvan päälle, grafiikka maitolasissa ja pääkuva rohkeasti kuvituskuva maidosta eikä esimerkiksi gallup tai kiertohaastattelu.

Talouden aukeaman pääkuvasta on kolmasosa negatiivista tilaa. Kainalokuvassa on sama ihminen kuin pääkuvassa, jossa myös paljon negatiivista tilaa.

V: Linjoja puuttuu.

Y: Kotimaassa muutaman palstan miljöökuvat eivät pääse oikeuksiinsa ja jäävät epäselviksi.

H:V: Urheilun sisäsivuilla kaksi pääjuttua, sama otsikkofonttikoko ja kuvakoko.

11.1.2013 Perjantai

L: 2 graafista pääkuvaa.

Y:L:R: Uutissivujen grafiikka piristävä väreiltään ja muodoiltaan, mutta sisältää paljon informaatiota. Lukija joutuu pysähtymään pitkäksi aikaa heti lehden alussa.

H: Kaupungin sivuilla pääjuttujen ristiriita. Molemmat vievät 2/3 sivusta (vasemmalla tosin 2 palstan ilmoitus). Otsikko melkein saman kokoinen.

H:Ulkomaiden aukeamalla otsikoiden koot samanarvoisia

H: Talouden aukeamalla kahden otsikkofonttikoon ristiriita.

Y:R: Yleisilmettä vaivaa ihmisten pönötys, joka tekee lehdestä staattisen ja harmaan, lukuunottamatta urheilun sivuja, joiden rohkea lähikuva pysäyttää lukijan avaussivulla.

Y:R:L: Lehden rytmiin tuo yllättävyydellään vaihtelua HS-raportti, joka on kuvitettu syvätyillä todistusaineisto-kuvilla. Yksi kuvista jopa rajattu rohkeasti L-muotoisesti.

Y:R:L: Urheilussa monipuolista kuvaa ja liikettä. Tiukasti rajattu lähikuva urheilun sivulla nappaa lukijan huomion.

12.1.2013 Lauantai

L: 2 graafista pääkuvaa

Y: Kotimaan avauksen uutiskuvan vahva vaakamallisuus tuo vaihtelua lehden yleisilmeeseen.

H: Kotimaan aukeamalla pääjuttujen ristiriita otsikkofonttikoon takia.

R:L: Kaupungin avauksessa pääkuva menee aukeaman taitteen yli. Taitto helpottaa priorisointia ja tuo lehden rytmiin muutosta.

H:V: Kaupungin sivulla kuvaton pääjuttu.

H: Kaupungin Mesta-aukeamalla hyvä priorisointi: helppo erottaa pääjuttu ja aukeaman kakkosjuttu

R: Kaupungin sivulla erikoinen ratkaisu "Pääjutussa" (keskikastin kokoinen juttu) ei kuvaa, mutta ykköspalkissa kahden palstan kuva

H:R: Ulkomaan toinen aukeama on hämmentävä: edellisen sivun kainalo on aukeaman pääjuttu.

R:L: Ulkomaan pääjutun kainalossa neljän kuvan kombon ja grafiikan muodostama 25 moduulin pääkuva.

V: Talouden sivuilla Lyhyesti-palstaa ei ole sisennetty.

Y: T: Urheilun avauksen pääkuvassa on kahdeksan moduulin verran negatiivista tilaa, joka lisää mielikuvaa harmaudesta. Saman artikkelin kainalojutussa on kahden palstan naamakuvat vaakamallisena - antaa vaikutelman, että kuvia on käytetty turhan suuresti. Pääjutun kuvassa on myös hankala rajaus: Ahosen jalat katkeavat. Jutun tausta oli taitettu ylähyllylle, josta se oli hankala havaita.

H: Urheilun toisella aukeamalla pääjuttujen ristiriita

Y:R:L: Urheilussa erikoinen kuvakombo Juhani Tammisesta, jossa Tammisen naamakuvat muodostavat T:n. Taitto palkitsee lukijan oivalluksella. Muuten lehdessä ei juuri visuaalisesti pysäyttäviä sivuja ole.

V: Urheilun aukeaman otsikot ja rivit heittelevät rekisteristä.

13.1.2013 Sunnuntai

L: 1 graafinen pääkuva.

L: Uutisten avaussivulle poikkeuksellisesti grafiikan ja valokuvan yhdistelmä, joka on vahvan kontrastinen. Pirteä, mutta hieman vaikealukuinen.

Y: Kotimaan avauskuvassa paljon negatiivista tilaa - talvi tulee helposti ongelmalliseksi kuvien suhteen, kun lumen valkoisuus ei tuo kontrastia valkoisen paperin kanssa.

V: Kotimaan aukeamalla taittovirheitä: väärä sitaattinosto, rivirekisterin käyttötavan muutos ja

orporivejä. Myös hierarkian puutetta.

Y:T: Kaupungin avauskuva sympaattinen, mutta kolme pientä miljöökuvaa pääkuvan vieressä eivät pääse oikeuksiinsa.

T: Kaupungin kakkosjuttu loppuu sitaattiin. Sijoitteluongelma.

L: Ulkomaisten sivuilla poikkeava kuvitusratkaisu: kuvakaappaus Twitteristä.

R:Y: Talouden aukeamalla pääjuttujen ristiriita. Lisäksi jutut taitettu otsikko ylhäällä, kuvissa samoja piirteitä (ihminen hartioineen, samalta etäisyydeltä) ja sitaattinosto taitettu grafiikan alle kuvaan kiinni.

R:Y:L: Urheilun avauksessa henkilöjuttu Zlatanista, joka on taitettu keskitetysti. Keskittämällä juttuun saadaan reportaasihenkisyyttä ja arvokkuutta.

14.1.2013 Maanantai

L: 1 graafinen pääkuva.

Y: Uutisaukeamalla vaikeasta aiheesta rakennettu muuten toimiva kuvakombo, mutta koska kahden palstan kuviin ei ole sisällytetty miljöötä, kuvissa näkyy tiukan rajauksen takia nyt vain eri tavalla kolhiintuneita autoja.

V: Kotimaan uutisessa vääränlainen sitaattimerkki

Y:T:H: Olisiko kotimaan Pariskunnan käännytys -hybridijuttua voinut palastella ja irrottaa siitä taustan tai faktan?

H: Kotimaan aukeamalla otsikoiden koon ristiriita, törmäys ja heittoa ylärekisterissä.

H:T: Kaupungin avauksessa otsikoiden koon ja jutun pinta-alojen kautta priorisoinnin ristiriita. Grafiikassa on melko paljon pureskeltavaa. Kumpula-jutussa paikallislehtimäinen täytekuva.

T: Päiväkoti-pääkuvassa paljon negatiivista tilaa.

L: Poikkeuksellisesti urheilu aloittaa B-osan. Pääkuvassa osittain syväty käsi.

L:R: Urheilun avauksen pääjutun toisen aukeaman kuvassa rohkea vaakarajaus. Tuo yllättävyyttä lehden rytmiin.

Y: Urheilun sivulla B5 on tylsä naamakuva pääkuvana, jopa neljällä palstalla. Jari-Matti Latvalasta luulisi löytyvän dynaamisempaa arkistokuvaa.

Y:T: Vuoden urheilija -ehdokkaista on vain neljästä kuva, vaikka ehdokkaita on kymmenen.

V: Talouden sivulla ykkösiä ei ole sisennetty.

L: Ulkomaisten avauksessa vaikuttava Reutersin kuva jättimarssista.

Y:R:L: HS-raportissa ulkomaisten osastolla rohkea kuva, jossa päähenkilö näkyy auton takapeilin kautta. Hieno idea esitellä näin miljöö ja henkilö. Vaarana on, että haalea tundaramaisema ei näy välttämättä paperilehdessä kovin hyvin ja tyhjää tilaa voisi jäädä jopa viiden palstan verran. Vähän hailakka digilehdessäkin.

L: Raportissa havainnoillistava grafiikka öljynporauksesta.

V: Aukeaman ykkösiä ei ole sisennetty.

Y: Yleisilme: paljon ihmisiä ja erilaisia kuvakulmia.

15.1.2013 Tiistai

L: 4 graafista pääkuva.

L:R:Y: Uutisaukeaman grafiikka on kumpuileva ja syvä: rohkea lehden avaus ja hyvä ratkaisu kuvaongelmaan.

L: Kotimaan avauksessa myös grafiikkaa pääkuvana heti uutisaukeaman jälkeen.

L:Y:T: Kotimaassa kolmas pääkuvagrafiikka, luova värierittely valtion tuloista ja menoista, mutta liikaa dataa, kun käytettävissä on vähemmän kuin yksi tabloidisivu. Lopputulos näyttää sullotulta ja vaikealukuiselta. Vie paljon aikaa lukijalta.

R: Kuluttaja-aukeama tuo rytminvaihdosta lehteen.

L:R: Kaupungissa poikkeuksellisesti mustavalkoisten vanhojen kuvien kombo.

L:R: Ulkomailla hieno avauskuva, hyvä perspektiivi, diagonaaliset linjat ja kuvassa ihminen. Olisi

ollut hyvä, jos kuvalle olisi voinut saada enemmän tilaa ylhäältä.

L:R: Ulkomailla aukeaman yli menevä kuva tuo rytmiin muutosta.

R:H: Talouden Kreikka-aukeaman otsikkofonttikoko näyttää erikoisen pieneltä.

L:R: Urheilun avauksessa henkilöjuttu Eva Wahlströmistä, jossa otsikko on keskitetty, mutta kappalejako ei.

16.1.2013 Keskiviikko

L: Uutisaukeamalla grafiikan ja kuvan yhdistelmä kakkoskuvana. Pääkuva ei kovin pysäyttävä. Kuvateksti negapohjalla.

L:R: HS-raportissa poikkeuksellinen taitto: otsikko, kuva ja ingressi vasemmalla, leipäteksti alkaa vierestä ja nousee otsikon tasolle. Horisontaalinen grafiikka taitettu leipätekstin alle. Grafiikassa ehkä turhan paljon tutkittavaa heti lehden alkuosastoon.

H: Kotimaan aukeamalla pääjuttujen ristiriita. Otsikot törmäävät, ja tekstiä massoittain.

R:H: Mesta-aukeamalla aukeaman yli menevä pääjutun taitto. Otsikkofontti on suurempi kuin osaston avauksen otsikkokokoko.

R: Ulkomaan kuvitus on pysäyttävä, ja vahvistaa lehden jo valmiiksi korkeaa rytmiä.

R:H:T: Talouden kakkosjutussa (juttu ja kainalo) on enemmän leipätekstiä kuin aukeaman pääjutussa. Samoin myös aukeaman toisessa kakkosjutussa on enemmän tekstiä kuin pääjutussa. Tekstimassoja ilman nostoja.

L:R: Urheilussa otsikko taitettu kuvan päälle ja gaalakuva taitettu rohkeasti isolla taitteen yli.

R:Y: HS-raportti ja urheilun avaus toivat muutosta lehden rytmiin, samoin Mesta-aukeama. Lehden yleisilme on rohkea ja kevyt aiheiltaan.

17.1.2013 Torstai

L: 2 graafista pääkuvaa.

Y: Lehdessä paljon perustaittomalleja.

L: Uutissivulla kuvituskuvana grafiikan ja kuvituksen yhdistelmä. Luova idea käyttää tinasotilaita kuvituksena, mutta artikkelin idea ei avaudu kuvituksen kautta, varsinkin kun otsikosta puuttuu verbi.

L: Kotimaan sivulla revinnäisistä tehty kollaasi pääjutun kuvituksena.

L:R: Ulkomaiden avauksessa rohkeasti lähikuva pääkuvana, toinen kuva taitettu pääkuvan sisälle.

L:R: Urheilussa näyttävä aukeaman yli menevä kuva.

L: Urheilun toisella sivulla suuri naamakuva.

18.1.2013 Perjantai

L: Yksi syvätyt pääkuva.

L:R: Uutisaukeamalla aukeaman yli menevä pääkuva.

L: Kuvateksti taitettu negana kuvan päälle.

L: R: Kotimaan avauksessa kyberhyökkäys-aiheeseen liittyvä syvätyt tietokonehiiri-kuvituskuva, otsikko taitettu kuvan sisään. Kuvituskuva ei kerro varsinaisesti mitään jutun sisällöstä, joka jää epäselväksi otsikon ja kuvan yhteispelillä. Ei taustoitusta, ei aukene tavalliselle lukijalle helposti.

L:R: Kotimaan sivulla kuvakombo, joissa reviksiä ja negapohja.

H: T: Kotimaan aukeamalla hierarkiaongelma otsikkokoon ristiriidasta. Stubb-jutussa paljon leipätekstiä eikä lisäelementtejä. Monilla muillakin kotimaan sivuilla on pitkiä juttuja ilman taustoittavia elementtejä.

Y: Ulkomaan Algerian sieppaus -juttu ei avaudu ensisilmäyksellä. Kuvitus on ankea ja huonolaatuinen, mutta aihe hankala. Sijaintikartta olisi voinut piristää sivun ilmettä.

L: Talouden sivulla tehty kuvakombo UPM:n pysäyttämistä koneista. Kuvaa ja grafiikkaa yhdistetty (rasti vedetty niitä sijainteja kuvaavien kuvien päälle, joissa koneet pysäytetään. Horisontaalinen taitto tuo lehden rytmiin vaihdosta.

H: Talouden aukeamalla pääjuttujen ristiriita ja molemmissa jutuissa otsikko taitettu ylös kuvan päälle.

L: Urheilussa aukeaman yli menevä pääjuttu ja näyttävä, aiheeseen iskevä kuva. Tuo lehden rytmiin nousua.

19.1.2013 Lauantai

L: 2 graafista pääkuvaa.

L: 1 syväty kuva.

Y: Runsas lehti. Paljon uutisia.

Y:R:L: Uutisaukeamalla iso juttupaketti, ja kuva vedetty aukeaman yli. Kainalojutun otsikko on taitettu vasemmalle sivulle neljälle riville, ja juttu alkaa oikealta sivulta otsikon korkeudelta. Eivät näytä yhteenkuuluvilta.

L: Kotimaassa kuvateksti on taitettu kolmelle palstalle kuvan alle ja kuvateksti alkaa **anfangilla**.

L: Kotimaan uutisen tablettigrafiikka on luova ratkaisu, mutta olisi voinut olla näyttävämpi visuaalisesti. Tabletista olisi voinut tehdä tabletin näköisen eikä vain tylppäkulmaisen suorakulmion.

Y:R: Paljon perusmallitaittoja. Mesta-aukeama tuo rytmiin vaihtelevuutta.

R: T: Ulkomaiden kansivaus tekstipainotteinen. Muistuttaa tavallista sivua, tavallinen taittoratkaisu.

Y: T: Ulkomaiden aukeamalla on paljon pitkiä juuttuja ilman selittäviä lisäelementtejä

L: R: Talouden aukeamalla rohkea lähikuva timanttikaupan myyjästä. Horisontaalinen grafiikka sivun alalaidassa tuo sivun ilmeeseen vaikuttavuutta. Naama halkeaa taitteessa, mutta ei silmien kohdalta.

L: Talouden sivulla lumilautajutussa syväty lumilauta. Rikkoo perustaittoa hyvällä tavalla.

L:V: R: Urheilun avauksessa pääkuva menee taitteen yli ja pää taitteeseen. Kuvateksti mustalla pohjalla. Pääkuva tuo linjakkuutta aukeamaan suunnallaan, mutta tiukasti rajattu neliömalli antaa ahtaan vaikutelman. Aukeaman mitan pituinen vaakamallisesti taitettu arvio sivun alalaidassa tuo vaihtelevuutta.

V: Harmaat palkit ovat jääneet kuvan päälles

L: R: Urheilussa toinen kansilähtö. Sivun kokoinen kuva, jossa otsikko taitettu kuvan päälle. Juttu jatkuu seuraavalle aukeamalle. Runsaasti kuvia sisältävä taitto tuo rytmiin vaihtelua.

20.1.2013 Sunnuntai

L: 3 graafista pääkuvaa

Y: Vähän uutisia

L:V: Kotimaan aukeamassa otsikko aukeaman yli. Avauksessa perustaitosta poikkeava kuvakombomalli. Kuvan henkilön naama menee taitteeseen.

L: Kuvateksti taitettu mustalle pohjalle kuvan päälle.

T: L: Kotimaan Sallas-jutussa on kuuden palstan henkilökuva, jossa henkilö on kolmella palstalla ja laiva vie kuvasta jopa neljä palstaa. Laivalle ei löydy jutusta vastinetta.

L: Kotimaassa tehty erillinen piirrosjäljitelmä jutun kuvasta merkitsemään opetuslautakunnan henkilöiden nimiä.

H: T: Kotimaassa pääjutun ja kainalon otsikot törmäävät. Juttu aukeaman yli. Pääkuvitus eli grafiikka on selkeä ja helppolukuinen, mutta tylsä pääkuvaksi.

V: Ulkomaissa sitaattinosto on keskitetty.

Y: Ulkomaan toinen aukeama tekstivoittainen.

L: Urheilun avaus: otsikko ja kuva menevät aukeaman yli. Keskitetty otsikko.

L:R: Taloudessa toisella aukeamalla karikatyyripiirroskuvitus pääkuvana. Tuo rytmiin vaihtelua.

H:R:Y: Urheilun avauksessa perustaitosta poikkeava ratkaisu, jossa grafiikka ja kuva muodostavat horisontaalisen suorakulmion.

H: Urheilun 2. aukeamalla puuttuu pääjuttu, kakkosjuttujen otsikot samaa kokoa.
T: Kakkosjuttuun on sijoitettu sitaattinosto.

21.1.2013

Y: Vähän uutisia, varsinkin keskikastin juttuja. Vähän grafiikkaa.

L: Yksi graafinen pääkuva.

L:R: Kotimaassa käänteinen J -mallinen taittoratkaisu. Grafiikka rikkoo leipätekstin alkua hyvällä tavalla.

T: Kaupungissa kansivauksen pääkuva vaikuttaa ahtaalta. Henkilö rajautuu vasemmasta olkapäästään kuvan oikeassa reunassa.

Y: Pääkuvia on vedetty usein aukeaman yli.

L:R: Raportti tuo rytin vaihtelua lehteen suurien kuvien ja poikkeavan taiton avulla. Otsikko yllättävän pientä fonttia.

R: Urheilu aloittaa poikkeuksellisesti B-osan.

L:R: Urheilun kansivauksessa pysäyttävä pääkuva. Kuvan päälle taitettu otsikko on heilahtanut kuvan reunaan. Näyttää virheeltä. Ingressistä ja otsikosta puuttuu verbi. Juttu alkaa seuraavalta aukeamalla, jossa perusmallista poikkeava taitto.

L: Kuka-laatikko taitettu kuvan päälle urheilussa.

L:T: Ulkomaan kansivauksessa kakkosingressi on taitettu omalle palstalleen, jossa tyhjää alla.

R:H: Ulkomaan toisella aukeamalla kakkosjuttu on hierarkiassa ristiriidassa vasemman sivun avausjutun kanssa. Sivujen kuvat samankokoisia ja jutut taitettu kuva ylle, teksti alle -periaatteella.

R:L:T: Talouden kansivauksessa väritön ja vaikeasti ymmärrettävä diagrammigrifiikka pääkuvana.

22.1.2013 Tiistai

Y: Vähän suuria kuvia, paljon pieniä kuvia. Paljon grafiikkaa.

L: Kolme graafista pääkuva.

R:L:T: Uutisaukeamalla vahva visuaalinen kooste. Soinin sivuprofiili-lähikuvan sisään on taitettu kiertoaastattelu. Tilaongelma vasemmalla puolella on ratkaistu taittamalla vasemmalle Soinin toinen kuva, joka osittain läpinäkyvä.

L: Kotimaan aukeamalla otsikko taitettu rohkeasti omalle rivilleen, ja leipäteksti alkaa otsikon vierestä. Sami Keron ottama kuva junasta on pysäyttävä. Kuva ja juttu aukeaman yli.

V: Kotimaassa sitaattinosto taitettu jutun loppuun.

L: Kotimaan hirsijutun pieni kolmen palstan grafiikka on havainnoillistava ja sopii tabloidiin.

H: Kotimaan aukeamalla otsikkokoon ristiriita.

L: Kaupungissa revinnäisiä on taitettu pääkuvan päälle.

L:R: Ulkomaan kansivauksessa rohkeasti vertikaalinen kuva.

T: V: Taloudessa faktalaatikon koko reilusti yli sallitun rajan. Avauksen pääkuva on häiritsevän tiukasti rajattu.

L: R: Kuntajaosta sarjakuva-piirroskuvitus tuo ilmettä lehteen ja vaihtelua rytmiin. Kuvitus vaatii tosin kiireiseltä lukijalta mahdollisesti liiallista keskittymistä.

R:T: Urheilussa kuvallisesti runsas avaus.

V: Kainalon ja pääjutun otsikot törmäävät.

23.1.2013 Keskiviikko

L: 2 syvää kuvaa

Y: Paljon keskikokoisia kuvia, vähän isoja kuvia. Paljon uutisia ja paljon palastelua.

L: Paljon grafiikkaa, 4 graafista pääkuva

L: Kolme aukeaman ylittävää pääjuttua

T: Kotimaan aukeaman pääjutun grafiikka sisältää suhteellisen paljon dataa. Ehkä liian paljon.

L:R: HS-raportissa on rytminvaihdosta tuova visuaalisesti houkutteleva kuvituskuva.
Poikkeuksellinen käännteinen U-taitto.
R: Mesta-aukeaman runsas kuvitus tuo rytmiin vaihdosta.
L: Ulkomaiden aukeamalla kaksi syvätyä kuvaa rikkovat aukeaman rytmiä.
L:R: Urheilun kansiavauksessa kuvituskuva, jossa valokuva yhdistyy typografiseen ilmaisuun. Tuo vaihtelua lehden ilmeeseen.

24.1.2013 Torstai

L: 1 Syväty kuva
Y: Paljon palastelua, vähän ykkösiä. Vähän suuria kuvia, paljon pieniä kuvia.
L: 2 graafista pääkuvaa
Y: Lehdessä visuaalisesti rohkea ote.
L: Uutisaukeaman paikan päältä otettu pääkuva seksinostojuttuun on tylsäkö (kuvassa auto ja talon seinä), mutta symbolinen.
H: T: Y: Pääjuttujen ja kakkosjuttujen arvotus on lehdessä kohdallaan.
Y: Paljon omaa uutista, vaihtelevaa kuvitusta, vahvoja henkilökuvia.
L: Ulkomaiden kannessa teksti taitettu kuvan päälle ja kamera osasyväty. Myös nosto kuvan päällä.
L:R: HS-raportti tuo rytminvaihdosta lehteen.
R: Y: Kotimaan loppupään sivuissa on paljon pönötyskuvia.
L:R: Talouden pääkuvagrafiikka on informatiivinen ja selkeä.
L: R: Urheilussa poikkeuksellinen kuvitusratkaisu: syväty kannabis, naamakuvia, kuvakaappaus ja jääkiekkomaajoukkueen logo. Tuo rytmiin vaihtelua.

Perjantai 25.1.2013

Y: Paljon grafiikkaa, paljon ykkösiä. Suhteellisen vähän kuvia.
L: 4 graafista pääkuvaa.
Y: Lehdessä paljon perinteisiä mallien mukaisia taittoratkaisuja, vain vähän nousuja.
L: Kotimaassa poikkeuksellinen käännetty kuva, josta "revitty" palanen.
H: Kotimaan 2. aukeamalla otsikkokokojen ristiriita pääjutuissa.
V: Kaupungin kansiavauksen juttu päättyy sitaattinostoon.
L:R: Kaupungin sivulla poikkeuksellinen taitto tuo lehden rytmiin pientä muutosta, jutun alle taitettu panoramakuva ja jutun päällä samankaltainen suurempi kuva.
R: L: Urheilun HS-raportti tuo vaihtelua lehden rytmiin. Otsikolle annettu tyhjää tilaa ylälaitaan.
H:T:R: Lehti paikoittain tekstipainotteinen, mutta vaihtelua löytyy.
L: Taloudessa kuvateksti taitettu mustalle pohjalle kuvan sisään.

Lauantai 26.1.2013.

Y: Vähän nostoja, paljon uutisia ja pieniä kuvia. Vähän palastelua ja keskikokoisia kuvia.
L: 4 graafista pääkuvaa.
Uutisaukeamalla paljon negatiivista tilaa sisältävä kuva Soinista.
L: T: Kotimaan avaussivulla grafiikka on sijoitettu kuvan päälle.
L: Kotimaassa revinnäiskuvitus.
R: Mesta-aukeama tuo rytmiin muutosta runsailla kuvillaan.
T: Kaupunki-osastolla henkilön otsa katkeaa.
L: Ulkomaiden kansiavauksessa tumma mutta symbolinen kuva.
H:T: Ulkomaiden aukeamalla vaikea arvotus Pallon liikkeit -palstan ja toisen sivun uutisen kanssa.
L: Talouden aukeamalla hyvä ja selkeä selvitysgrafiikka pomobonuksen laskusta.
L:T: Urheilussa avausaukeamalla paljon kuvia, jotka ovat toisistaan erilaisia. Otsikossa puhutaan matkimisesta, joten samankaltaisten kuvien käyttö olisi voinut toimia taitossa.

Sunnuntai 27.1.2013.

Y: Paljon suuria kuvia ja palastelua, suhteessa vähän keskikastin juttuja.

L: 2 graafista pääkuvaa, yksi osasyväty suuri kuva.

L: R: Uutisaukeamalla rohkea kuvituskuva vaikeasti kuvitettavaan kuntauudistusaiheeseen. Värikäs aloitus lehdelle aloittaa rytmin korkealta herättämällä lukijan mielenkiinnon. Sitaattinostot ovat luova tapa tuoda sivuun lisää näyttävyyttä.

V: Linja puuttuu.

L: R: Avausaukeamalla kotimaassa mielenkiintoinen kuva. Aukeamataitossa yhdistyy sopivasti elementtejä: grafiikka, sitaattinosto, suuri ja pieni kuva ja kainalo-kiertoaastattelu.

V: Kotimaan avauksen toisen sivun sivupää on harmaa, toinen musta.

H: Kotimaan aukeamalla pääjuttujen ristiriita. Paljon tekstiä, vähän kuvia, otsikot törmäävät.

H:R: Ulkomaan kansiaavaus ei nouse, otsikkokoko samaa kuin kotimaan sisäsivujen otsikot.

R: L: Ulkomaan aukeaman reportaasi tuo rytmiin vaihtelua. Otsikko taitettu kuvan sisään, paljon kuvia.

R:H: Talouden avauksen pääjuttujen hierarkiassa on ongelma sivun pinta-alan kannalta.

R:L: Talouden pystytaitto, jossa suuri naamakuva, piristää rytmiä. Nosto sijoitettu tekstin keskelle.

L:R: Urheilun sivulla osasyväty kuva. Pääjutulta näyttävän artikkelin otsikkofontti on pienempi kuin viereisen sivun.

Maanantai 28.1.2013

Y: Paljon palastelua, suhteellisen paljon grafiikkaa.

L: Kolme graafista pääkuvaa.

R:L: Uutisavauksessa poikkeuksellinen taitto. Kainalon otsikko törmää pääotsikkoon. Paljon pystylinjaa. Grafiikan tulkitseminen ei käy helposti.

L: R: HS-raportissa kuvaa ja graafisia elementtejä yhdistävä aukeama.

L: Bussiyhtiöartikkelissa luovasti toteutettu grafiikka. Grafiikka sijoitettu poikkeuksellisesti juttupaketin päälle.

R:L:H: Urheilu aloittaa poikkeuksellisesti B-osan. Urheilussa näyttävä valokuvaa ja vektoria yhdistävä kuvitus. Kansiaavaus erottuu lehden muusta taitosta ja toimii hierarkian kannalta.

R:L: Urheilun toisella aukeamalla myös poikkeava taittoratkaisu. Kuva on poikkeuksellisesti häivytetty.

L: Taloudessa poikkeuksellisesti revinnäiskuvitus, kuvituksen teksti taitettu poikkeuksellisella mallilla.

H: T: Ulkomaissa otsikkofonttien koot sopivat hierarkiaan, mutta juttujen pinta-alat sivu-sivu taitossa ovat lähes samat.

Tiistai 29.1.2013

L: 2 graafista pääkuvaa, kaksi **syvätyä** kuvaa

L: R: Uutisaukeamalla rohkea grafiikka, joka menee sivun keskeltä horisontaalisesti ja katkaisee sivun perustaittomallin.

T: Kotimaan sivulla kommentti on sijoitettu hankalan näköisesti leipätekstin keskelle.

T: Kotimaassa yli puoli sivua vievän "Potilaan lääkemenot" -uutisen kuva rajautuu ahtaasti.

L: Ulkomaiden kansiaavauksen grafiikka on hyvä kuvitusratkaisu hankalaan aiheeseen.

L: R: Ulkomaiden raportissa otsikko taitettu kuvan sisään. Rohkea kuvitus. Kuvateksti taitettu mustalle pohjalle.

T:L:R: Talouden avauksessa aukeamataitto. Kuvateksti taitettu mustalle pohjalle kuvan sisään.

Talous-sivulla Kuluttajassa rytmivaihdosta tuova kuvituskuva. Otsikko rohkeasti vinossa, ikään kuin integroitu osaksi pääkuva. Jutun kysymysrunгон numerot taitettu anfangena.

L: R: Urheilussa kuvan sisään taitettu kuvan henkilöä myötäilevä kainaloteksti.

Y: Lehden hierarkia toimii, rytmin nousut tapahtuvat selvästi avauksissa ja suurissa paketeissa, jotka ovat visuaalisesti rohkeammin toteutettu kuin lyhyet jutut.

Keskiviikko 30.1.2013.

L: Yksi graafinen pääkuva.

Y: Paljon palastelua ja uutisia, runsas lehti.

L:R: Uutisaukeamalla kiertohaastattelu ja grafiikka luovana pääkuvituksena vaikeaan aiheeseen.

L: Kotimaan sähköromuartikkelin kuvakombinaatio on taitettu mustan laatikon sisään.

L:R: Kotimaan aukeamalla poikkeuksellisesti taitettu henkilöhaastattelun otsikko kuvan päälle.

T: L: H: Kotimaan kansanäänestys-juttuun on taitettu selvästi täyttökuvaa. Kuvassa ei ole lisäinformaatiota ja se rajautuu huonosti: henkilöt katkeavat. Kuvan ainut mahdollinen viesti on: HS oli paikalla vuonna 1994, kun ihmiset äänestivät. Silti pakolliseksi pääjutun kuvitukseksi hyvä ratkaisu.

R: Mesta-aukeama tuo rytmiin vaihdosta runsaalla kuvituksella.

L: Ulkomaiden kansiavauksen värikäs grafiikka on informatiivinen, näytävä ja helppolukuinen.

L:R: Ulkomaiden artikkeli kuninkaallisista on taitettu luovasti jakamalla kuvateksti kahteen osaan aukeaman yli. Useat kuvan kuninkaallisista menevät taitteeseen.

R: L: Taloudessa horisontaalinen taitto, kuvateksti taitettu mustalle pohjalle. Pääkuva erikoinen, nimetön nainen seuraamassa Lissabonin markkinoita, mutta aihe vaikea.

R:T: Talouden toisella aukeamalla valokuva, jossa paljon negatiivista tilaa. Kuvan idea avautuu, huolimatta puhki palaneesta taustasta.

R:T:H: Urheilun avausaukeamassa lehden muihin juttuihin nähden pieni otsikkofonttikoko.

L: Kuvateksti taitettu mustalle pohjalle.

Torstai 31.1.2013

L: Yksi syvätkuva.

Y: Vähän grafiikkaa, paljon keskikastin uutisia.

L: Uutisaukeamalla grafiikkaa ja valokuvaa yhdistävä kuvitus. Vaalirahoituksesta pitkä juttupaketti, joka yhdistetty ylänjetillä. Sivut vaikuttavat vinjetistä huolimatta erillisiltä.

T: Kotimaan sivulla alkoholi-artikkelin kuvituksessa poikkeuksellinen kahden kuvan kombo.

Henkilökuvat eivät ole erityisen hyviä ja näin suurella taitettuna tulee vaikutelma tilan täyttämistä.

R: Y: Lehdessä paljon perustaittomalleja, eri visuaalisesti pysäyttävää aineistoa, vaikka kansiavaukset erottuvatkin otsikkofonttikoon ansiosta.

H: Kotimaan aukeamalla pääjuttujen ristiriita.

H: Talouden aukeamalla pääjuttujen ristiriita.

R: Urheilun aukeama tuo lehden rytmiin muutosta visuaalisella vaihtelulla. Rohkea lähikuva ja syvätkuva.

Perjantai 1.2.2013

L: 2 graafista pääkuva, yksi syvätkuva.

Y: Paljon grafiikkaa, pieniä kuvia ja keskikastin juttuja.

Y: Paljon luovia ratkaisuja. Visuaalisesti mielenkiintoinen ja runsas lehti, uutisia 82.

L: Uutisaukeaman kuvateksti taitettu kuvan sisään mustalle pohjalle.

L:R: Kotimaan aukeamalla taitettu kainalo pääkuvan päälle. Sitaatinosto omalla palstallaan.
R: H: L: Ulkomaiden aukeamalla pääjuttujen ristiriita, kaksi uutista liittyy samaan aiheeseen, mutta yhdistävää elementtiä: johdantotekstiä, vinjettiä tai otsikkoa ei ole.
R:L: Ulkomaiden sivulla Tel Aviv -jutussa pysäyttävä valokuva kuvittamassa keskikastin juttua.
R:L: Taloudessa yhdistetty grafiikka ja syväty kuva yhdeksi elementiksi.
R: Taloudessa aukeamataitto, kuvituksena vuoden 2011 arkistokuvaa Fortumin sähkölinjojen korjaamisesta.
R: Urheilun avausaukaman analyysin otsikko taitettu kuvan päälle **negatiivina**.
H: Urheilun aukeamalla pääjuttujen ristiriita.

Lauantai 2.2.2013

L: Yksi graafinen pääkuva.
Y: Vähän grafiikkaa, paljon pieniä kuvia. Runsautta, paljon uutisia.
L: Uutisaukeamalla taitettu kuvateksti kuvan sisään.
L: Kotimaan sivun grafiikka on yksinkertainen ja pienikokoinen - sopii tabloidiin.
L: Kaupungin avauksessa kuvasitaatti.
R: Mesta-aukeama tuo rytmiin mutosta.
H: Ulkomaissa kaksi pääjuttua. Otsikkofontti samankokoinen ja otsikot törmäävät.
R:L: HS-raportti poikkeuksellisesti sijoitettu kahdelle palstalle kuvan oikealle puolelle, kuva kahdeksalla palstalla. Sivua meinaa luulla aluksi ilmoitukseksi. Asettelu tehty luultavasti keskitaitteen takia.
L: Taloudessa kuvateksti taitettu keskelle kuvan vasenta laitaa mustalle pohjalle.
V: Urheilun avausaukeaman sivupään linja on unohtunut.
L:T: Urheilussa Kuka-laatikko taitettu kahdelle palstalle ja elementtiin on yhdistetty kuva.

Sunnuntai 3.2.2013

L: Yksi graafinen pääkuva, yksi syväty pääkuva.
Y: Vähän grafiikkaa ja uutisia. Paljon ykkösiä suhteessa muihin uutisiin. Vähän lisäelementtejä.
R: Uutisaukeama taitettu tavallisen näköisesti L-muotoisesti.
L:R: Kotimaan aukeamalla oivaltava grafiikka ylinopeuksista, muotoiltu liikennemerkin muotoon. Tuo muutosta lehden rytmiin.
R: Kaupungin avausaukeama on erikoinen taitoltaan, horisontaali-mallinen. Kuvateksti taitettu mustalle pohjalle.
T: Kaupungin sivuilla keskikastin juttu on taitettu kummallisesti ilmoitusten väliin. Kuvat näyttävät erilliseltä paketilta juttuun nähden.
H: Kaupungin aukeamalla pääjuttujen ristiriita. Otsikkofontti samaa kokoa ja jutut taitettu samalla mallilla.
H: Ulkomaiden aukeamalla pääjuttujen ristiriita taiton ja otsikkofontin kannalta.
R:L: Talouden avaus on taitettu poikkeuksellisen vaakamallisesti. Leipäteksti nousee otsikon tasolle. Tuo rytmiin vaihdosta. Kuvana on kuvituskuva luomuruoista, joka toimii hyvin.
V: Talouden uutinen taitettu liian lähelle ilmoituslinjaa.
H: Urheilun aukamalla pääjuttujen ristiriita.
V: Urheilun avausaukeaman ylälinja katkeaa.
L: Urheilun avausaukeaman kuvateksti taitettu mustalle pohjalle kuvan sisään.
L:R: Urheilussa aukeaman keskelle taitettu syväty suuri kuva, jota leipäteksti kiertää.

4.2.2013 Maanantai

L: Kaksi graafista pääkuva. 7 suurta syvätyä kuvaa. Näyttävä lehti.
Y: Paljon uutisia, suhteellisen vähän lisäelementtejä. Paljon ykkösiä.
L:R: Uutisaukeamalla mielenkiintoinen ja helposti ymmärrettävä grafiikka.
R: Kotimaan avausaukeama taitettu perusmallisesti.
R: Kaupungin avauksessa pääkuvalle on annettu 2/3 sivun pinta-alasta, joten kansiaisuus erottuu hyvin.
R: HS-raportti kaupungissa tuo muutosta rytmiin. Syvätyillä kuvilla kuvitettu juttu on poikkeuksellinen näky uutissivuilla. Uutisen otsikossa numero taitettu anfangimaisesti.
R: Urheilu aloittaa poikkeuksellisesti B-osan. Kansiaisuus erottuu kuvan pinta-alan ansiosta. (2/3)
L:R: Runsas kuvamateriaali urheilun sivulla piristää rytmiä ja tekee lehden yleisilmeestä raikkaamman.
H: Urheilun aukeamalla pääjuttujen ristiriita, otsikot törmäävät ja otsikkofontti samaa kokoa. Juttujen sivupinta-ala on sama.
R: L: Talouden avauksessa näyttävä grafiikka.
L: Ulkomaiden avauksessa poikkeuksellisesti kiertoaastattelu. Runsas kuvitus sopii lehden yleisilmeeseen.

5.2. Tiistai

L: 3 graafista pääkuva.
Y: Paljon uutisia. Erityisen paljon palastelua. Paljon grafiikkaa ja pieniä kuvia. Runsas lehti.
R: Uutisaukeama taitettu sivu-sivu-mallisesti. Kainalon otsikko törmää pääuutisen otsikkoon.
L: Kotimaan avauksessa helppolukuinen karttagrafiikka pääkuvituksena.
T:R:H: Kotimaan aukeamalla uutisten otsikot törmäävät sivu-sivu-taitossa.
R: HS-raportti tuo rytmiin vaihdosta kahdella puolikkaan sivun kokoisella horisontaalimallisella taitolla. Kuvapari ei toimi keskenään kovin hyvin, koska kuvat ovat melko erilaisia.
R:T:L: Ulkomaiden kansiaisuus erottuu: kuvalle annettu 2/3 sivun pinta-alasta. Karttagrafiikka taitettu kuvan päälle.
L:T: Ykkösuutiseen taitettu poikkeuksellisesti kolme kuvaa. Vie jopa kolme palstaa.
L:T:R: Talouden avauksessa luova grafiikka, joka havainnollistaa yritysten kokoja. Grafiikan olisi voinut toteuttaa luovemminkin kuin jättimäisillä vektoripalloilla. Taitto poikkeuksellisesti kiertää grafiikkaa alalinjassaan.
R:H: Talouden toisen aukeaman otsikkofonttikoko on suurempi kuin avauksen.
R:L: Kuluttaja-aukeama on selvästi erilainen lehden yleisilmeeseen nähden.
L:R: Urheilun avauksessa uutinen taitettu kuvan päälle kiertäen kuvan reunoja.

6.2.2013 Keskiviikko

L: Kolme graafista pääkuva.
Y: Paljon palastelua, vähän ykkösiä ja suuria kuvia. Paljon pieniä kuvia.
R: L: Uutisaukeamaan taitettu horisontaalimallinen kiertoaastattelu sivun alalaitaan. Kuateksti taitettu mustalle pohjalle vasempaan reunaan kuvan reunan yli.
L: Kakkosjutun sisällä on sitaattinosto.
L: Kotimaan kakkoskuva kuvitettu **revinnäiskuvalla**.
R:T: Kotimaan sivulla erikoinen taittoratkaisu: pääkuva taitettu pääuutisen alle.
R:T: Kaupungin kansiaisuuden grafiikka on visuaalisesti houkutteleva, mutta sisältää ehkä liiankin paljon dataa.
R: Mesta-aukeama tuo vaihtelua rytmiin runsaalla kuvituksellaan ja kevyellä aihepiirillä.
L: Ulkomaiden kansiaisuuden kuvateksti taitettu mustalle pohjalle.
R:L: Taloudessa poikkeuksellinen kuvitusratkaisu: kuvakaappaus Youtube-sivulta.

T:L: Urheilun aukeama taitettu ikään kuin sivu-sivuna, vaikka juttu jatkuu. Leipäteksti nousee otsikon tasolle.

T: Urheilun sivun lähikuva Neymarista antaa vaikutelman tilan täyttämisestä, sillä kuva ei ole erityisen hyvä, sisältää pilkettä silmäkulmassa mutta ei kovin tunteikas.

H: Urheilussa pääjuttujen ristiriita.

7.2.2013

Y: Vähän keskikastin juttuja, paljon grafiikkaa ja nostoja. Vähän palastelua suhteessa pääjuttujen ja keskikastin juttujen määrään.

Y: Paljon hierarkiaongelmia. Paljon luovia ratkaisuja.

L: 2 graafista pääkuvaa.

H: Pääjuttujen ristiriita kotimaan kahdella aukeamalla. Otsikkokoot samoja.

L: Uutisaukeamalla pääkuvana selkeä karttagrafiikka. Toisella sivulla Kataisen valokuva, jonka sisälle taitettu kuvateksti.

T: Kotimaassa kuvaton pääjuttu: pääjuttu taitettu pääjutun alle kainaloon. (A10)

L: Kaupungin avausaukeamalla kuvateksti taitettu pääkuvan sisään. Kahvilavertailu on toteutettu graafisesti miellyttävästi.

H: Kaupungin aukeamalla pääjuttujen hierarkiaristiriita otsikkokoon kannalta. Otsikot törmäävät.

V: Ulkomaassa sitaatti taitettu kuvaan kiinni.

L: Ulkomaiden aukeamalla kuvateksti taitettu mustalle pohjalle.

T: H: Ulkomaiden toisella aukeamalla otsikot törmäävät. Pääjuttujen ristiriita sivupinta-alan kannalta.

L: Taloudessa otsikko taitettu leipätekstin sisään. Teksti nousee otsikon tasolle, kuvateksti taitettu kuvan sisään oikeaan ylälaitaan mustalle pohjalle.

H: R: Taloudessa pääjuttujen ristiriita. Samankokoinen otsikkofontti ja otsikot törmäävät.

L: R: Urheilun avausaukeamalla otsikko ja ingressi taitettu kuvan päälle. Kuvateksti taitettu kuvan sisään mustalle pohjalle.

Perjantai 8.2.2013

Y: Vähän keskikokoisia kuvia. Paljon ykkösiä, paljon nostoja. Runsas lehti, paljon uutisia.

L: 3 graafista pääkuvaa.

L:R: Uutisaukeaman kuvitus koostettu valokuvista ja revinnäisistä. Horisontaalinen kymmenen palstan kuva.

L:R: Kotimaan aukeamalla on taiteellinen kuvituskuva, jonka värin mukaan värjätyt sitaattinostot. Aukeamataitossa leipäteksti taitettu poikkeuksellisesti kuvan yläpuolelle.

T: Kaupungin aukeamalla kakkosjutun ja pääjutun otsikot törmäävät.

L: T: Kakkosjutussa nosto.

R: T: Talouden kansiaisuus on taitettu perusmallilla. Hukkuu muiden sivujen joukkoon. Erottuu vain otsikkofonttikoon takia, sillä viereisellä sivulla on lähes saman pituinen juttu pinta-alaltaan.

T:H: Taloudessa pääjuttujen ristiriita toisella aukeamalla. Otsikot törmäävät ja otsikkofonttikoko sama.

H: Taloudessa pääjuttujen hierarkiaongelma myös toisella aukeamalla. Otsikkofonttikoko on sama. Taittoratkaisu on poikkeuksellinen, juttu jatkuu yhdelle palstalle neljäpalstaisen ilmoituksen viereen. Pääjuttu kuvaton. (B10)

R:L: Urheilussa poikkeuksellinen aukeamataitto, horisontaalinen pääkuva. Kainalo nousee pääotsikon tasolle.

Taulukko 3: Helsingin Sanomien kuvien, grafiikan, nostojen ja artikkelien määrällinen analyysi ajalta 8.1-8.2.2013, Otos: 32 lehteä.

Huomiot:

- ⤴ Lehden sisältöaukeama eli ns. premi on jätetty pois uutissivujen analyysistä.
- ⤴ Pääkirjoitusaukeama on jätetty pois analyysistä.
- ⤴ Oikaisuja ei lasketa ykkösiksi, vaikka ne noudattavatkin samaa taittomallia ja taitetaan usein ykkösten yhteyteen.
- ⤴ Toistuvat vinkki grafiikat ja ylävinkkikuvat eli ylähylyt on jätetty pois laskuista
- ⤴ Juttutyyppeihin sisältyvät kuvat, esimerkiksi apinalaatikot on laskettu mukaan, koska ne ovat uutisartikkeleita elävöittäviä elementtejä.
- ⤴ Kuvituskuvat on määritelty grafiikaksi

Taulukko 3: Määrällisen erittelyn koodaus:

Muuttuja	Arvo
1. Suuri kuva	1. Yli kuuden moduulin kokoinen kuva. (<i>Yksi moduuli: 46,8mm x 42mm</i>)
2. Keskikokoinen kuva	2. Vähintään kuuden moduulin, yli kolmen moduulin kuva.
3. Pieni kuva	3. Alle kolmen moduulin kuva.
4. Grafiikka	4. Graafinen esitys: kartta, diagrammi tai muulla kuin kameralla otettu kuvituskuva.
5. Nosto	5. Sitaattinosto, jutusta tai kolumnista nostettu lause, joka on taitettu osastovinjetin alapuolelle uutissivupinta-alalle.
6. Pääjuttu	6. Uutinen, jolla on suurin otsikko tai jolle on annettu eniten sivupinta-alaa.
7. Keskikastin juttu	7. Uutinen, joka on taitettu pääjuttua pienemmin, mutta on suurempi kuin yksipalstainen uutinen.
8. Ykkönen	8. Yksipalstainen uutinen, joka on usein taitettu "Lyhyesti"-vinjetin alle.

	maanantai	tiistai	keskiviikko	torstai	perjantai	lauantai	sunnuntai
Viikko 2	07.01.13	08.01.13	09.01.13	10.01.13	11.01.13	12.01.13	13.01.13
Suuret kuvat		17	12	11	15	10	11
Keskikokoiset kuvat		16	14	17	15	37	15
Pienet kuvat		22	15	29	9	36	26
Grafiikat		9	12	4	4	9	6
Nostot		9	5	4	6	8	6
Pääjutut		21	17	17	20	24	16
Keskikastin jutut		16	18	13	18	19	14
Lisäelementit		25	22	14	21	27	16
Ykköset		15	33	27	29	32	23
Viikko 3	14.01.13	15.01.13	16.01.13	17.01.13	18.01.13	19.01.13	20.01.13
Suuret kuvat	8	11	13	14	13	14	12
Keskikokoiset kuvat	25	13	17	10	24	18	15
Pienet kuvat	12	11	22	20	14	25	17
Grafiikat	8	11	11	9	8	4	14
Nostot	8	7	5	6	5	8	9
Pääjutut	15	14	17	17	17	19	18
Keskikastin jutut	8	21	22	20	14	28	15
Lisäelementit	17	19	17	17	16	23	22
Ykköset	23	17	18	19	18	24	21
Viikko 4	21.01.13	22.01.13	23.01.13	24.01.13	25.01.13	26.01.13	27.01.13
Suuret kuvat	15	9	8	11	12	12	17
Keskikokoiset kuvat	18	22	21	15	16	14	13
Pienet kuvat	18	32	12	31	15	21	21
Grafiikat	6	10	10	5	12	8	4
Nostot	7	6	7	5	9	3	8
Pääjutut	17	18	15	16	19	25	17
Keskikastin jutut	15	15	28	21	19	20	13
Lisäelementit	19	15	19	33	18	19	20
Ykköset	19	24	26	13	29	22	18
Viikko 5	28.01.13	29.01.13	30.01.13	31.01.13	01.02.13	02.02.13	03.02.13
Suuret kuvat	12	15	15	17	17	20	13
Keskikokoiset kuvat	9	5	16	12	6	13	17
Pienet kuvat	25	37	13	16	19	35	15
Grafiikat	10	8	10	6	10	5	6
Nostot	7	8	9	8	8	10	7
Pääjutut	16	18	18	17	19	21	19
Keskikastin jutut	16	21	25	22	23	22	16
Lisäelementit	25	24	29	16	20	22	17
Ykköset	15	16	24	14	20	27	20
Viikko 6	04.02.13	05.02.13	06.02.13	07.02.13	08.02.13		
Suuret kuvat	21	13	14	18	16		
Keskikokoiset kuvat	19	14	17	11	9		
Pienet kuvat	20	13	25	18	17		
Grafiikat	5	9	11	12	7		
Nostot	8	5	5	12	13		
Pääjutut	18	19	22	21	19		
Keskikastin jutut	13	20	22	18	17		
Lisäelementit	20	21	33	22	20		
Ykköset	25	25	21	11	29		

Taulukko 4: Helsingin Sanomien aukeamien, kuvatekstin luovan taiton, otsikon poikkeuksellisen taiton ja revinnäisten määrällinen analyysi ajalta 8.1-8.2.2013, Otos: 32 lehteä.

Viikot 2,3,4,5 ja 6 merkitsevät vuoden 2013 kalenteriviikkoja, eivät tutkimusviikkoja.

Määrällisen erittelyn koodaus:

Muuttuja	Arvo
1. Aukeama	1. Aukeamataitoksi aukeama määritellään silloin, kun otsikko tai kuva taittuu keskitaitteen yli.
2. K/M	2. Kuvateksti on taitettu mustan pohjan tai kuvan päälle.
3. Otsikko esimerkiksi	3. Otsikko on sijoitettu perusmallista poikkeavasti, leipätekstin tasolle, vinoon tai kuvan päälle.
4. Revinnäiset	4. Lehdessä on käytetty kuvituksen elementtinä kuvakaappausta internetin sivulta tai lehden aikaisemmin julkaistusta jutusta.

Taulukko 4

Viikko 2	maanantai	tiistai	keskiviikko	torstai	perjantai	lauantai	sunnuntai	yht.	keskiarvo:
Aukeamia		5	4	3	2	4	1	19	3,2
K/M		0	1	1	1	1	0	4	0,7
Otsikko		2	1	1	1	0	0	5	0,8
Revinnäiset		0	0	1	0	0	1	2	0,3

Viikko 3	maanantai	tiistai	keskiviikko	torstai	perjantai	lauantai	sunnuntai	yht.	keskiarvo:
Aukeamia	3	3	4	2	3	5	4	24	3,4
K/M	2	0	2	2	2	4	4	16	2,3
Otsikko	2	1	2	1	1	1	0	8	1,1
Revinnäiset	0	0	1	0	1	0	0	2	0,3

Viikko 4	maanantai	tiistai	keskiviikko	torstai	perjantai	lauantai	sunnuntai	yht.	keskiarvo:
Aukeamia	3	5	3	4	3	4	4	26	3,7
K/M	6	0	0	5	3	1	2	17	2,4
Otsikko	2	1	0	0	0	0	1	4	0,6
Revinnäiset	0	0	0	0	0	1	0	1	0,1

Viikko 5	maanantai	tiistai	keskiviikko	torstai	perjantai	lauantai	sunnuntai		
Aukeamia	4	5	6	2	5	5	6	33	4,7
K/M	1	3	4	0	2	3	3	16	2,3
Otsikko	1	2	1	0	1	0	1	6	0,9
Revinnäiset	2	0	1	0	0	0	0	3	0,4
Viikko 6	maanantai	tiistai	keskiviikko	torstai	perjantai	lauantai	sunnuntai		
Aukeamia	4	4	2	4	4			18	3,6
K/M	1	4	3	5	1			14	2,8
Otsikko	1	1	0	2	0			4	0,8
Revinnäiset	0	0	2	0	0			2	0,4

Taulukko 5: Helsingin Sanomien hierarkiaongelmat aukeamakohtaisesti ajalla 8.1-8.2.2013, Otos: 32 lehteä.

Siniset sarakkeet merkitsevät maanantaita. Harmaat palkit on merkattu viikkokohtaisten keskiarvojen mittaamisen selkeyttämiseksi. Keskiarvo on linjattu sunnuntain sarakkeen kanssa.

Määrällisen erittelyn koodaus:

Muuttuja

Arvo

1. Otsikkokoko	1. Aukeaman pääjuttua ei pysty erottamaan otsikkofonttikoon puolesta tai aukeaman pinta-alaltaan pienemmän jutun otsikko on suurempi kuin pääjutun.
2. Juttupinta-ala	2. Vähintään kahdella aukeaman jutulla on sama juttupinta-ala.
3. O. Törmäys	3. Aukeaman samankokoiset otsikot törmäävät.
4. Kuvakoko aukeaman	4. Aukeaman kakkosjutussa on suurempi kuvakoko kuin pääjutussa.
5. Juttu jatkuu aiheuttaa	5. Edellisen aukeaman pääjutun jatkuminen aukeamalle ongelmia hierarkiahahmotuksessa.
6. Yht.	6. Hierarkiaongelmat yhteensä.
7. Viikon KA	7. Viikkokohtainen hierarkiaongelmien keskiarvo (yht. jaettuna huomioitujen päivien määrällä)

Taulukko 5 Hierarkiaongelmat

	Otsikkokoko Juttupinta-ala O. Törmäys Kuvakoko Juttu jatkuu					Yht.
Pvm						
08.01.13	2	1	2			5
09.01.13	2	1	2			5
10.01.13	2		1			3
11.01.13	1					1
12.01.13	2	2	1	1		6
13.01.13	2	2	2			6
Yhteensä	11	6	8	1		26
Keskiarvo	1,8	1	1,3	0,2	0	4,3
14.01.13	2	1	1			4
15.01.13						0
16.01.13	1		1			2
17.01.13		1		1		2
18.01.13	1	4	1	1	1	8
19.01.13		1				1
20.01.13	1					1
Yhteensä	5	7	3	2	1	18
Keskiarvo	0,7	1	0,4	0,3	0,1	2,6
21.01.13						0
22.01.13	1					1
23.01.13	2	1				3
24.01.13						0
25.01.13	2	1				3
26.01.13	1	1				2
27.01.13	2	4	1	2		9
Yhteensä	8	7	1	2		18
Keskiarvo	1,1	1	0,1	0,3	0	2,6
28.01.13		1				1
29.01.13						0
30.01.13	1		1			2
31.01.13	1	1	1	2		5
01.02.13	1		1			2
02.02.13	1		1			2
03.02.13	3		3			6
Yhteensä	7	2	7	2		18
Keskiarvo	1	0,3	1	0,3	0	2,6
04.02.13	2	1	2			5
05.02.13	1					1
06.02.13	2	1				3
07.02.13	2	1	2			5
08.02.13	1		1			2
Yhteensä	8	3	5			16

Keskiarvo	1,6	0,6	1	0	0	3,2
------------------	------------	------------	----------	----------	----------	------------